

תכנית לימוד במקצוע מוביל אמנות שימושית חלק ג': היבטים בתולדות העיצוב

240 ש"ש | (כיתות י"א-י"ב)

המינהל לתקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע
משרד החינוך

© כל הזכויות שמורות למשרד החינוך

ועדת ההיגוי של תכנית הלימוד

שמות חברי הוועדה	התפקיד/השיוך המוסדי
גב' עינת קריצ'מן	מפמ"ר מגמת אמנויות העיצוב, מרכזת הוועדה, משרד החינוך
רביד רובנר	מרצה בפקולטה לעיצוב, המכון הטכנולוגי חולון H.I.T
ד"ר דיויד גוס	מרצה במסלול לעיצוב תעשייתי, הפקולטה לארכיטקטורה ובינוי ערים, הטכניון, חיפה, וביחידה להיסטוריה ופילוסופיה של האמנות, העיצוב והטכנולוגיה, מכללת שנקר, רמת גן
גב' רינת סופר גרינפלד	אוניברסיטת אריאל, ראש המחלקה לעיצוב מדיה חדשה, מרכזת דיסקטית
פיתוח וכתיבה	
רביד רובנר	
יעוץ אקדמי	
ד"ר דיויד גוס	
עריכה דיסקטית ואינפוגרפיקה	
גב' רינת סופר גרינפלד	
עריכת תוכן	
גב' חיה קול-אל אייכנראנד	
זכויות יוצרים	
ד"ר מאשה גרובמן	
גוף מבצע	
רשת עמל	
עריכה גרפית	
גב' אפרת יצחקוב, רשת עמל	
ניהול וריכוז	
גב' רעות מידד, רשת עמל	

תוכן העניינים - חלק ג'

עמ'	נושא
	היבטים בתולדות העיצוב
4	הקדמה
8	מבוא
10	ג.1. מהו עיצוב?
14	ג.2. העיצוב בתקופת המהפכה התעשייתית
21	ג.3. העיצוב המודרני המוקדם
28	ג.4. העיצוב המודרני
43	ג.5. עיצוב מגויס
52	ג.6. העיצוב המודרני המאוחר
61	ג.7. העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני
67	ג.8. העיצוב בעידן המידע
77	ג.9. העיצוב המקומי טרום הקמת המדינה
83	ג.10. עיצוב ישראלי

לאור ההתפתחויות בחקר העיצוב ב-20 השנים האחרונות, התעורר הצורך בכתיבה מחודשת של תכנית הלימוד בנושא "היבטים בתולדות העיצוב". החומר אורגן מחדש, עודכן ונערכו בו שינויים מקיפים: תכנים קיימים הועשרו, ורבים אחרים נוספו. להלן מפורט הרציונל של מבנה התכנית, השינויים, העדכונים והתוספות, וכן מובאות המלצות להעשרת הלימוד, לטרמינולוגיה עדכנית ולדרכי הוראה תואמות.

מבנה התכנית

• שינוי בארגון התכנים

התכנית החדשה בנויה מ-10 פרקי לימוד ומקיפה את תולדות העיצוב, ברצף כרונולוגי – מראשית ימיה של המהפכה התעשייתית ועד העשור השני של המאה ה-21. חלוקה זו ברורה ופשוטה יותר ונועדה לסייע לתלמידים לעקוב אחר המגמות שהשפיעו על תחום העיצוב בהקשר היסטורי:

חלק ג' - היבטים בתולדות העיצוב	
1. מהו עיצוב?	
2. העיצוב בתקופת המהפכה התעשייתית	
3. העיצוב המודרני המוקדם	
4. העיצוב המודרני	
5. עיצוב מגויס	
6. העיצוב המודרני המאוחר	
7. העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני	
8. העיצוב בעידן המידע	
9. העיצוב המקומי טרום הקמת המדינה	
10. עיצוב ישראלי	

מבנה הפרקים

כל פרק בנוי בדרך זהה, בחלוקה לסעיפים קבועים:

- **מבוא:** המבוא תוחם את גבולותיה ההיסטוריים של תקופת העיצוב הנדונה, ומציג בקצרה את תכולת תתי-הפרקים המרכיבים את הפרק.
- **מונחים:** רשימת מונחים נבחרים שיילמדו באותו פרק. כל מונח מוצג בעברית ובלועזית.
- **מפרט יצירות ויוצרים, לפי מקצועות העיצוב:** בכל פרק מוצגת רשימה מפורטת של מדגם מעצבים ועבודות נבחרות, לפי סגנונות העיצוב הרלוונטיים לתקופה הנדונה. רשימת הדוגמאות בכל פרק מסווגת לפי תחומי העיצוב: עיצוב המוצר, עיצוב פנים ואדריכלות ועיצוב גרפי. למעט פרקים 9 ו-10, העוסקים בעיצוב המקומי טרום הקמת המדינה ובעיצוב ישראלי, שמות המעצבים והיצירות כתובים באנגלית או בשפת המקור, כדי להקל על חיפוש אינטרנטי. חיפוש להעשרת הלימוד לפי שמות המעצבים יניב דוגמאות נוספות לעבודותיהם.

• **תתי-הפרקים:** מספר תתי-הפרקים בכל פרק משתנה בהתאם להיקף התמורות והסגנונות בכל תקופה מוגדרת העומדת לדיון. כל תת-פרק בנוי משלושה חלקים מתודולוגיים: (1) מטרה – תיאור ממוקד של עיקר התובנות הנלמדות בתת-פרק; (2) רקע היסטורי – סקירת הרקע ההיסטורי מעגנת את העיצוב בהקשרו התרבותי הרחב, ובכלל זה ההיבט החברתי-פוליטי-כלכלי. הסקירה מתווה את הדיון, ונועדה למפות את נקודות הציון ההיסטוריות להרחבה ואת הקווים המנחים המזינים את התפתחות העיצוב בתקופה הנדונה; (3) נושאים לדיון – עבור כל אחד ממקצועות העיצוב – עיצוב המוצר, עיצוב פנים ואדריכלות ועיצוב גרפי – מוצגים נושאי דיון. בכמה מהפרקים נוספה רשימת מעצבים שפעלו באותה התקופה בתחום האופנה, כהמלצה להרחבת הדיון.

העשרת התכנית ועדכון התכנים

הקווים המנחים לאופן שדרוג התכנית, העשרת תכנים או קיצוצם, התבססו על השיקולים האלה:

- **הרחבת הבסיס הרב-תחומי** – תכלית לימודי ההיסטוריה של העיצוב היא עיגון העיצוב לסוגיו בהקשריו התקופתיים. העיצוב נלמד אפוא בזיקה להיבטים הפוליטיים והכלכליים שאפיינו את תקופתו, לצד התפתחויות טכנולוגיות שהותירו חותם מרכזי במאפייני העיצוב של תקופתו. ההקשרים ההיסטוריים ממחישים את יחסי גומלין בין התקופה לבין סגנונות העיצוב: העיצוב לעתים כמשקף הלכי רוח חברתיים, תרבותיים וכלכליים, ולעתים כמניע תהליכים בתחומים אלו.
- **ההשפעות ההדדיות בין תחומי העיצוב** – ההיסטוריה של העיצוב מלמדת שבין תחומי העיצוב השונים קיימים יחסים מפרים. יתרה מכך, מעצבים פועלים לעתים ביותר מתחום עיצוב אחד, או משנים את סגנון העיצוב מקצה לקצה לאורך הקריירה. לפיכך הועשרה התכנית לכל אורכה בדוגמאות להמחשת ההשפעות ההדדיות בין תחומי העיצוב, וכן בדוגמאות עיצוב המציגות בדרך השוואתית מעצבים שעברו מסגנון לסגנון. המטרה היא להמחיש עבור התלמידים את הרעיון שעיצוב הוא דרך חשיבה יותר מאשר התמחות. שמותיהם של מעצבים המוצגים ברשימת הדוגמאות ביותר מתחום אחד מסומנים בכוכבית.
- **יוצרים כמובילי שינוי** – השפעתן של הרשתות החברתיות ניכרת היטב בשנים האחרונות הן בהקשר החברתי-תרבותי הרחב והן בחייו של הפרט. לתהליך כלל-עולמי עוצמתי זה נודעת תרומה מכרעת להדגשת האינדיבידואל, ובעקבות זאת ניכר אף בתכנית הצורך לחזק את הדגש על היוצר כמוביל שינוי. בכל פרק הודגשה פעילותם של כמה מהיוצרים המרכזיים של התקופה שהשפיעו עמוקות על העיצוב. עבור כל אחד מיוצרים מרכזיים אלו פורטו 4-6 יצירות מרכזיות הממחישות את פעילותם. שמותיהם מסומנים בקו תחתי ברשימת היצירות.
- **מקורות נוספים לקריאה ולהעשרת הדיון** – ההיסטוריה של העיצוב מלמדת שטקסטים השפיעו על העיצוב לא פחות מאשר יצירות ויזואליות, ושלטקסטים שעניינם אדריכלות הייתה השפעה רבה יותר על העיצוב מאשר לטקסטים מעולמות תוכן אחרים. על כן, בכל הפרקים שולבו המלצות לקריאה בטקסטים קאנוניים ש"הניעו" את העיצוב. מתוך טקסטים אלו מומלץ לקרוא לפחות 2-3 פסקאות, ולדון בהן עם התלמידים בכיתה. אם הטקסט בשפה האנגלית, מומלץ לתרגמו מראש.
- **תיקון עוולות בתחום המגדרי** – לאור מודעות גוברת להדרתן של נשים משיח התרבות, והעיצוב בפרט, נדרש תיקון של העוול גם בתכנית הלימוד. לפיכך, התכנית החדשה כוללת יצירות של מעצבות שהושמטו בתכנית הקודמת, והוגדל נתח אזכורן של מעצבות בכל תחומי העיצוב, בכל הפרקים.
- **שינוי בגישה לתחום עיצוב האופנה** – עיצוב אופנה הוא תחום נרחב שהתפתח במקביל לשלושת התחומים הנדונים בתכנית, ומקיים עמם אינטראקציה פורה. בעקבות הגישה המכירה בערכו של תחום עיצוב האופנה ובמקומו בתחומי העיצוב השונים, מאוזכרים בכל פרק שמותיהם של מעצבי אופנה מרכזיים הרלוונטיים לפרק הנדון. מפאת היקף הלימודים הגדול, לא תוצג סקירת סגנונם העיצובי של מעצבי האופנה שהוזכרו בתכנית. שמותיהם מובאים כהמלצה הנתונה לשיקול דעתם של המורים להרחבת הדיון.
- התוספות לתכנית הלימודים הודגשו בצבע כחול.

המלצות להעשרת הלימוד

- **אָגרון מונחים בעיצוב:** מומלץ ליצור אגרון אחיד ורשמי, שיהיה פתוח הן לתלמידים והן למורים, יאפשר בסיס אחיד לדיונים וינגיש את הלמידה. באגרון יוצגו כל המונחים שהתלמידים נדרשים להכיר, והוא יהווה כלי עזר להכנה לבחינת הבגרות.
- **מאגר מדיה לכל פרק:** מומלץ ליצור מאגר מדיה שיכיל תמונות וסרטים על עיצוב: סרטים המדגימים עיצוב, מסבירים עיצוב או מציגים את רוח הזמן והתקופה הרלוונטית. לחלופין, אפשר לבנות מאגר שכולו רשימות של קישורים לאתרים רלוונטיים ויציבים, כגון אתרים של מוזיאונים מובילים מרחבי העולם המציגים את התמונות והסרטים. אפשרות זו אינה מצריכה תשלום עבור זכויות יוצרים ובזה יתרונה.

המלצות לגבי קובץ המאמרים

- מומלץ לפסוח על מאמרים העוסקים בתקופה המוקדמת למהפכה התעשייתית. במקומם, נוספו לאורך התכנית טקסטים רלוונטיים הנוגעים לתקופות שהתכנית עוסקת בהן.
- כמו-כן מומלץ לאפשר שימוש במקורות דיגיטליים כחלק אינטגרלי מעולם התוכן העכשווי, בדומה לנהוג באקדמיה. לשם כך, רצוי ללמד את התלמידים להבדיל בין מקור מוסמך, בעל מהימנות גבוהה, כגון ספרות מקצועית מקוונת, מגזינים אקדמיים מקוונים או אתר אינטרנט של מוזיאון, לבין מקור בלתי מוסמך, שמידת מהימנותו אינה ידועה, כגון בלוג אישי, כתבה עיתונאית או אתר ויקיפדיה.

המלצות לשינוי במינוח

- שינויים בשיח העיצוב בשנים האחרונות הצריכו עדכון של השפה המקצועית המשמשת במסגרת תכנית הלימוד:
- **"גישות ההערכה לעיצוב"** ("הפורמליסטית-תפקודית", "הנסיבתית-חברתית", "הסמלית-משדרת"): כיום אין ניגשים לבחון עיצוב באחד מהמונחים הללו, והם אינם שגורים עוד באקדמיות לעיצוב. לפיכך, אזכורם הושמט מהתכנית.
- **"אדריכלות אורגנית"**: כיום משתמשים במונח זה לתיאור אדריכלות מחומרים אורגניים, ולא עוד לתיאור אדריכלות אר נובו. אדריכלות אר נובו מוגדרת כיום אדריכלות בעלת מוטיבים מעולם הצומח והחי.
- **"עיצוב אורגני"**: כיום המונח "עיצוב אורגני" משמש, כאמור, לתיאור עיצוב בחומרים אורגניים. העיצוב שלאחר מלחמת העולם השנייה בארצות הברית ובמדינות הסקנדינביות מכונה "בל דיזיין" (עיצוב יפה), אם הוא אכן בעל מאפיינים כאלו, כגון עיצוביהם של הארי ברטויה ואירו סאריין.
- **"סגנון המנכ"ל"**: כיום אין משתמשים עוד במושג זה לאפיון מוצרים.
- **"סגנון היי-טק"**: כיום אין משתמשים עוד במושג זה בהקשר של עיצוב ואדריכלות פוסט-מודרנית, אלא בהקשר של תעשיית ההיי-טק. במקומו, יש להשתמש במונח "אדריכלות פוסט-מודרנית" ולהסביר את ביטויי השונים באיטליה, בצרפת ובארצות הברית.
- **"עיצוב איטלקי"**: עם תום מלחמת העולם השנייה החלו לפרוח באיטליה סגנונות עיצוב אחדים. כדי לפשט את ההגדרות ייכללו סגנונות עיצוב אלה בהגדרה "בֵּל דיזיין" ("עיצוב יפה"), סגנון שרווח בשנות ה-50-70 של המאה הקודמת, וכולל גם את ה"פופ דיזיין" ("עיצוב פופ").

המלצות לשיטות הוראה

עידן המידע שינה לחלוטין את האופן שהאדם נחשף לידע, מייצר אותו, מעבד ושומר אותו. לפיכך, מוצעות להלן שיטות התואמות שינויים אלה להוראת פרקי התכנית. מומלץ לגוון בדרכי ההוראה וליישם בכל תת-פרק שיטה אחרת, בהתאם לבחירת המורה, כדי לעורר בתלמידים סקרנות ועניין.

"שיטת ההצפה"

בעידן המידע, בני הנוער נחשפים לכמויות אדירות של דימויים בכל יום. בהתאם, בדיון בכל תת-פרק – במקום להציג יצירות יחידות בלבד ולנתחן, מומלץ להציג תחילה שפע של דימויים, וכך להתוודע לחתך מייצג של סגנונות ומעצבים ולדון בהם מתוך המכלול.

יישום:

- מכינים עבור כל תת-פרק מספר גדול של דימויים מודפסים על דפים בגודל A3. רצוי להדביק כל דף על גבי קרטון ביצוע או לחפותו בלמינציה.
- מציגים בפני התלמידים על גבי הלוח 20 דימויים לפחות.
- מעלים שאלה לדיון לפי הנושא הנדון בתת-פרק, ודנים במגמות הניכרות מאופי העבודות בחתך רוחבי והשוואתי, בלי לנתח כל אחת בנפרד.
- בוחרים יחד עם התלמידים כמה מהעבודות ומעמיקים את הדיון בהן, בהתייחס למאפייניהן הסגנוניים ולשיקוף רוח התקופה.

"שיטת מסע בזמן"

ב-20 השנים האחרונות הופקו סרטים תקופתיים רבים הנוגעים לעיצוב, ישירות או בעקיפין. לפיכך, מוצע לפתוח את הדיון בפרק מסוים בצפייה בסרט.

יישום:

- פותחים את השיעור בצפייה משותפת של התלמידים בסרט העוסק בתקופה היסטורית מוגדרת. דוגמה – סרט על חיי היום-יום בשנות ה-20.
- מציגים בפני התלמידים שאלות מנחות המסייעות להבנת הנצפה. מומלץ שהשאלות יקדמו דיון בהבדלים שבין התקופה הנצפית לבין תקופה שנלמדה בפרק קודם. המענה על השאלות יכול להיות בפורום כיתתי או כדפי עבודה היוצרים דיון בקבוצות קטנות. מטרת השאלות היא להכין את התלמידים להכרת רוח התקופה ההיסטורית של הפרק הנלמד.
- מציגים בפני התלמידים עבודות עיצוב מהתקופה הנדונה, לצד משימה לנתח את העיצוב בעבודות אלה בהשראת התקופה שהסרט מציג.

"שיטת החוקרים הצעירים"

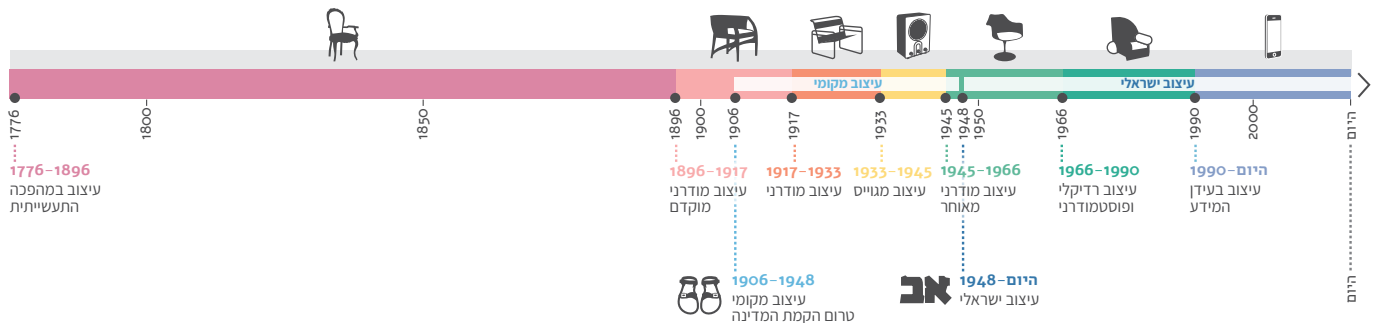
נגישות המידע באינטרנט מספקת אפשרויות לימודיות יעילות באמצעות מחקר עצמאי. בהתאם לכך, המטלות לתלמידים יכולות לכלול משימות חקר אינטרנטיות ביחס ליוצרים.

יישום:

- עבור כל תת-פרק מכינים מאגר יצירות מודפסות על דפי A4. רצוי לחפות את הדפים בלמינציה. יש לציין לצד כל דימוי את פרטיו: שם היוצר, שם היצירה ושנת היצירה.
- סוקרים בפני התלמידים את הרקע ההיסטורי של תת-הפרק, כהכנה לתהליך הלמידה העצמאית.
- משימות הלמידה העצמאית יתבצעו בקבוצות קטנות. לאחר חלוקת הכיתה לקבוצות, כל קבוצה תקבל לידיה 2-3 דימויים מאחד מתחומי הלימוד (עיצוב המוצר, עיצוב פנים ואדריכלות, עיצוב גרפי, עיצוב אופנה), ותלמידי הקבוצה יתבקשו לבצע משימת חקר לגבי היצירות ויוצריהן, לגבש פרזנטציה ולהציגה בפני הכיתה. מומלץ לצייד את התלמידים ברשימת שאלות מנחות להכוונת המחקר והפרזנטציה.

חלק ג': היבטים בתולדות העיצוב (כיתות י"א-י"ב)

ציר הזמן - מבט על

מבוא

מטרת-על

הכרת ההיסטוריה של כל אחד מתחומי הלימוד: עיצוב המוצר, עיצוב גרפי, עיצוב פנים ואדריכלות, מימי המהפכה התעשייתית ועד ימינו, בהקשרים חברתיים, תרבותיים, טכנולוגיים, פוליטיים וכלכליים.

רציונל

התכנית מציגה את ההיסטוריה של התמורות הטכנולוגיות, הרעיוניות, האסתטיות שליוו את ההתפתחות בתחומי העיצוב: עיצוב המוצר, העיצוב הגרפי ועיצוב הפנים והאדריכלות, מימי המהפכה התעשייתית ועד לעשור השני של המאה ה-21. התכנית מתמקדת בהצגת העיצוב בהקשרים חברתיים, תרבותיים, טכנולוגיים, פוליטיים וכלכליים, ובייחוד ביחסי הגומלין בין המגמות בעיצוב ובין התרבות, הן המקומית והן הבין-לאומית. סקירת ההשפעות ההדדיות של העיצוב על התרבות ושל התרבות על העיצוב מראה כיצד מגמות בתחומי העיצוב משקפות את רוח תקופתן, ובה בעת משמש העיצוב כלי לכינון מציאות.

התכנית בנויה כרונולוגית: כל פרק עוסק בתקופת זמן מוגדרת, והדיונים נערכים מתוך השוואה בין סגנונות וביחס לעמדות תיאורטיות שייחדו כל תקופה ותקופה. התכנית מציגה ומדגימה את ההשפעה של הספרות התיאורטית על העיצוב, וכן את ההשפעות ההדדיות של תחומי העיצוב זה על זה. הלומדים את התכנית ירכשו ידע בהיסטוריה של העיצוב, כלים לניתוח יצירות ולהשוואה בין סגנונות עיצוב, וישאבו השראה לחשיבה וליצירה עצמאית.

בסיום לימוד התכנית, התלמידים יישמו את הידע שצברו בשיעורים עיוניים ומעשיים באמצעות למידה בעלת תוצר ברוח PBL. ההתנסות בתהליך המסכם מיועדת להביא לידי ביטוי את מכלול המיומנויות שצברו הלומדים לאורך התכנית כולה: שאילת שאלות וניסוחן, חשיבה ביקורתית המאפשרת הבחנה בין עובדות לדעות לצד בחינה של מקורות מידע שונים, מידענות, עבודת צוות, פרזנטציה, ניהול זמן ואחריות.

בד בבד עם הלמידה העיונית, התלמידים יתנסו בסדנה מעשית במבחר טכניקות, בשילוב אמצעים טכנולוגיים, ויישמו את הידע התיאורטי שרכשו. התלמידים אף ייצרו פרויקט גמר המביא לידי ביטוי את תובנותיהם האישיות, את אישיותם ועולמם, תוך כדי יישום הטכניקות ואופני החשיבה שלמדו.

מטרות לימודיות

- הקניית ידע בהיסטוריה של העיצוב, כתחום תרבות קונטקסטואלי: יצירת בסיס ידע ללומדים במגמה, הכולל יוצרים, יצירות, סגנונות, טכניקות, טכנולוגיות, מונחים והיכרות עם ציר זמן.

- הקניית כלים לניתוח יצירות עיצוב וסגנונות עיצוב, כפי שמשתקף במרכיביהם החזותיים והתפעוליים, והבניית מיומנויות לזיהוי השראות והשפעות על העיצוב וליקורת יצירות עיצוב.
- הקניית יכולות לקריאת טקסטים בתחום העיצוב, ולהבנת השפעתם ההיסטורית על העיצוב לתחומיו.
- הקניית שפה עשירה, הכוללת מינוח דיסציפלינרי, המהווה בסיס לשיח על עיצוב.
- הטמעת התובנה שלפיה עיצוב מגלם שיקוף של רוח התקופה מצד אחד, ומצד אחר מהווה כלי לכינון מציאות.
- טיפוח חשיבה יצירתית, חשיבה ביקורתית, גמישות מחשבתית, מיומנויות פרזנטציה, מיומנויות ביצוע ואוריינות: מידענות ויכולת לקרוא מידע, לעמוד על איכותו, לנתחו, לעבדו ואף לגבש טקסט עצמאי המתבסס על כמה מקורות מידע.
- טיפוח מיומנויות פרזנטציה
- טיפוח מיומנויות עבודת צוות
- שילוב בין התכנים העיוניים ובין הלימודים בסדנה הרב-תחומית

ארגון הלמידה

מומלץ לתאם בין נושאי הלימוד בשעות המיועדות לחלק עיוני ובין הנושאים הנלמדים בסדנה, על פי הדגם המוצג בטבלה.

מעשי		עיוני	
ש"ש	סדנה רב תחומית	ש"ש	חלק ג' - היבטים בתולדות העיצוב
כיתה י"א	60 התנסות דרך פרויקטים קטנים	8	ג.1. מהו עיצוב?
		12	ג.2. העיצוב בתקופת המהפכה התעשייתית
		18	ג.3. העיצוב המודרני המוקדם
		32	ג.4. העיצוב המודרני
		18	ג.5. עיצוב מגויס
		32	ג.6. העיצוב המודרני המאוחר
סה"כ 120			
כיתה י"ב	60 פרויקט גמר	30	ג.7. העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני
		30	ג.8. העיצוב בעידן המידע
		20	ג.9. העיצוב המקומי טרום הקמת המדינה
		40	ג.10. עיצוב ישראלי
		סה"כ 120	

פרק 1: מהו עיצוב?

פרק זה מהווה מבוא תיאורטי לתכנית כולה. הפרק עוסק בשאלה מהו עיצוב, ומטרתו המרכזית הן להטמיע מושגי יסוד בעיצוב, ולייצר הבחנה בין מקצוע העיצוב למקצועות קרובים, ובייחוד אמנות, אומנות והנדסה.

תוכן עניינים

תת-פרק 1.1. עוסק בייחודו של תחום העיצוב אל מול תחומי יצירה משיקים, ומטרתו להבדיל בין סוגי עיצוב ולאפיין את דמותו של המעצב ודפוסי פעולתו.

תת-פרק 1.2. עוסק במקצוע תולדות העיצוב, ומטרתו להציג את ההשתנות תלוית ההקשר של הגישות והסגנונות ביחס לעיצוב.

מונחים

- עיצוב (Design)
- עיצוב המוצר (Product design)
- עיצוב פנים (Interior design)
- אדריכלות (Architecture)
- עיצוב גרפי (Graphic design)
- עיצוב אופנה (Fashion design)
- אמנות (Art)
- אומנות (Craft)
- מעצב, מעצבת (Designer)
- אמן, אמנית (Artist)
- אומן, אומנית (Craftsman)
- מהנדס, מהנדסת (Engineer)
- עיצוב לימינואידי (Liminoïd design)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

• עיצוב המוצר

Studio Front – Blow Away Vase, 2009

George Jacob – Armchair from Louis XVI's Salon des Jeux at Saint Cloud, gilded by Louis-Francois Chatard, Paris, 1788

Robert Adam – Gilded Beechwood and Walnut with Modern Scarlet Damask Upholstery Chair, for Thomas Chippendale, 1764

Wells Coates – Ekco Radio AD-65, 1934

Norman Bel Geddes – Patriot Radio, 1939

Sony – TR-610 Transistor Radio, c. 1958

Daniel Weil – Radio in a Bag, 1983

Mathieu Lehanneur – Hybrid Radio Wrapped in Woven Rattan, for Lexon, 2014

Peter Behrens – Table Lamp, 1898

Peter Behrens – Economy Arc Lamp, 1907

• עיצוב פנים ואדריכלות

Alexander Rodchenko – Soviet Workers' Club, Exposition Internationale des Arts Décoratifs, Paris, 1925

Charlotte Perriand – Bar sous le Toit (bar under the roof), Paris, 1927

Émile-Jacques Ruhlmann – La Pavillon d'un Collectionneur Interior, Exposition Internationale des Arts Décoratifs, Paris, 1925

• עיצוב גרפי

Herbert Matter – Knoll International poster, c. 1950

Wolfgang Weingart – Kunsthalle Basel kunstcredit posters '76-'77, 1977

General Motors – '58 Chevrolet, 1958

1.1. מהו עיצוב?

מטרה:

לייחד את תחום העיצוב ולהגדיר את גבולותיו ביחס לתחומי יצירה משיקים, כגון אמנות והנדסה, להבדיל בין סוגי עיצוב שונים ולאפיין את דמותו ודפוסי פעילותו של המעצב.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> הגדרות מקובלות לעיצוב, המייחדות תחום זה לעומת אמנות, אומנות והנדסה.
<ul style="list-style-type: none"> המחשת ההבדלים בין התחומים דרך יצירות של אמנים, אומנים, מהנדסים ומעצבים.
<ul style="list-style-type: none"> דיון בתחומי העיצוב שהתכנית עוסקת בהם: עיצוב המוצר, עיצוב פנים ואדריכלות, עיצוב גרפי ועיצוב אופנה.
<ul style="list-style-type: none"> דיון ב"עיצוב לימינואידי", מונח המתייחס ליצירות שהן בין עיצוב לאמנות, דרך דוגמאות, כגון: Front, Blow Away Vase, 2009.

1.2. תולדות העיצוב כתחום מחקר

מטרה:

להבנות בקרב התלמידים את התובנה שעיצוב, ככל יצירה תרבותית תלויה הקשר, משתנה מתקופה לתקופה וממקום למקום.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> עיצוב כמשקף אותה תרבות בתקופות שונות. הדגמה באמצעות השוואת העיצוב הגרפי השוויצרי בשתי תקופות – שנות ה-50 לעומת שנות ה-70:
<ul style="list-style-type: none"> - Herbert Matter – Harry Bertoia ad, c. 1950 - Wolfgang Weingart – Kunsthalle Basel kunstcredit posters '76-'77, 1977
<ul style="list-style-type: none"> סגנונות עיצוב שונים המתקיימים באותה סביבה ובאותה תקופה.
<p>דוגמה השוואה בין כרזות משנות ה-50:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Herbert Matter – Knoll International poster, c. 1950 - General Motors - '58 Chevrolet, 1958
<ul style="list-style-type: none"> סגנונות עיצוב המשקפים תרבויות שונות באותה תקופה.
<p>דוגמה השוואה בין עיצובי פנים משנות ה-20:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alexander Rodchenko – Soviet Workers' Club, Exposition Internationale des Arts Décoratifs, Paris, 1925 - Charlotte Perriand – Bar sous le Toit (bar under the roof), Paris, 1927 - Émile-Jacques Ruhlmann – La Pavillon d'un Collectionneur Interior, Exposition Internationale des Arts Décoratifs, Paris, 1925

• עבודות עיצוב של אותו מעצב, המשקפות ערכים שונים.

דוגמה השוואה בין עבודות של המעצב הגרמני פטר ברנס:

- Peter Behrens – Table Lamp, 1898
- Peter Behrens – Economy Arc Lamp, 1907

• עיצוב כמשקף הבדלים טכנולוגיים.

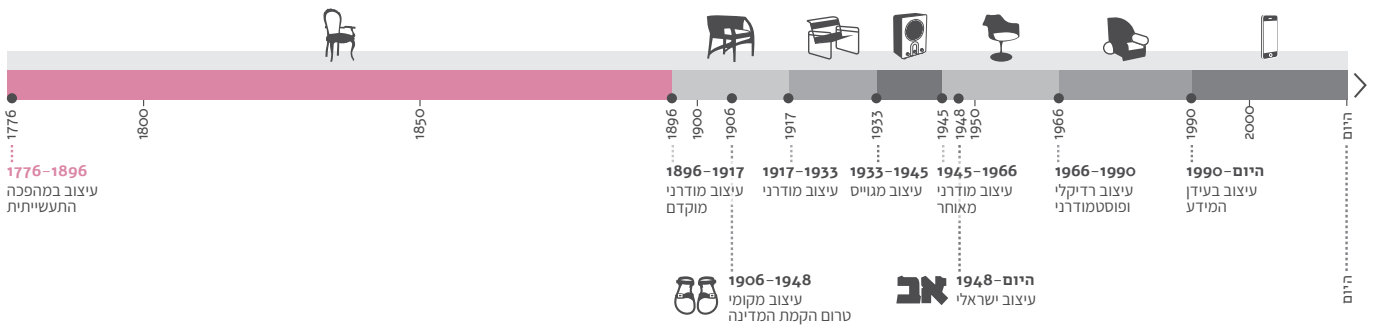
דוגמה השוואה בין טכנולוגיות רדיו:

- Wells Coates – Ekco Radio AD-65, 1934
- Norman Bel Geddes – Patriot Radio, 1939
- Texas Instruments of Dallas and Industrial Development Engineering Regency TR-1 Transistor Radio, 1954
- Daniel Weil – Radio in a Bag, 1983
- Mathieu Lehanneur – Hybrid Radio Wrapped in Woven Rattan, for Lexon, 2014

הצעות להרחבה ודין

- עיצוב ויצירה בהקשרים שאינם מערביים, דוגמת אפריקה המסורתית או העיצוב בתקופה הפרה-מודרנית, במטרה להיווכח כיצד האבחנות והקטגוריות בין הגישות הן תופעה מערבית מודרנית.

פרק 2: העיצוב בתקופת המהפכה התעשייתית

פרק זה עוסק בכינונו של מקצוע העיצוב בימי המהפכה התעשייתית. הדיון מתחיל בשכלול מנוע הקיטור לכדי ייצור מסחרי על ידי ג'יימס וואט ומתוו בולטון. הפרק סוקר את התפתחות העיצוב מתוך התעשייה, בייחוד באנגליה ובארצות הברית, ומציג את הפער הניכר בין המדינות כפי שהשתקף בתערוכה הגדולה בלונדון, 1851. כמו-כן נבחנת תגובת המעצבים להשפעות השליליות של התיעוש על חיי היום-יום, כפי שבאה לידי ביטוי בתנועת ארטס אנד קראפטס (Arts and Crafts).

תוכן עניינים

- תת-פרק 2.1.** סוקר את ראשית ימיו של העיצוב התעשייתי, וממקד את הדיון בהשפעתה של המהפכה התעשייתית על העיצוב באנגליה בסוף המאה ה-18 ובמרוצת המאה ה-19.
- תת-פרק 2.2.** עוסק בתנועת ארטס אנד קראפטס, כמייצגת זרם המתנגד למהפכה התעשייתית וכמובילת עיצוב אנטי-תעשייתי.

מונחים

- גופן (Typeface)
- גופן "סלאב סריף" (Slab serif typeface)
- גופן "סן-סריף" (Sans serif typeface)
- גופן "פאט פייס" (Fat typeface)
- גותיקה (Gothic style)
- דנדי (Dandy)
- הדפסי עץ (Woodcut)
- היסטוריציזם (Historicism)
- עיצוב ורנקולרי (Vernacular design)
- טיפוגרפיה (Typography)
- כלכלת השוק החופשי (Free market)
- כלכלה מרקנטיליסטית (Mercantilism)

- כרזה (Poster)
- ליתוגרפיה (Lithography)
- לקטנות/אקלקטיציזם (Eclecticism)
- ניאו-גותיקה (Neo-Gothic style)
- ניאו-קלאסיקה (Neoclassic style)
- סגנונות תחייה (Revival)
- עבודת אמנות כוללת ("Total Work of Art")
- עימוד (Pagination)
- קולוניאליזם (Colonialism)
- קומוניזם (Communism)
- קלאסיקה (Classicism)
- קפיטליזם (Capitalism)
- קרינולינה (Crinoline)
- סטנדרטיזציה (Standardization)
- אחידות (Uniformity)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

• עיצוב המוצר

James Watt, Matthew Boulton – Steam Engine (commercial), 1776

Matthew Boulton – Teapot, 1779

John Blenkinsop – Railway Steam Locomotive (Middleton to Leeds), England, 1811

George Stephenson – “No. 1” Passenger Locomotive, England, 1825

William Symington – The “Charlotte Dundas” Steamboat, 1803 (first sailing)

John Fitch – Steamboat, USA, 1788 (commercial service)

Isambard Kingdom Brunel – SS Great Britain Passenger Steamship, for the Great Western Steamship Company’s Transatlantic, 1845

Josiah Wedgwood –Portland Vase, 1789

Josiah Wedgwood – Egyptian Canopic Jar, c. 1773

Josiah Wedgwood – Queensware, c. 1790

Josiah Wedgwood – Jasperware Vase, c. 1790

John Flaxman Jr. – Dancing Hours Plaque, for Wedgwood, 1778-1780

WG Rogers – Ornamental Clock and Inkstand, for Hux, presented at The Great Exhibition, London, 1851

H. Duesbury – Metal Work Medieval Style Stove, for Stuart & Smith, Sheffield, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Winfield – Metal Work Bedstead, Birmingham, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Broadwood – Grand Piano, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Coalbrookdale Iron Works – Elizabethan Mirror, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Jennens & Bettridge – Papier-mâché Pedestal Table, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Jennens & Bettridge – Japanned and Painted Wood, with Papier Mache and Mother-of-Pearl. Depicting Gothic Ruin, c. 1850

Gutta Percha Company – Console Table Mirror Frame and Bracket, Gutta Percha, presented at The Great Exhibition, London, 1851

Samuel Colt – Colt Revolving Navy Pistol, 1851

Unknown designer – Mourning Brush and Mirror Dresser Set, Gutta Percha, 1879

Christopher Dresser – Teapots, 1880

Christopher Dresser – Toast Rack, c. 1880

Christopher Dresser – Buff Coloured Earthenware, with a Yellow Glaze, 1896

Christopher Dresser – Mahogany, Ebonised and Gilded Chair, 1880-1883

• עיצוב פנים ואדריכלות

Linley Sambourne – The Drawing Room in Linley Sambourne’s House, 1870’s

Mary Ellen Best – Four Rooms in York, 1830’s

Mark Twain – The Library at Mark Twain’s House, Hartford, Connecticut, 1870’s

Dante Gabriel Rossetti – His Drawing Room at No. 16 Cheyne Walk, painting by Henry Treffry Dunn, 1882

Pottier and Stymus – Smoking Room in John D. Rockefeller’s House, New York, 1865

Joseph Paxton – The Crystal Palace, London, 1851

Thomas Farnolls Pritchard (and others)– The Iron Bridge, Near Coalbrookdale, Shropshire, England, 1781 (opened)

• עיצוב גרפי

Josiah Wedgwood – Catalogue, illustrated from engravings by William Blake, c. 1816

Christopher Dresser – “Leaves and Flowers from Nature” plate, for Owen Jones’ “The Grammar of Ornament”, 1910

Friedrich G. Koenig, Andreas F. Bauer – Steam-powered Press, 1810

Richard M. Hoe – Steam-powered Rotary Press, 1843

William Caslon IV – Two Lines English Egyptian, Sans Serif Typeface, 1816

Vincent Figgins – Antique Typeface, Slab Serif Typeface, 1815

Robert Thorne – Thorowgood, Fat Typeface, 1809

Unknown designer – Astley’s Circus poster, 1833

Unknown designer – Wombwell’s ad, c. 1865

Unknown designer – RW Winfield & co. Birmingham ad, 1882

Owen Jones – Grammar of Ornament, 1868

ארטס אנד קראפטס (Art and Crafts)

• עיצוב המוצר

William Morris – Red Lion Square Chairs, painted by Dante Gabriel Rossetti, 1856

William Morris – Sussex Chair, 1870-1890

Philip Webb – Morris Chair, an adjustable back chair for Morris & Co., 1866

Kate Faulkner, Edward Burne-Jones – Grand Piano, 1884-1885

May Morris – Silver Girdle, c. 1906

William de Morgan – Charger, c. 1888

Edward William Godwin – Mahogany ebonized sideboard, c. 1870

Charles Robert Ashbee – Loop-Handled Dish, Guild of Handicraft, 1902-1903

Arthur Heygate Mackmurdo – Chair, The Century Guild, England, 1883

Charles R. Ashbee – Loop-Handled Dish, Guild of Handicraft, England, 1902-1903

Augustus Pugin – Brass and glass Candelabrum, c. 1850

• עיצוב פנים ואדריכלות

William Morris, Philip Webb – The Red House, 1860

William Morris, Philip Webb – The Red House Interior, 1859-1860

Philip Webb – St. Martin's Church, Brampton, 1874

Morris & co. – The Green Dining Room, 1869

Augustus Pugin – Medieval Court in the Gothic Revival Style, The Great Exhibition, London, 1851

• עיצוב גרפי

Morris and co. – The Nature of Gothic by John Ruskin, Kelmscott Press, 1892

William Morris, Philip Webb – Trellis wallpaper, 1862

William Morris – The Strawberry Thief Textile, 1883

William Morris – Chaucer type, 1897

May Morris – Honeysuckle wallpaper, c. 1883

Arthur Heygate Mackmurdo – Bexley furnishing fabric, 1899

Dante Gabriel Rossetti – Legend of St. George, Stained Glass, c. 1862

Walter Crane – A season ticket for The Arts & Crafts Exhibition Society, England, 1890

2.1. עיצוב תעשייתי

מטרה:

להציג את המהפכה התעשייתית ואת השפעתה על העיצוב באנגליה בסוף המאה ה-18 ובמרוצת המאה ה-19.

רקע היסטורי:

הספר "עושר העמים" של אדם סמית' והמעבר מכלכלה מרקנטיליסטית לכלכלת השוק החופשי; שכלול מנוע הקיטור על ידי ג'יימס ווט; יישום מנוע הקיטור בתעשייה והסבת סדנאות למפעלים; מעבר מעידן החקלאות לעידן המכונה; מגמת המעבר המאסיבית של האוכלוסייה לערים; היווצרות מעמד הבורגנות; הביקוש הגובר לסחורות.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <ul style="list-style-type: none"> - פיתוח ספינת הקיטור ורכבת הקיטור ותרומתן להאצת הייצור. - אקלקטיציזם וריבוי סגנונות התקופה: סגנונות תחייה – ניאוקלאסיקה, ניאוגותיקה; סגנון לואי ה-14 ולואי ה-15, סגנונות המזרח, סגנון אמפייר (מצרי) בצרפת, סגנון בידרמאיייר במדינות הדוברות גרמנית ובמדינות הסקנדינביות. - שימוש בחומרים חדשים, "חקייניים", להוזלת עלויות הייצור, כגון גבס, עיסת נייר וגומי גוטה פרצ'ה (gutta percha). - דוגמה Mourning Brush and Mirror set, (unknown designer, 1879). - ג'וסיה וודג'ווד (Josiah Wedgwood) וייצור למעמד הבורגנות; המפעל שהקים; שילוב מנוע הקיטור בייצור התעשייתי; חלוקת העבודה במפעל, ברוח ספרו של אדם סמית' "עושר העמים" (1776); הקטלוג המסחרי; חדר התצוגה; המצאותיו. - ההבדל בין העתקה ובין סגנונות תחייה ואקלקטיציזם. - דוגמה הכד מפורטלנד (העתקה) בהשוואה לכד בסגנון תחייה רומי (תחייה) ובהשוואה לכד הקאנופי (אקלקטיציזם). - כריסטופר דרסר (Christopher Dresser) והייצור התעשייתי של כלי בית ורהיטים. - התייעלות בארצות הברית: ניסיון פיתוח שיטת ההאחדה בארצות הברית על ידי אלי ויטני, יצרן כלי נשק. יישום שיטת ההאחדה על הטכנולוגיה ועל המוצרים האמריקניים; ארצות הברית כמעצמת ייצור בין-לאומית – עד סוף המאה ה-19 ייצרה כ-25% מהתוצרת העולמית.
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <ul style="list-style-type: none"> - הבית כמשקף את טעמים ועושרם של בעליו (The drawing room in Linley Sambourne house, 1870). - אקלקטיציזם בעיצוב הפנים: שילוב של סגנונות תחייה, ובעיקר ניאוקלאסיקה וניאוגותיקה, עם עיצובים מהמזרח הרחוק וממקומות אחרים. - התערוכה הגדולה (The Great Exhibition), לונדון, 1851: הפקת התערוכה על ידי הנסיך אלברט והנרי קול; ג'וזף פקסטון (Joseph Paxton) ואדריכלות ארמון הבדולח; אוון ג'ונס (Owen Jones) ועיצוב הפנים בארמון הבדולח; הצגת הקולוניות (הודו – יהלום הקוהינור); מוצגים ייחודיים (מנעולים, טלסקופ); השוואה בין המוצגים האנגליים למוצגים האמריקניים מהיבט הייצור (האמריקנים ייצרו בהאחדה, לדוגמה אקדח קולט), ומבחינת האסתטיקה (קישוטיות לעומת אסתטיקה פונקציונלית); עיצוב קטלוג התערוכה הגדולה.

• עיצוב גרפי
<ul style="list-style-type: none"> - המצאת הדפוס התעשייתי והשפעתו על תוצרי ההדפסה במדדי איכות וכמות, ועל העיצוב הגרפי: העימוד, עיצוב סוגי פונטים חדשים, כגון "סלאב סריף", "פאט פייס" ו"סן סריף". - עיצוב עיתונים וכרזות, שילוב איורים בהדפסי עץ ומאוחר יותר בליטוגרפיה ובכרומוליתוגרפיה. - פרסום הספר "תחביר העיטור" מאת אוון ג'ונס (Owen Jones – Grammar of Ornament, 1868).
• עיצוב אופנה
עלייתו של סגנון הדנדי; סוגי מחוכים וקרינולינות.

2.2. עיצוב אנטי-תעשייתי – ארטס אנד קראפטס

מטרה:

לדון בתנועת ארטס אנד קראפטס כמייצגת את ההתנגדות למהפכה התעשייתית.

רקע היסטורי:

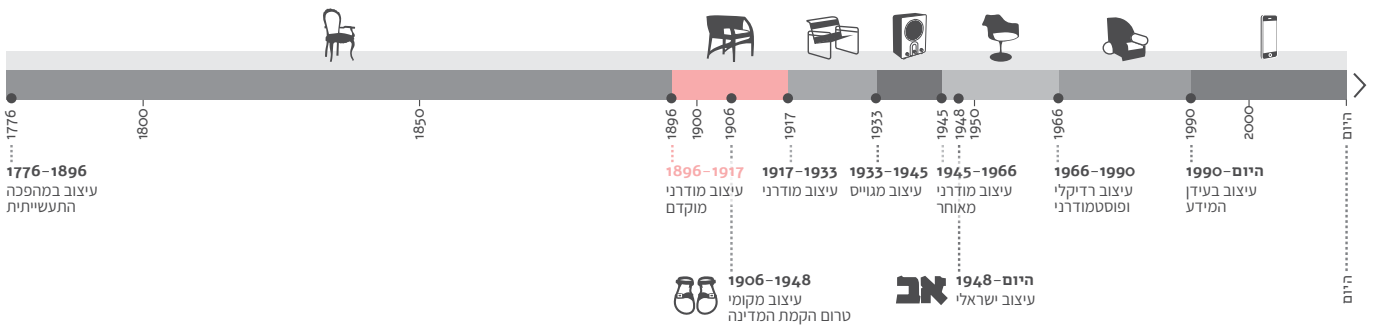
תנאי החיים של הפועלים בערי התעשייה; העסקת ילדים ונשים במפעלים; תגובת התיאורטיקן ג'ון רסקין (John Ruskin) למהפכה התעשייתית וקריאתו לשוב לרוח ימי הביניים – קריאת הפרק "The Nature of Gothic" בספרו "The Stones of Venice", 1853; ההשפעה של רסקין ושל הפרה-רפאליטים (Pre-Raphaelites) על ויליאם מוריס (William Morris).

נושאים לדיון
• עיצוב המוצר
<ul style="list-style-type: none"> - הקמת Morris & Co.; מודל העבודה בסדנאות שיתופיות ברוח ימי הביניים – עיצוב מוצרים בשיתוף פעולה בין מעצבים לבין אומנים. למשל, במפעל Merton Abbey Mills, עיצוב וייצור טקסטיל. - ההתנגדות לחומרים "חקייניים"; חשיפת החומרים בתכונותיהם הטבעיות, וצמיחת רעיון "אמת החומר" בגישת ארטס אנד קראפטס. - עיצוב ורנקולרי: דוגמה William Morris and Philip Webb – Sussex Chair, 1870-1890. - הקמת גילדות בסוף המאה ה-19: גילדת המאה, גילדת הנדיקראפט של צ'רלס אשבי; הכישלון המסחרי של הגילדות – העתקה על ידי התעשייה; הצלחת ההטמעה של חשיבות הקראפט עד ימינו.
• עיצוב פנים ואדריכלות
<ul style="list-style-type: none"> - ורנקולריות ואקלקטיות באדריכלות ובעיצוב הפנים של הבית האדום: William Morris, Philip Webb – The Red House, 1860. - עיצוב חדרים בגישת "האמנות הכוללת" (Total Work of Art). דוגמה Morris & co. - The Green Dining Room, 1866-1869.

• עיצוב גרפי

- מאפיינים גותיים בהדפסים של טפטים ובדים, ויטרז'ים ושטיחים.
- הקמת דפוס קלמסקוט (Klemm Press); החייאת הדפוס בשיטת גוטנברג; ויליאם מוריס ועיצוב הגופנים.
דוגמה William Morris – Chaucer type, 1897; הדפסת כתביו של ג'פרי צ'וסר (Jeffrey Chaucer) והפרק "טבע הגותיקה" ("The Nature of Gothic"), מתוך ספרו של ג'ון רסקין "אבני ונציה" ("The Stones of Venice").

פרק 3: העיצוב המודרני המוקדם

פרק זה עוסק בראשית העיצוב המודרני. מבחינת סגנונות העיצוב, התקופה נחלקת לשני זרמים מנוגדים: אר נובו (Art Nouveau), שהחל לצמוח בסוף המאה ה-19, וכנגדו "אסתטיקת המכונה", זרם עיצובי שהחליף את האר נובו בדרישה לעיצוב תעשייתי ומוכוון-מיכון. סקירה היסטורית של שני הסגנונות מראה שבתקופה קצרה התפתחו חמישה, מתוך שישה, מערכיו של העיצוב המודרני:

- (1) מקוריות – עם פרסום ספרו של אוטו וגנר "אדריכלות מודרנית" ("Modern Architecture", 1896).
  - (2) פונקציונליות – עם ניסוחו של לואיס סאליבן את הכלל "Form Follows Function" במאמרו "לחשוב את בניין המשרדים הגבוה באופן אמנותי" ("The Tall Office Building Artistically Considered", 1896).
  - (3) פשטות – עם הרצאתו של אדולף לוס שנשאה את השם "קישוט ופשע" ("Ornament and Crime", 1910).
  - (4) יעילות – עם פרסום ספרו של פ"ו טיילור "עקרונות הניהול המדעי" ("The Principles of Scientific Management", 1911).
  - (5) אוניברסליות – עם ההגדרה של הנרי פורד את "מודל T" כרכב אוניברסלי.
- הערה: הערך השישי, העוסק בערך אמת החומר, יוגדר בהקשר של סגנון הבאוהאוס, וידון בפרק 4.

תוכן עניינים

תת-פרק 3.1. מציג את האר נובו כזרם העיצובי הראשון שהתנגד להיסטורציזם ודגל במקוריות, במובן המודרני.

תת-פרק 3.2. מציג את סגנון "אסתטיקת המכונה" כתוצאה אסתטית של חיבור בין רעיון הפשטות (אדולף לוס "Ornament and Crime") לבין רעיון הפונקציונליות (פרנק לויט רייט "Art and Craft of the Machine" ולואיס סאליבן "FFF").

מונחים

- אוניברסליות (Universality)
- אסתטיקת המכונה (Machine Aesthetics)
- ז'פוניזם (Japonisme)
- טיילוריזם (Taylorism)
- לבני טרה-קוטה (Terracotta)

- יעילות (Efficiency)
- כרזת-אובייקט (Sachplakat)
- מקוריות (Originality)
- ניהול מדעי (Scientific management)
- פונקציונליות (Functionality)
- פס הרכבה (Assembly line)
- שיטת הסרט הנע (Moving assembly line)
- פשטות (Simplicity)
- תמונות העולם הצף (Ukiyo-e)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

אר נובו (Art Nouveau)

- עיצוב המוצר

אר נובו, צרפת

- Raoul Larche** – Loie Fuller Lamp, c. 1900
Émile Gallé – Les Coprins Lamp, 1902
René Jules Lalique – Dragonfly Brooch, 1897-1898
Eugène Gaillard – Dining-room Vitrine, Paris, 1899-1900
Georges de Feure – “Grenade” settee, c. 1900
Hector Guimard – Sofa for a Smoking Room, 1897

אר נובו, בלגיה

- Henry van de Velde** – Desk and Chair, 1898
Gustave Serrurier-Bovy – Cabinet-vitrine, 1899

אר נובו, ארצות הברית

- Louis Comfort Tiffany** – Peony Lamp, 1910

הסגנון הדקורטיבי (Decorative style), אנגליה

- Archibald Knox** – Pewter Vase, for Liberty and Co., 1875
Edward William Godwin – Cabinet, Walnut with Carved Boxwood, ivory handles and brass castors, 1876-1877

סטילה ליברטי (Stile Liberty), איטליה

- Carlo Bugatti** – Cobra Chair, 1902
Carlo Bugatti – Silver tea and coffee service “Libellules” (Dragonflies), c. 1907
Carlo Zen – Writing desk, c. 1902
Ernesto Basile – Chair, made by V. Ducrot of Palermo, c. 1902

מודרניסטה (Modernista), ספרד

- Antoni Gaudi** – Batllo Bench, 1907

יוגנדשטיל (Jugendstil), גרמניה

Peter Behrens – Flying Lady table lamp, 1902

Hermann Obrist – Three-legged organic vase, silver-plated brass, c. 1898

Richard Riemerschmid – Music room chair, 1898-1899

יוגנד (Jugend), סקנדינביה

Alf Wallander – Prakturna Vase, for Rörstrand, 1896

Märta Måås-Fjetterström – Hjorthagen Rug, 1914

Gunnar Wennerberg – Ceramic vase, for Gustafsberg, 1903

אסכולת גלזגו (Glasgow School), סקוטלנד

Charles Rennie Mackintosh – Hill House bedroom chair, 1903

Jessie Newbery – Chalice and Paten, 1892

Margaret Gilmour – Wall clock, c. 1900

הזכסיון הווינאי (Wiener Secession) והוורקשטטה הווינאי (Wiener Werkstätte), אוסטריה

Koloman Moser – Cube shaped armchair, beech wood, 1903

Josef Hoffmann – “Sitting Machine” (Sitzmaschine) Chair, c. 1905

• עיצוב פנים ואדריכלות

אר נובו, צרפת

Hector Guimard – Entrance to metro stations, Paris, c. 1900

Eugène Vallin – Masson house, Nancy, 1904

Louis Majorelle, Henri Sauvage – Villa Jika (Villa Majorelle), Nancy, 1902

אר נובו, בלגיה

Victor Horta – Tassel house, Brussels, 1893

Henry van de Velde – Bloemenwerf, Brussels, 1895

אר נובו, ארצות הברית

Louis Sullivan, Dankmar Adler – Guaranty building (now called The Prudential Building), Buffalo, New York, 1896

Louis Sullivan – Merchants National Bank detail, Grinnell, Iowa, 1914

אר נובו, איטליה

Carlo Bugatti – Snail Room, International Exhibition at Turin, 1902

Ernesto Basile – Entrance to the Salon de Maria, Grand Hotel Volla Igea, Palermo, 1900

הסגנון הדקורטיבי, אנגליה

James McNeill Whistler – The Peacock Room, London, 1876

מודרניסטה, ספרד

Antoni Gaudi – Sagrada Familia, Barcelona, built since 1883

Antoni Gaudi – Catedral de Palma de Mallorca, 1903-1914

Antoni Gaudi – Park Güell, Barcelona, 1900-1914

יוגנדשטיל, גרמניה

August Endell – Atelier Elvira, Munich, 1898

Peter Behrens – Behrens house, Darmstadt, 1901

Henry van de Velde – Havana Cigar Store, Berlin, 1899

Richard Riemerschmid – Dresdner Werkstätten Hellerau shop interior, 1906

אסכולת גלזגו, סקוטלנד

Margaret Macdonald Mackintosh, Charles Rennie Mackintosh – House for an Art Lover, 1900

Charles Rennie Mackintosh – The Willow Tea Room Sign, Glasgow, 1904

Charles Rennie Mackintosh – Glasgow School of Art, 1899-1909

הזצסיון הווינאי והוורקשטטה הווינאי – אוסטריה

Otto Wagner – Wagner Villa in Hütteldorf, 1888

Joseph Maria Olbrich – Secession building, Vienna, 1897

Josef Hoffmann – Cabaret Fledermaus, Vienna, 1907

Josef Hoffmann – Sanatorium Purkersdorf, Wien-Umgebung, Austria, 1905

• עיצוב גרפי

אר נובו, צרפת

Henri de Toulouse-Lautrec – La Goulue at the Moulin Rouge poster, 1898

Jules Chéret – Le Loie Fuller poster, 1893

Alfons Maria Mucha – La Samaritaine Sarah Bernhardt poster, 1897

Alfons Maria Mucha – JOB poster, 1898

Manuel Orazi – La Maison Moderne advertisement, 1902

Georges de Feure – Lithographies Originales, 1896

אר נובו, בלגיה

Henry van de Velde – Tropon poster (in several languages), 1899

Henri Privat-Livemont – Biscuits & Chocolat Delacre poster, 1896

הסגנון הדקורטיבי, אנגליה

Beggarstaffs Brothers – Rowntree's Elect Cocoa poster, 1895

Aubrey Beardsley – The Yellow Book, 1894-1897

Charles Ricketts – Hero and Leander book, 1894

Walter Crane – Baby's Own Aesop book, 1887

יוגנדשטיל, גרמניה

Peter Behrens – The Kiss, 1898

Hans Christiansen – Jugend vol. 14 magazine cover, 1897

Ludwig von Zumbusch – Jugend vol. 40 magazine cover, 1897

Ludwig Hohlwein, Hermann Scherrer – Breechesmaker Sporting-Tailor, 1911

Otto Eckmann – Eckman Schmuck typeface, 1900

Otto Eckmann – Jugend magazine cover, 1896

אסכולת גלזגו, סקוטלנד

Frances MacDonald, Margaret MacDonald – Drooko poster, 1895

Charles Rennie Mackintosh – The Glasgow Institute poster, 1895

Agnes Middleton Raeburn – The Glasgow Lecture Association poster, 1894

הזצסיון הווינאי, הוורקשטטה הווינאי – אוסטריה

Gustav Klimt – The First Secession Exhibition poster, 1898

Alfred Roller – A Secession Exhibition poster, 1902

Koloman Moser – A Secession Exhibition no. 13 poster, 1902

Oskar Kokoschka – Kunstshau poster, 1908

אסתטיקת המכונה

• עיצוב המוצר

Peter Behrens – AEG table ventilator, 1908

Peter Behrens – Tea kettles, 1909

Henri Ford – Model T, 1908-1927

• עיצוב פנים ואדריכלות

Gustave Eiffel – The Eiffel Tower, Paris, 1889

Adolf Loos – Steiner House back, Vienna, 1910

Peter Behrens – AEG Turbine Hall, Berlin, 1909

Walter Gropius, Adolf Meyer – Fagus Factory Complex, Alfeld, Germany, 1913

Christine Frederick – Kitchen diagram from “The New House Keeping”, 1914

Frank Lloyd Wright – Robie House, Chicago, Illinois, 1908

• עיצוב גרפי

Lucian Bernhard – Priester poster, 1905

Paul Scheurich – Oliver typewriters poster, 1909

Julius Klinger – Kronleuchter-Fabrik poster, 1909

Hans Rudi Erdt – Opel poster, 1911

3.1. אר נובו

מטרה:

להציג את האר נובו כזרם הסגנוני הראשון שהתנגד להיסטוריציות ולתפיסתו הדוגלת בחיקוי סגנונות היסטוריים ספציפיים. בכך היה האר נובו לסגנון מקורי, במובן המודרני.

רקע היסטורי:

הכישלון המסחרי של גילדות ארטס אנד קראפטס; העיצוב ההיסטוריסטי שאפיין את תקופת התיעוש הראשונה, שנמשכה עד סוף המאה ה-19; אוטו וגנר כמי ששינה את סגנונו מניאו-קלאסיציזם לסגנון הזצסיון. קריאה בספרו: Otto Wagner, Modern Architecture, 1896.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- שתי המגמות של סגנון אר נובו: המגמה האורגנית, שרווחה במדינות צרפת, בלגיה, ארצות הברית, איטליה, אנגליה, גרמניה, ספרד וסקנדינביה, לעומת המגמה הסכמתית שהתפתחה בסקוטלנד ובאוסטריה.</p> <p>- דיון במקורות השראה ובהשפעות תרבותיות.</p> <p>דוגמה התרבות היפנית על כריסטופר דרסר (Christopher Dresser), התרבות המורית והאפריקנית על קרלו בוגאטי (Carlo Bugatti), ומנגד דחיית כל אזכור היסטורי והתמקדות בהשראה מהטבע בלבד.</p> <p>דוגמה Émile Gallé - Lampe les Coprins, 1902.</p> <p>- יצרן הרהיטים האוסטרי מיכאל תונט (Michael Thonet), כמקדים את זמנו; המצאת השיטה לכיפוף עץ באדים; ההצלחה של כיסא "מס' 14" (No. 14) משנת 1859; הובלת המוצר בפירוק.</p> <p>- הקמת הוורקשטטה הווינאי, והקשר שנתקם בין הוורקשטטה לבין אסכולת גלזגו.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- "עבודת אמנות כוללת" (Total Work of Art) – הגישה וביטוייה במדינות שונות.</p> <p>דוגמה Louis Majorelle & Henri Sauvage - Villa Jika, 1901-1902.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>- שכלול טכנולוגיית הליתוגרפיה והדפסת כרזות צבעוניות בבית הדפוס של ז'ול שרה.</p> <p>דוגמה Jules Chéret - Le Loie Fuller poster, 1893.</p> <p>- השפעת תחריטי אוקי-אה על עיצוב כרזות.</p> <p>דוגמה Henri de Toulouse-Lautrec - La Goulue at the Moulin Rouge poster, 1898.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב אופנה <p>דיון במעצבים המשקפים את רוח התקופה.</p> <p>דוגמה Jeanne Paquin, Charles Frederick Worth, Lucy ("Lucile") Christiana</p>

3.2. אסתטיקת המכונה

מטרה:

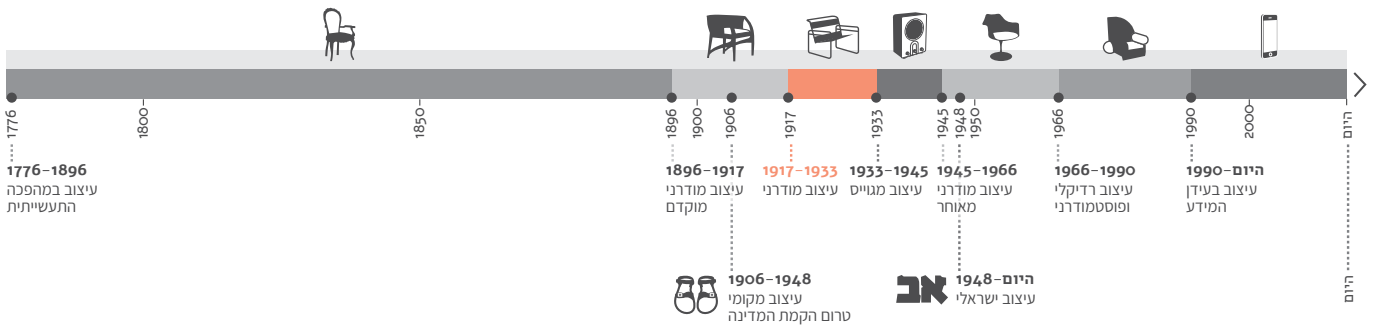
להציג את סגנון "אסתטיקת המכונה" כתוצאה אסתטית של חיבור בין רעיון הפשטות (אדולף לוס, "Ornament and Crime") לבין רעיון הפונקציונליות (פרנק לויד רייט, "Art and Craft of the Machine"; לואיס סאליבן, "FFF").

רקע היסטורי:

דעיכת הפופולריות של סגנון האר נובו בעשור הראשון של המאה ה-20; רוחות של שינוי עם התרחבות תפוצתן של טכנולוגיות חדשות, כגון מנוע הבנזין, החשמל הביתי, המעלית; הקמת "דויטשה ורקבונד" (Deutscher Werkbund) בגרמניה ופעילותו לקידום העיצוב בגרמניה.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- המצאת החשמל, תפוצתו והשפעתו על ייצור מוצרים חדשים ועל חיי היום-יום.   - פטר ברנס (Peter Behrens) כמעצב רב-תחומי, עיצוביו בסגנון היוגנדשטיל ושינוי הסגנון לאסתטיקת המכונה עם המעבר לעבודה כמעצב הבית של AEG; הבלטת פרטי חיבור טכניים להעצמת המראה התעשייתי.   - פרדריק וינסלאו טיילור (Frederick Winslow Taylor) והמצאת היעילות המדעית. קריאה בספרו The Principles of Scientific Management, 1911; עיצוב כתולדה של מחקר היעילות. דוגמה עיצוב אתים לנשיאת משקל של 21 פאונד.   - הנרי פורד (Henri Ford) כממציא וכנהג מרוצים; ייצור מודל T ויישום עקרונות הניהול המדעי; המצאת פס הרכבה בשיטת הסרט הנע (Moving assembly line); הוזלת מחיר המכונית; קיצור יום העבודה לשמונה שעות, שלוש משמרות ביום והעלאת שכר העובדים; אפיון המכונית כאוניברסלית; צביעת המכוניות בשחור בלבד.</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <p>- המצאת המעלית והשפעתה על בנייה לגובה.   - אסכולת שיקאגו והמצאותיה הפונקציונליות בעקבות השריפה בשנת 1871 – חלון מפרץ, שלד פלדה, לבני טרה-קוטה לבידוד משריפה.   - לואיס סאליבן (Louis Sullivan) והרעיון שהצורה צריכה לעקוב אחר הפונקציה (Form Follows Function).   קריאת קטע מתוך המאמר המגדיר זאת (FFF) "The Tall Office Building Artistically Considered", 1896.   - אסתטיקה שלדית תעשייתית בלי חיפוי. דוגמה במגדל אייפל, בארמון הבדולח.   - פרנק לויד רייט (Frank Lloyd Wright) ורעיון ה-Art and Craft of the Machine: לקרוא קטעים מההרצאה; דוגמאות לעיצוביו ב"סגנון הערבה". דוגמה Robie House - Chicago, Illinois 1908.   - אדולף לוס וקריאתו נגד העיטור. קריאה מתוך ההרצאה "קישוט ופשע", ("Ornament and Crime") 1910; יישום העדר העיטור באדריכלות. דוגמה Adolf Loos - Steiner House back, 1910.   - כריסטין פרדריק (Christine Frederick) ויעול המטבח הביתי, בהשפעת פ"ו טיילור.</p>
<p>• עיצוב גרפי</p> <p>- לוסיאן ברנהרד והמצאת סגנון "כרזת-אובייקט" (Sachplakat). דוגמה Lucian Bernhard - Priester poster, 1905.   - פטר ברנס והמצאת רעיון הזהות התאגידיית במסגרת עבודתו ב-AEG.</p>

פרק 4: העיצוב המודרני

פרק זה עוסק במגמות בעיצוב מתום מלחמת העולם הראשונה ועד לפרוץ מלחמת העולם השנייה. הפרק דן בשפע הסגנונות שהתפתחו באותה תקופה בהולנד, ברוסיה, בגרמניה, בצרפת ובארצות הברית, מתוך השוואה בין מטרותיהם העיצוביות ובין אפיוניהם האסתטיים. הפרק עוסק אף בהשפעת הקונסטרוקטיביזם הרוסי וסגנון הזה סטיל ההולנדי על בית הספר לעיצוב ולאדריכלות "באוהאוס" שפעל בגרמניה באותה תקופה ועל התגבשות הסגנון הבינלאומי.

תוכן עניינים

- תת-פרק 4.1.** בוחן את הקונסטרוקטיביזם ההולנדי כביטוי עיצובי לאמנות הפלסטיציסטית של מונדריאן.
- תת-פרק 4.2.** מציג את הקונסטרוקטיביזם הרוסי כמשקף את התגייסות המעצבים לתמיכה בשלטון.
- תת-פרק 4.3.** עוקב אחר התפתחות הבאוהאוס כאסכולת עיצוב בבית הספר בגרמניה.
- תת-פרק 4.4.** מנתח את ההשפעות העיקריות שהצמיחו את הסגנון הבינלאומי.
- תת-פרק 4.5.** מאפיין את האר דקו הצרפתי כביטוי להתאוששות ממלחמת העולם הראשונה וכריאקציה לאסתטיקת המכונה.
- תת-פרק 4.6.** משווה בין סגנון האר דקו האמריקני לבין האר דקו הצרפתי כמקור התפתחותו.
- תת-פרק 4.7.** מתמקד בסגנון הסטרימליין כסגנון התעשייתי הראשון הייחודי לארצות הברית.

מונחים

- אוונגרד (Avant-garde)
- אמת החומר (Truth to materials)
- התיישנות מתוכננת (Planned obsolescence)
- עיצוב מחדש (Redesign)
- זיגוראט (Ziggurat)
- פוטומונטאז' (Photomontage)
- שברון (Chevron)

• המודל השנתי (Annual model)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

דה סטיל (De Stijl), הולנד

• עיצוב המוצר

Gerrit Rietveld – Red and Blue Chair, 1917

Theo van Doesburg – Chromed Tubular Metal Armchair, 1930

• עיצוב פנים ואדריכלות

Robbert van 't Hoff – Villa Henny, Huis ter Heide, Utrecht, 1915-1919

Theo van Doesburg – Contra Construction. Maison Particulare, 1923

Theo van Doesburg, Cor van Eesteren – Color design for shopping parade and cafe restaurant, 1924

Gerrit Rietveld – The Schroeder House, Utrecht, 1924

Jacobus JP Oud – Café de Unie, Rotterdam, 1925

Willem Dudok – Town hall, Hilversum, 1924-1931

Ivan Panaggi – Interior from the Casa Zampini, Macerata, 1925-1926

• עיצוב גרפי

Theo van Doesburg – NB De Stijl cover, 1921

Vilmos Huszar – Miss Blanche Virginia Cigarettes packet, 1927

Bart Anthony van der Leck – Delft Salad Oil Factories poster, 1919

רוסיה הסובייטית - הקונסטרוקטיביזם הרוסי

• עיצוב המוצר

Vladimir Tatlin – Chromed steel and black leather chair, 1927

Kazimir Malevich, Nikolai Suetin – Suprematist Plate, 1923

Kazimir Malevich – Suprematist Teapot, 1921

Ilya Chashnik – Plate with Suprematist, early 1920's

Boris Iofan – Russian avant-garde wooden armchair, 1920's

Sergei Chekhonorin – “One Who Doesn't Work - Doesn't Eat”, Ceramic plate, 1920's

• עיצוב פנים ואדריכלות

Vladimir Tatlin – Monument to the Third International, 1920

Moisei Ginzburg, Ignaty Milinis – Narkomfin Building, Moscow, 1928-1932

Yakov Chernikhov – Tower of Red Carnation, St. Petersburg 1920's

Aleksey Shchusev – Lenin’s wooden tomb, Moscow, 1924

Konstantin Melnikov – The Soviet pavilion at the 1925 Paris International Exposition, 1925

Alexander Rodchenko – Soviet workers’ club, Exposition internationale des Arts décoratifs, Paris, 1925

• עיצוב גרפי

Stenberg brothers – Battleship Potemkin poster, 1925

Alexander Rodchenko – Books poster, 1923

Alexander Rodchenko, Vladimir Mayakovsky – Box for Our Industry caramels, 1923

El Lissitzky – Beat the Whites with the Red Wedge, 1919

Nikolaj Punin – Vladimir Tatlin’s Monument to the Third International poster, 1920

Vladimir Kozlinsky – Then and Now poster, 1920

Olga and Galina Chichagova – The Adventures of Charlie, 1927

Gustav Klutsis – Let’s Fulfill the Plans for the Great Projects poster, 1930

Lyubov Popova – Textile designs, early 1920’s

Varvara Stepanova – Textile design, early 1920’s

Ilya Chashnik – Textile design, early 1920’s

Nikolai Suetin – Suprematist Surface forms, Textile Design, 1921

באוהאוס (Bauhaus)

• עיצוב המוצר

Walter Gropius – F51 Armchair, 1920

Hannes Meyer – Co-op Folding Chair, 1926

László Moholy-Nagy – Haus am Horn lighting fixtures, 1923

Ludwig Mies van der Rohe – Barcelona Chair, 1929

Marianne Brandt – Ashtrays, 1924

Marianne Brandt, Hans Przyrembel – Adjustable ceiling fixture, aluminum, 1926

Marianne Brandt – Crumb brush and tray, Ruppel, 1930

Gunta Stölzl, Marcel Breuer – African Chair, 1922

Gunta Stölzl, Marcel Breuer – Chair with Colourful Woven Seat, 1921

Gunta Stölzl – Slit Tapestry, 1926

Marcel Breuer – Wassily Armchair, AKA Model B3, 1926

Marcel Breuer – Cantilever Chair, 1928

Max Krajewski – Tea glass holders, 1924

Alma Siedhoff-Buscher – Large and small ship building game, 1923

Josef Albers – Set of four stacking tables, c. 1927

Anni Albers – Tapestry-woven silk and rayon, linen hanging, 1926

Wilhelm Wagenfeld – Table lamp, 1924

Emmy Roth – Bauhaus silver coffee pot, 1925

Margarete Heymann Löbenstein Marks – Ceramic bowl, c. 1930

Marguerite Friedlaender-Wildenhain – Model of an airplane cup, 1932

Josef Hartwig – Bauhaus Chess, 1923

• עיצוב פנים ואדריכלות

Walter Gropius – Bauhaus building in Dessau, 1925-26

Ludwig Mies van der Rohe – Barcelona Pavilion, 1929

Ludwig Mies van der Rohe, Lilly Reich – Tugendhat House, Brno, 1929

Ludwig Mies van der Rohe – Weissenhof Apartment House, Stuttgart, 1927

Lilly Reich – Apartment in “The Dwelling” Exhibition, Stuttgart, 1927

Lilly Reich – Apartment in “The Dwelling in Our Time” Exhibition, Berlin 1931

Hannes Meyer – Co-op Zimmer, 1926

Josef Albers – Hotel Living Room, Berlin Building Exhibition, 1931

Georg Munché – Haus am Horn, 1923

• עיצוב גרפי

Lyonel Feininger – Cathedral, wood cut for the Bauhaus Manifesto and Program, 1919

László Moholy-Nagy – Bauhaus Bücher catalogue cover, 1929

Johannes Itten – Color Star representing 7 Light Stages and 12 Tones, 1921

Herbert Bayer – Catalogue of Bauhaus products, 1925

Herbert Bayer – Universal typeface, 1927

Wassily Kandinsky – Bauhaus questionnaire, 1923

Joost Schmidt – Bauhaus Exhibition poster, Weimar, 1923

Karl-Peter Roehl – Bauhaus first logo, 1919

Oskar Schlemmer – Bauhaus second logo, 1922

Helene Haasbauer-Wallrath – The Practical Kitchen poster, 1930

הסגנון הבינלאומי (International Style)

• עיצוב המוצר

Charlotte Perriand, Le Corbusier, Pierre Jeanneret – Siège Tournant Armchair, 1928

Lilly Reich – Tubular steel table, 1931

Eileen Gray – E1027 Table, 1924

Gerald Summers – Bookshelves, 1934

Alvar Aalto – Alvar Aalto Stool E60, 1933

Alvar Aalto – Savoy Vase, 1936

Sven Markelius – Orchestra chair, c. 1930

Bruno Mathsson – Reclining chair, Värnamo, 1936

Wilhelm Kage – Praktika, for Gustavsberg, 1933

Märta Måås-Fjetterström – Munka-Ljungby rug, c. 1930

• עיצוב פנים ואדריכלות

Alvar Aalto – Turun Sanomat office building at Kauppiaskatu, Turku, 1929

Alvar Aalto – Auditorium of the Viipuri Municipal Library, 1930's

Alvar Aalto – Finnish Pavilion at the New York World's Fair, 1939

Charlotte Perriand – Bar sous le toit (bar under the roof), Paris, 1927

Eileen Gray – E1027 House and Interior, Cape Martin, Roquebrune, 1929

Le Corbusier, Pierre Jeanneret, Charlotte Perriand – Interior equipment for living, Salon d'automne, 1929

Le Corbusier – Villa Savoye, Poissy, 1929

Le Corbusier – Pavillion L'Esprit Nouveau, Paris, 1925

Jacobus JP Oud – Weissenhof Apartment House, Stuttgart, 1927

Ludwig Mies van der Rohe – Weissenhof Apartment House, Stuttgart, 1927

Josef Frank – Weissenhof House, Stuttgart, 1927

Margarete Schütte-Lihotzky – Frankfurt Kitchen, 1926

Walter Gropius, Marcel Breuer – Bar-cafe, Werkbund Exhibition, Paris, 1930

Gunnar Asplund – Paradise Restaurant, Stockholm Exhibition, 1930

Uno Åhrén – Södra Ängby House, Stockholm, 1933-1939

Sven Markelius – Villa Markelius, Stockholm, 1933

Gunnar Asplund – Paradise Restaurant, at the Stockholm Exhibition, 1930

Axel Einar Hjorth – Furniture and interior design, for the Stockholm Exhibition, for Nordiska Kompaniet, 1930

• עיצוב גרפי
הטיפוגרפיה החדשה (The New Typography)

Jan Tschichold – Advertisements for Orient Express, at the Phoebus-Palast, 1927

Kurt Schwitters – Merz 11 Typoreklame, 1924

Piet Zwart – N.E.T.H.M.I.J, advertising for Vickers House, 1923

Paul Schuitema – Magazine de Gemeenschap, 1930

Paul Renner – Furura typeface, 1930

Herbert Matter – Swiss Tourism posters, 1934

Walter Herdeg – St. Moritz (six skiers) posters, 1930

אר דקו, צרפת

• עיצוב המוצר

Émile-Jacques Ruhlmann – Sun bed, for Jane Renouardt residence, 1930

Jean Dunand – A radio cabinet, c. 1930

Gerard Sandoz – Cigarette case, silver, lacquer, c. 1926

Paul-Emile Brandt – Cigarette case, c. 1925

Georges Fouquet – Dress ornament, c. 1923

Pierre Chareau – La Religieuse Nun table lamp, c. 1920

Jean Goulden – Silvered bronze and enamel clock, 1928

Edgar Brandt – The Oasis wrought-iron screen, 1925

Rene Lalique – Lamp in the form of a giant bottle and stopper with intaglio decoration, 1925

• עיצוב פנים ואדריכלות

Jacques Doucet – His Studio at Neuilly-sur-Seine, c. 1930

Émile-Jacques Ruhlmann – La Pavillon d'un Collectionneur, Paris, 1925

Raguenet et Maillard – The Parfumerie Francaise at the Paris 1925 Exhibition, 1925

• עיצוב גרפי

Cassandre – Pathé poster, 1932

Atelier G. Sane – High Society poster, 1928

Paul Iribe – Le Témoin, no. 2 poster, La Peur, December 1933

René Magritte – Marche des Snobs poster, 1924

Pieter Hofman – Hygiene Tentoonstelling poster, 1920

Robert Bonfils – The International Exhibition of Decorative Arts poster, Paris, 1925

Charles Loupot – Exposition Arts Decoratifs poster, Paris, 1925

Roger Broders – Marseille Porte de l’Afrique du Nord poster, 1920

אר דקו, ארצות הברית

• עיצוב המוצר

Walter Dorwin Teague – Kodak Gift 1A camera and case, 1930

Paul T. Frankl – Skyscraper bookcase, c. 1927

Donald Deskey – Table lamp, Chrome-plated metal and glass, c. 1927

Robbins & Myers – Electric fan, 1930’s

Penwood – Numechron Imperial Model electric digital flip clock, early 1940’s

Gilbert Rohde – Clock Model 4082-B, for Herman Miller, 1934

• עיצוב פנים ואדריכלות

Donald Deskey – Radio City Music Hall, New York, 1932

Walter Dorwin Teague – Texaco gas station, 1935

William van Alen – Chrysler building, New York, 1930

Raymond Hood – Daily News building, New York, 1930

Claud Beelman – Eastern Columbia building, 1930

Norman Bel Geddes – Display window for Franklin Simon, 1927

• עיצוב גרפי

Vladimir Brobitsky – Vanity Fair cover, October 1926

Eduardo Garcia Benito – Vanity Fair cover, March 1927

Erté (Romain de Tiroff) – Harper’s Bazaar cover, November 1933

Oswald Cooper – Boul Mich typeface, 1927

John W Zimmerman – Cubist Bold typeface, 1928

K. Sommer – Vulcan typeface, 1929

Morris Fuller Benton – Broadway typeface, 1928

Richard Floethe – Federal art project exhibition of posters from New York and New Jersey poster, 1939

סטרימליין (Streamline), ארצות הברית

• עיצוב המוצר

Harley Earl – LaSalle, 1928

Norman Bel Geddes – Motor car no. 8 (from his book “Horizons”), 1931

Chrysler – The Chrysler Airflow, 1934

Raymond Loewy – Pencil sharpener, 1934

Raymond Loewy – Duplicator, for Gestetner, UK, 1929

Raymond Loewy – K4S steam locomotive, before and after, Pennsylvania railroad, 1936

Raymond Loewy – Coldspot Six Refrigerator, for sears, 1934

Buckminster Fuller – Dymaxion car, 1933

Henry Dreyfuss – Hoover 150 vacuum cleaner, 1933-1936

Henry Dreyfuss – Western Electric 302 telephone, 1936

Walter Dorwin Teague – Desk Lamp Model no. 114, for Polaroid Corporation, c. 1939

Walter Dorwin Teague – Bantam special camera, 1936

Aileen Bushnell – Electric Circular Saw, 1949

William B. Petzold – Duplicator, 1940

Kem Weber – Airline chair, 1935

Robert Heller – Airflow table fan, 1937

Clifford Brooks Stevens, Edward P. Schreyer – W410 iron, 1941

Clifford Brooks Stevens – Zephyr Land Yacht, 1936

• עיצוב פנים ואדריכלות

Norman Bel Geddes – Futurama Exhibition for General Motors, New York World’s Fair, 1939

Walter Dorwin Teague – Ford Exhibition, New York World’s Fair, 1939

Walter Dorwin Teague, RJ Harper, AM Erickson – DuPont building, New York World’s Fair, 1939

Clifford Brooks Stevens – Private Residence, 1940

Charles F. Plummer, Walter Wurdeman, Welton Becket – Pan-Pacific Auditorium, Hollywood, Los Angeles, 1935

Frank Lloyd Wright – Great Workroom of the Johnson Wax Headquarters building interior, Racine, Wisconsin, 1936

• עיצוב גרפי

Arthur Radebaugh – Motor Annual Show Number, November 1935

Raymond Loewy – Evolution Chart Of Design, 1934

Unknown designer – Title page of Tatra 8 brochure, 1948

4.1. דה סטיל (1917-1931)

מטרה:

להציג את הקונסטרוקטיביזם ההולנדי, כסגנון אוניברסלי וטהרני.

רקע היסטורי:

העיצוב השמרני בהולנד; עבודתו פורצת הדרך של האמן פיט מונדריאן (Piet Mondrian), קריאה מתוך ספרו "ניאו-פלסטיציזם באמנות הפיקטוראלית", 1917; תיאור ואן דוסבורג (Theo van Doesburg) וצמיחתה של תנועת "דה סטיל". קריאה מתוך מניפסט התנועה (De Stijl Manifesto, 1918).

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- מאפיינים סגנוניים: חומרים תעשייתיים ועץ, צבעי היסוד, משטחי צבע חוצים, קווים ישרים בלבד, בלי עיטורים, א-סימטריה, האופי של יחידות הקונסטרוקציה הוא תולדה של ייצור במכונה.</p> <p>- הקרבת הפונקציה לטובת הטהרנות המונדריאנית.</p> <p>דוגמה Gerrit Rietveld - Red and Blue Chair, 1917.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- מאפיינים סגנוניים: חומרים תעשייתיים ועץ, צבעי היסוד, משטחי צבע חוצים, קווים ישרים בלבד, בלי עיטורים, א-סימטריה.</p> <p>- השפעת "סגנון הערבות" של פרנק לויד רייט על רוברט ואן ט' הוף.</p> <p>דוגמה Robbert van 't Hoff - Villa Henny, Huis ter Heide, Utrecht, 1915-1919.</p> <p>- מעצבים הולנדים שהושפעו מסגנון דה סטיל.</p> <p>דוגמה Willem Dudok - Town Hall, Hilversum, 1924-1931;</p> <p>מעצבים לא-הולנדים שיצרו בסגנון דה סטיל:</p> <p>דוגמה Ivan Panaggi - Interior from the Casa Zampini, Macerata, 1925-1926.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>- מאפיינים סגנוניים: צבעי היסוד, משטחי צבע חוצים, קווים ישרים בלבד, בלי עיטורים, א-סימטריה.</p> <p>- הקבלות בין הקונסטרוקטיביזם הרוסי לבין הדה סטיל.</p> <p>דוגמה צבע אדום, דיגום וקומפוזיציות.</p>

4.2. הקונסטרוקטיביזם הרוסי (1917-1924)

מטרה:

להציג את הסגנון הקונסטרוקטיביסטי הרוסי כביטוי להתגייסות המעצבים לתמיכה בשלטון.

רקע היסטורי:

מהפכת אוקטובר בברית המועצות; היחסים ההדוקים בין המעצבים לבין הממשל בתקופת לנין, ואופן התגייסותם לתמיכה במשטר החדש, בכל תחומי העיצוב; חינוך מחדש של האדם באמצעות העיצוב, הקמת בתי הספר הטכניים וחוּטְמַס (Vkhutemas) במוסקבה ובלנינגרד, והפעילות של רודצנקו וטטלין במסגרתם.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- הלאמת התעשייה הקיימת, כגון תעשיית הפורצלן, והסבתה לייצור כלי פורצלן המעוטרים בתכנים של תעמולה סובייטית שיועדה לעם; סרגיי צ'חונין (Sergei Chekhonin), כאחראי על עיצוב צלחות במפעל הממשלתי; מיטב האמנים הועסקו במפעל, ובהם קזימיר מלביץ', וסילי קנדינסקי וקוזמה פטרוב-ודקין (Kuzma Petrov-Vodkin);</p> <p>סיסמאות לדוגמה שהוטבעו על הצלחות: "הצבא האדום הכי חזק בעולם", "מי שלא עובד, לא אוכל", "סוף הבורגנות, סוף הקפיטליזם"; בפועל, הצלחות נרכשו על ידי אספנים רוסים, ולא הגיעו לשלב הייצור התעשייתי.</p> <p>- הסופרמטיזם באמנות והשפעתו על תחומי העיצוב. דוגמה Kazimir Malevich - Suprematist Teapot, 1921.</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <p>- הביתן בתערוכה העולמית, 1925.   - המונומנט לאינטרנציונל השלישי ואופן ביטויו את שאיפות המשטר.   - מאפיינים סגנוניים: חומרים תעשייתיים, צורות גיאומטריות חוצות.</p>
<p>• עיצוב גרפי</p> <p>- סופרימטיזם באמנות והשפעתו על העיצוב. דוגמה Ilya Chashnik - Plate with Suprematist, early 1920's.   - אדום כצבע סימבולי למהפכה האדומה. דוגמה El Lissitzky - Beat the Whites with the Red Wedge, 1919.   - שיתוף הפעולה בין המעצב אלכסנדר רודצ'נקו למשורר ולדימיר מיאקובסקי בעיצוב לחברות ממשלתיות. דוגמה Alexander Rodchenko - poster for Trekhgornoe Beer, 1923.</p>
<p>• עיצוב אופנה</p> <p>מעצבי אופנה מרכזיים: Natalia Goncharova, Varvara Stepanova, Aleksandra Ekster, Lyubov Popova.</p>

4.3. באוהאוס (1919-1933)

מטרה:

לבחון את העיצוב בבית הספר "באוהאוס" בשתי תקופותיו, ובייחוד בתקופה השנייה, המזוהה עם אסכולת העיצוב שהתפתחה בבית הספר.

רקע היסטורי:

הקמת בית הספר על ידי ואלטר גרופיוס (Walter Gropius); אבחנה בין שתי תקופות: הראשונה (1919-1923), כמימוש חזון הארטס אנד קראפטס, השנייה (1924-1933) בהשפעת הקונסטרוקטיביזם - אל ליסיצקי כמייצג הקונסטרוקטיביזם הרוסי ותיאו ואן דוסבורג כמייצג סגנון דה סטיל ההולנדי; המעבר בין הערים: מוויאמר לדסאו ולאחר מכן לברלין; שלושת מנהליו: ואלטר גרופיוס, הנס מאייר, לודוויג מיס ון דר רוהה; סגירת בית הספר בהוראת המפלגה הנאצית עם עלייתה לשלטון.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- תקופה ראשונה (1919-1922) בהשפעת הארטס אנד קראפטס: חופש של צורות, א-סימטריה, צבעים עזים, עבודת קראפט. דוגמה Gunta Stölzl & Marcel Breuer - African Chair, 1921, רעיון אמת החומר במובן הקראפט, כשהעשייה הידנית נראית לעין.   - תקופה שנייה (1922-1933), בהשפעת סגנון הדה סטיל: צבעי היסוד ועיצוב בקווים ישרים. דוגמה Gunta Stölzl - Marcel Breuer, Chair with Colourful Woven Seat, 1922; בעקבות מינויו של הנס מאייר, מעבר לייצור תעשייתי בחומרים תעשייתיים, כגון צינורות פלדה מצופים כרום, אמת החומר במובן התעשייתי, כשהגימור התעשייתי חשוף ואינו צבוע, צורות גיאומטריות. דוגמה Marcel Breuer - Wassily Armchair, 1926.</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <p>- עיצוב בית פרטי לדוגמה בתערוכה בוואימר בשנת 1923 (Georg Muche, Haus am Horn, 1923); יישום עקרונותיה של כריסטיין פרדריק בעיצוב המטבח; עיצוב תאורה מינימליסטי.</p>
<p>• עיצוב גרפי</p> <p>- הלוגו בתקופה הראשונה: Karl-Peter Roehl, Bauhaus first logo, 1919-1920, לעומת הלוגו בתקופה השנייה: Oskar Schlemmer, Bauhaus second logo in Weimar, 1922.   - התקופה השנייה (1919-1923): עיצוב כרזות וגלויות לתערוכה בוויימאר 1923. כל כרזה בעיצוב אחר, בלי לשלב את הלוגו.   - וסילי קנדינסקי, שאלון הצורות וצבעי היסוד: Wassily Kandinsky, Bauhaus Questionnaire, 1923.   - הרברט באייר (Herbert Bayer), עיצוב גופן עבור בית הספר; עיצוב גופן יוניברסל (Universal); שילוב חלוצי של צילום בעיצוב קטלוג מוצרי הבאואהאוס.</p>
<p>• עיצוב אופנה</p> <p>אוסקר שלמר והתחפושות לבלט הטריאדי (Oskar Schlemmer, The Triadic Ballet, 1922).</p>

4.4. הסגנון הבינלאומי

מטרה:

להציג את הסגנון הבינלאומי כשילוב בין עבודתו פורצת הדרך של לה קורבוז'יה לבין הבאואהאוס בעיצוב המוצר, בעיצוב פנים ובאדריכלות, וכביטוי לעבודתו של יאן קְשִׁיקְהוֹלְד בהמשך לבאואהאוס בעיצוב הגרפי.

רקע היסטורי:

הבנייה המואצת באירופה לאחר מלחמת העולם הראשונה; הצורך הגובר בדיוור פונקציונלי וזול ובמוצרים זולים.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- עיצוב בחומרים תעשייתיים ומיעוט פרטים, אסתטיקה פונקציונלית. דוגמה המעצבות אילין גריי (Eileen Gray) ושרלוט פריאן (Charlotte Perriand).</p>

• עיצוב פנים ואדריכלות

- לה קורבוזיה (Le Corbusier), פייר ז'נֶרֶה (Pierre Jeanneret) ובית הדומינו (Dom-ino House); "הבית כמכונת מגורים": קריאה מתוך "לקראת ארכיטקטורה", 1923; ביתן "הרוח החדשה" (Pavillon L'Esprit Nouveau) בתערוכת האמנויות המעטרות, 1925.
- שרלוט פריאן (Charlotte Perriand) משתלבת כמעצבת פנים ומוצר בסטודיו של לה קורבוזיה ופייר ז'נֶרֶה (Pierre Jeanneret).
- שיכון וייסנהוף (Weissenhof) בשטוטגרט, ויישום רעיונותיו של לה קורבוזיה; המשתתפים הם אדריכלי באוהאוס; שילוב רהיטי הבאוהאוס בעיצוב הפנים.
- "מטבח פרנקפורט" של מרגרט שוטה ליהוצקי (Margarete Schütte-Lihotzky, Frankfurt kitchen, 1926), לפי עקרונות המטבח היעיל שפיתחה כריסטין פרדריק האמריקנית.
- תערוכת "הסגנון הבינלאומי: ארכיטקטורה מאז 1922", שהתקיימה ב-1932 במוזיאון לאמנות מודרנית (MoMA) בניו יורק.
- השפעה על האדריכלות מחוץ למרכז אירופה.
- דוגמה Gunnar Asplund - Paradise Restaurant, Stockholm Exhibition, 1930.

• עיצוב גרפי

- יאן טשיכהולד, קריאה בספרו "הטיפוגרפיה החדשה" (Jan Tschichold, The New Typography, 1928).
- עיצוב פונטים סן-סריפיים.
- דוגמה Paul Renner - Futura font, 1930.
- שילוב פוטומונטאז' בעיצוב כרזות.
- דוגמה Herbert Matter - Swiss Tourism posters, 1934.
- העיצוב הגרפי השוויצרי כובש את מקומו המוביל בעולם.

4.5. האר דקו הצרפתי

מטרה:

להציג את סגנון האר דקו הצרפתי כביטוי להתאוששות ממלחמת העולם הראשונה, וכריאקציה מעוטרת לאסתטיקת המכונה.

רקע היסטורי:

תום מלחמת העולם הראשונה בצרפת.

נושאים לדיון

• עיצוב המוצר

מאפיינים סגנוניים: שילוב בין חומרים יקרים לחומרים תעשייתיים, עבודה ידנית. מקורות השראה מרובים, ובהם סגנונות העיצוב של מצרים העתיקה ויוון העתיקה, האר נובו, הבלט הרוסי, הקוביזם והפוטוריזם.

• עיצוב פנים ואדריכלות

- מאפיינים סגנוניים: עיצוב פנים עשיר בחומרים, בטקסטורות ובעיטורים גיאומטריים.
- תערוכת האמנויות המעטרות (The International Exhibition of Decorative Arts, Paris, 1925), הביתנים השונים; הביתן הפופולרי של אמיל ז'אק רולמן (Émile-Jacques Ruhlmann, La Pavillon d'un Collectionneur, 1925).

• עיצוב גרפי
- מאפיינים סגנוניים: טיפוגרפיה לרוב סן-סריפית, מינימליזם בסגנון "כרזת-אובייקט" (Sachplakat), אך במקום חפצים מוצגות דמויות נשים המתאפיינות בסממנים של עוצמה, בהשראת המהפכה הפמיניסטית של התקופה.
• עיצוב אופנה
מעצבים בולטים: Coco Chanel, Paul Poiret, Sonia Delaunay, Jeanne Lanvin

4.6. האר דקו האמריקני

מטרה:

להציג את סגנון האר דקו האמריקני, כתולדה של האר דקו הצרפתי, ואת ההבדלים בין שני הסגנונות.

רקע היסטורי:

שנות "העשרים הרועמות"; הבום הכלכלי; ארצות הברית שולחת נציגים לתערוכת האמנויות המעטרות בצרפת בשנת 1925, והם מביאים עמם את הסגנון לארצות הברית.

נושאים לדיון
• עיצוב המוצר
מאפיינים סגנוניים: בניגוד לעיצוב הצרפתי, בארצות הברית המוצרים מיוצרים מחומרים זולים ובייצור תעשייתי, ומאופיינים בנראות מונומנטלית, המאזכרת מגדלים רבי קומות. דוגמה הכונית, Paul T. Frankl - Skyscraper, c. 1927.
• עיצוב פנים ואדריכלות
מאפיינים סגנוניים: בניינים מאסיביים המשדרים עוצמה וביטחון, שילוב צורות המאזכרות את מגדלי הזיגוראת, עם עיטורי שברון, שמש מפציעה וזיגזגים, שילוב צבע זהב, תבליטים ופיסול.
• עיצוב גרפי
- טיפוגרפיה: קווים אנכיים עבים וקווים אופקיים דקים היוצרים מראה של ניגודיות גבוהה. דוגמה Oswald Cooper - Boul Mich typeface, 1927. - כרזות: העימוד ואפיון הדמויות בדומה למקור הצרפתי, אך הטיפוגרפיה שונה.
• עיצוב אופנה
הדפסי בדים של רות ריבס (Ruth Reeves)

4.7. סטרימליין

מטרה:

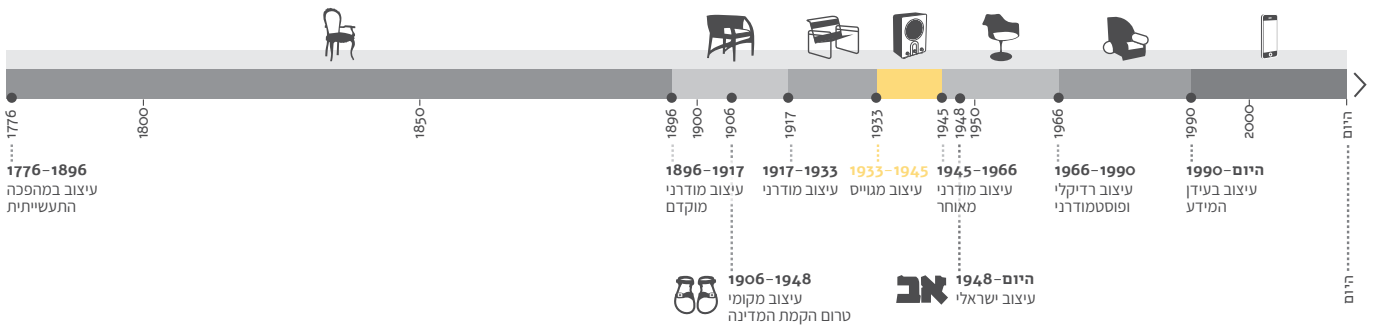
להציג את הרקע לצמיחתו של סגנון הסטרימליין, הסגנון התעשייתי הראשון הייחודי לארצות הברית, סגנון שצמח בהשראת מדע האווירודינמיקה, וסייע בעידוד הצריכה על רקע תקופת השפל הכלכלי הגדול.

רקע היסטורי:

קריסת הבורסה הניו יורקית באוקטובר 1929, והשפל הכלכלי הגדול בארצות הברית; ה"ניו דיל", תכניתו של רוזוולט להבראת המשק; התגייסות המעצבים לשיקום הכלכלה; מדע האווירודינמיקה ששימש השראה לסגנון העיצוב החדש.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- המצאת רעיון "המודל השנתי" (Annual model) ותרומתו לרעיון "ההתיישנות המתוכננת" (Planned obsolescence) בחברת ג'נרל מוטורס - הארלי ארל (Harley Earl) ועיצוב הלה-סאל (La Salle, 1927).</p> <p>- קריאה בספרו של נורמן בל גדס: Norman Bel Geddes, Horizons, 1932.</p> <p>- מאפיינים סגנוניים: עתידני, קו זורם, תעשייתי, מדעי.</p> <p>- מעצבים-יועצים כמקצוע חדש; המעצבים ככוכבי-על: נורמן בל גדס, ריימונד לווי (Raymond Loewy) ועקרון ה-MAYA, וולטר דורוויין טיג (Walter Dorwin Teague) ורעיון הבידול הצבעוני, בקמינסטר פולר (Buckminster Fuller), הנרי דרייפוס (Henry Dreyfuss).</p> <p>- עיצוב מחדש (redesign) של מוצרים.</p> <p>- דוגמה Raymond Loewy - Gestetner Duplicator before and after his redesign, 1929.</p> <p>- יישום חומר פלסטי חדש: בקליט (Bakelite).</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- התערוכה העולמית בניו יורק, 1939: התמה המרכזית היא עיצוב "עולם המחר"; תערוכת פוטורמה (Futurama) של ג'נרל מוטורס והשוואתה לתערוכה של פורד.</p> <p>- הפרשנות של פרנק לויד רייט לסגנון הסטרימליין. דוגמה Frank Lloyd Wright, Great Workroom of the Johnson Wax Headquarters building interior, 1936.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>- "תכנית האמנות הפדרלית" (Federal Art Project) וריצ'ארד פלואת' (Richard Floethe) כמנהלה.</p> <p>- מאפיינים סגנוניים: שילוב בין אר דקו לסגנון הטיפוגרפיה החדשה (New Typography).</p>

פרק 5: עיצוב מגויס

פרק זה עוסק בהתפתחות מגמות העיצוב טרום מלחמת העולם השנייה ובמהלכה. הפרק עוקב אחר התעמולה במשטרים הפאשיסטיים באיטליה של מוסוליני, בברית המועצות של סטאלין ובגרמניה הנאצית של היטלר, לעומת העיצוב בדמוקרטיות בריטניה וארצות הברית.

תוכן עניינים
<p>תת-פרק 5.1. מציג את העיצוב בתקופה הפאשיסטית באיטליה.</p> <p>תת-פרק 5.2. סוקר את הריאליזם הסוציאליסטי בעיצוב בברית המועצות (1945-1934).</p> <p>תת-פרק 5.3. מראה כיצד גייסה ההנהגה הנאצית את העיצוב לשירותה לצורכי העצמת המשטר.</p> <p>תת-פרק 5.4. דן בהתגייסות העיצוב להעצמת בנות הברית בתקופת המלחמה.</p>
מונחים
<ul style="list-style-type: none"> בלקלטר (אותיות גותיות) (Blackletter) תעמולה (Propaganda)
מעצבים ועבודות להדגמה, לפי מדינות, תקופות וסגנונות ולפי תחומי העיצוב
איטליה הפאשיסטית
<ul style="list-style-type: none"> עיצוב המוצר
Giò Ponti, Richard-Ginori – Jug, Classical Conversation, Gilt porcelain, c. 1927
<ul style="list-style-type: none"> עיצוב פנים ואדריכלות
Enrico Del Debbio – Stadio dei Marmi (“Stadium of the Marbles”) Rome, 1928
Marcello Piacentini – Arco della Vittoria, Genoa, 1931 Clemente Busiri Vici – Writing desk, 1935

Unknown designer – Mussolini’s bedroom in Casino Nobile, Rome, 1925-1943

Unknown designer – The headquarters of Mussolini’s Italian Fascist Party, Rome, 1934

Michele Busiri Vici – Italian Pavilion, New York World’s Fair, 1939

• עיצוב גרפי

Piquillo – Fiera del Levante cover, 1934

Walter Roveroni – Vincere (to win) L’industria della Stampa cover, 1941

CV Testi – Mostra della Rivoluzione Fascista poster, 1933

Lucio Venna – Fila Pencils advertisement poster, 1938

Enrico Sacchetti – Il Popolo d’Italia poster, c. 1920’s

רוסיה הסובייטית - ריאליזם סוציאליסטי

• עיצוב פנים ואדריכלות

Vera Mukhina – The Worker and Kolkhoz Woman statue, 1937

Ivan Taranov, Nadezhda Bykova – Sokolniki metro station, Moscow, 1935

Alexey Dushkin – Mayakovskaya metro station, Moscow, 1938

Boris Iofan – The Palace of the Soviets, 1933

Boris Iofan – World fair pavilion, Paris, 1937

Unknown designer – The Ice-Cream Pavilion in the VDNKh, Moscow, 1939

Karo Halabyan, V. Simbirtsev – Red Army Theatre, Moscow, 1934-1940

• עיצוב גרפי

El Lissitzky – USSR Under Construction magazine, 10th issue, 1932

Sergei L’vovij Sobolev – Soviet Youth at Work and Play, 1939

Unknown designer – Glory to those who Defend our Country, 1948

Viktor Klimaschin – USSR Agricultural Exhibition, 1939

M. Nesterova – Poster about Soviet Constitution, USSR, 1939

V. Lebedev – Yesterday and Today, children book, 1931

Unknown designer – “The Book of Tasty and Healthy Food”, 1952

גרמניה

• עיצוב המוצר

Walter Maria Kersting – Volksempfänger (“People’s Receiver”), 1933

Ferdinand Porsche – KdF-Wagen, later known as Volkswagen (“People’s Car”) Beetle, 1938

Bosch, Blaupunkt, Loewe, Lorenz, TeKaDe, Telefunken – Einheitsempfänger (“People’s Television”, Unitary-TV-receiver E1), 1939

Josef Thorak – Comradeship sculpture, the Nazi Pavillion, 1937 Expo

• עיצוב פנים ואדריכלות

Albert Speer – New Reich Chancellery, Berlin, 1939

Albert Speer – The Nazi Party Rallies, Nuremberg, 1933

Albert Speer – German pavilion, World’s Fair, Paris, 1937

Paul Ludwig Troost – Haus der Kunst (House of Art), Munich, 1933-1937

• עיצוב גרפי

מלחמת העולם הראשונה

Rudi Feld – The Danger of Bolshevism (Die Gefahr des Bolschewismus), 1919

Lucian Bernhard – Your money helps you fight! (So hilft dein Geld Dir kämpfen!), 1917

Karl Sigrist – Subscribe to the war loan (Zeichnet Kriegsanleihe), 1918

Julius Engelhard Ussy – Bolshevism Brings War, Unemployment and Famine, 1918

John Heartfield (Helmut Herzfeld) – Adolf, The Superman: Swallows Gold and Spouts Rubbish, 1932

מלחמת העולם השנייה

Leonid – All of Germany Listens to the Führer with the People’s Radio, 1936

Unknown designer – The “Eternal Jews” Exhibition poster, 1937

Unknown designer – Election poster with a head shot of Adolf Hitler taken by Heinrich Hoffmann, 1932

Franz Warble – “Olympic Games” Berlin, Germany, 1-16 August 1936

Unknown designer – “XI Olympische Spiele”, the official Olympic postcard, 1936

Walter Riemer – German Women’s Protest against the Coloured Occupation Troops on the Rhine, 1924

Julius Streicher – Der Stürmer covers, 1923-1945

Franz Wurbel – Healthy Parents - Healthy Children poster, 1933

Leni Riefenstahl – “Triumph of the Will” film, 1934

Fritz Hippler – “The Eternal Jew” film, 194

אנגליה

• עיצוב המוצר

Utility Furniture Advisory Committee – Sideboard. Model No. 1, B. Range 1947

Utility Furniture Advisory Committee – Bed Settee, Model No. 1705, 1947

Utility Furniture Advisory Committee – Oak dressing table, 1946

• עיצוב פנים ואדריכלות

Utility Furniture Advisory Committee – Living room furniture at the Utility Furniture Exhibition, The Building Centre, London, 1942

Utility Furniture Advisory Committee – Corner of a Dining Room, 1947

Utility Furniture Advisory Committee – Utility Bedroom, 1943

• עיצוב גרפי

מלחמת העולם הראשונה

HR Hopps – Destroy this Mad Brute, 1917

Henry Raleigh – Halt the Hun! Buy U.S. Government Bonds, Third Liberty Loan, 1918

Johnson, Riddle and co. – Daddy, What did you do in The Great War, 1915

Alfred Leete – Lord Kitchener Wants You, 1914

Parliamentary Recruiting Committee – Follow Me! Your Country Needs You, 1914

Parliamentary Recruiting Committee – There is still a place in the line for you. Will you fill it? 1915

EV Kealey – Women of Britain say “Go!”, for the Parliamentary Recruiting Committee, 1914

מלחמת העולם השנייה

Pat Keely – We Beat ‘em before. We will Beat ‘em again poster, 1940’s

Abram Games – This Child Found a “Blind” poster, 1943

Charles J. Noke – Talk Less. You Never Know poster, 1940’s

Unknown designer – Let’s Make Him “Heil” with Both Hands! Buy Bonds poster, 1942

H.M. Bateman – Save Fuel for Battle, for the Ministry of Fuel and Power poster, 1942

John Cosmo Clark – Women Required for Motor Driving and Telephonist Duties poster, 1941

Philip Zec – Women of Britain - Come into the Factories poster, 1941

ארצות הברית

• עיצוב גרפי

מלחמת העולם הראשונה

HR Hopps – Destroy this Mad Brute, 1917

Eugenie de Land – Before Sunset. Buy a U.S. Government Bond of the 2nd Liberty Loan of 1917, 1917

James Montgomery Flagg – Uncle Sam Recruitment poster, 1917

Enrico Del Debbio, Henry Raleigh – Halt the Hun, Buy U.S. Government Bonds, Third Liberty Loan, 1918

מלחמת העולם השנייה

United States Department of the Treasury – Keep Us Flying, Buy War Bonds poster, 1943

Office for Emergency Management – Enemy Ears are Listening poster, 1942

Norman Rockwell – Saturday Evening Post cover, featuring Rosie the Riveter, 1943

Carl Paulsen – We Can We Will We Must, Buy U.S. War Savings Bonds And Stamps Now poster, 1942

Vernon Grant – Women, There's Work to be Done and a War to be Won ... Now! See your U.S. Employment Service poster, 1944

Bradshaw Crandell – Are You a Girl with Star-Spangled Heart, Join the WAC Now Thousands of Army Jobs Need Filling! Women's Army Corp. poster, c. 1943

U.S. Office of War Information – Americans will Always Fight for Liberty poster, 1943

U.S. Office of War Information – Set it Up - Wear it Out - Make it Do poster, 1943

• עיצוב פנים ואדריכלות

Paul Weiner – The United States Pavilion, A Towering Skyscraper, Paris world fair, 1937

5.1. העיצוב באיטליה הפאשיסטית

מטרה:

להציג את העיצוב באיטליה הפאשיסטית.

רקע היסטורי:

עלייתו של מוסוליני לשלטון; האידיאולוגיה של המשטר הפאשיסטי; מעורבותו של מוסוליני בעיצוב; הפניית הדגש בעיצוב להקמת מבנים מונומנטליים וכן לתעמולה גרפית.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות
<ul style="list-style-type: none"> - מאפיינים סגנוניים: בנייה מונומנטלית בסגנון רומא העתיקה, והשינויים שנעשו כדי להתאים את הבנייה לרוח המשטר החדש; שילוב בין ביטויים אסתטיים היסטורציסטיים לבין עיצוב עכשווי. דוגמה The Headquarters of Mussolini's Italian Fascist Party, 1934
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי
<ul style="list-style-type: none"> - לוגו המפלגה הפאשיסטית הלאומית, שבמרכזו הסמל שמקורו בתרבות רומא העתיקה (Fasces). - כרזות בסגנון פאשיסטי והשראה מעיצוב בסגנון אר דקו; שילוב לוגו המפלגה בעיצוב בנושאים שונים. דוגמה Lucio Venna - Fila pencils advertisement poster, 1938
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב אופנה
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב החולצות השחורות של מוסוליני.

5.2. העיצוב בברית המועצות - ריאליזם סוציאליסטי (1934-1945)

מטרה:

להציג את סגנון הקלסיציזם הסטליניסטי, בניגוד לסגנון הקונסטרוקטיביזם הרוסי של תקופת לנין.

רקע היסטורי:

הדחייה של סטאלין את הקונסטרוקטיביזם של תקופת לנין כסגנון בורגני ומנוון; הכרזת סטאלין על סגנון הריאליזם הסוציאליסטי באמצעות הוועדה המרכזית של המפלגה הקומוניסטית; שיתוף הפעולה של ברית המועצות עם גרמניה עד 1941, והחבירה לבעלות הברית אחרי מבצע ברברוסה ב-1941.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות
<ul style="list-style-type: none"> - הקמת "איגוד הארכיטקטים הסובייטים" ו"האקדמיה הסובייטית לאדריכלות", בפיקוח המשטר. - מאפיינים סגנוניים: ריאליזם סוציאליסטי באדריכלות, בהשראת סגנונות קודמים. - עיצוב התערוכה העולמית בפריז, 1937; הביתן הסובייטי מול הביתן הגרמני, פסלה של ורה מוכינה Vera- Mukhina, The Worker and Kolkhoz Woman, 1937 - תערוכת "הישגי המשק העממי" (VDNKh), 1939. ביתן הגלידה בתערוכה (The Ice-Cream Pavilion), וההקבלה לדיסני וורלד.

• עיצוב גרפי

- האדרת דמותו של סטאלין עד כדי פולחן אישיות.
- עיצוב דמויות חזקות ומפוסלות, כמסמלות את חוסנו של העם.
- **דוגמה** Glory to those who Defend our Country, 1948 (unknown designer).
- חינוך הדור הצעיר לאהבת המשטר, לחיים נכונים ולהכרת טכנולוגיות חדשות.
- **דוגמה** V. Lebedev, Yesterday and Today, children book, 1931.

5.3. העיצוב בגרמניה בתקופת המשטר הנאצי

מטרה:

להציג את מגמות העיצוב האופייניות לגרמניה בימי המשטר הנאצי, ולהראות כיצד סייע העיצוב להנהגה הנאצית, הן בגיבוש המשטר והן בהצדקת דרכו של השליט, אדולף היטלר.

רקע היסטורי:

התעמולה במלחמת העולם הראשונה; עלייתו של היטלר לשלטון; האידיאולוגיה הנאצית; הקמת משרד הרייך לתעמולה ולהשכלת העם (RMVP, Reichsministerium für Volksaufklärung und Propaganda), ובראשו יוזף גבלס (Jo-seph Goebbels); קריאה על העיצוב בשירות המשטר הנאצי, כפי שהתווה אדולף היטלר בספרו "מאבקי" ("Mein Kampf") שפורסם בעשור שקדם לעלייתו לשלטון, בשנת 1925.

נושאים לדיון

• עיצוב המוצר

- הקמת ארגון "כוח דרך הנאה" (KdF – Kraft durch Freude); עיצוב מכונת "פולקסווגן" (מכונת לעם); מעורבותו של היטלר בעיצוב המכונת; הקשר להנרי פורד ולמודל T.
- עיצוב מקלט רדיו לעם (Volksempfänger), והנגדתו לעיצוב מקלטי רדיו קודמים; תעמולת רדיו.
- עיצוב מקלט טלוויזיה אחיד (Einheitsempfänger).

• עיצוב פנים ואדריכלות

- האדריכל של היטלר, אלברט שפר: ביתן גרמניה בתערוכה העולמית 1937 והפסל "חברות" (Comradeship) של יוזף תורק, רחבת המצעדים בנירנברג.
- מאפיינים סגנוניים: שפה ניאו-קלאסית, ממדים ומרחבים עצומים.

• עיצוב גרפי

- התעמולה במלחמת העולם הראשונה.
- עטיפת המהדורה הראשונה של הספר "מיין קאמפף" ("מאבקי") מאת אדולף היטלר, 1925.
- עיצוב סמלי המשטר: ההיסטוריה של צלב הקרס כמסמל מזל טוב, אימוץ הסמל בידי הנאצים ושינוי המשמעות; עיצוב דגל המפלגה הנאצית על ידי היטלר.
- כרזות: קידום רעיון ה"כוח דרך הנאה" (KdF), כסמל לחיים הטובים; כרזות תעמולה בסגנון כרזות-אובייקט (Sachplakat); דה-הומניזציה של היהודים.
- **דוגמה** כרזה לתערוכת "Eternal Jews" משנת 1937 לעומת האלהה של הגזע הארי –
- **דוגמה** Ludwig Hohlwein, "A New People" cover of the Nazi Party Office of Racial Politics calendar, 1938.

<p>כרזות לחיזוק דמותו של היטלר. דוגמה כרזה בשחור-לבן המציגה את ראשו.   כרזות לאולימפיאדת ברלין, 1936. דוגמה Franz Warble - "Olympic Games" Berlin, Germany, 1-16 August 1936.   - טיפוגרפיה: טרום המשטר הנאצי התאפיינה בפונטים סן-סריפיים; לאחר התמנות היטלר לקאנצלר, הפונט הסן-סריפי מגונה כבולשביקי, והבלקלטר ה"גרמאני" דומיננטי שוב.</p>
<p>• עיצוב אופנה</p>
<p>ואלטר הֵק (Walter Heck) וקרל דיביטש (Karl Diebitsch), מעצבי חברת "הוגו בוס" – עיצוב החולצות החומות של פלוגות הסער הנאציות (SA) ומדי האס-אס השחורים.</p>

5.4. העיצוב בבריטניה ובארצות הברית – בעלות הברית במלחמת העולם השנייה

מטרה:

להציג את העיצוב באנגליה ובארצות הברית בתקופת מלחמת העולם השנייה, ולבחון כיצד תמך העיצוב בהתגייסות למלחמה בעורף ובחזית.

רקע היסטורי:

הרכב בעלות הברית בתחילת המלחמה; ההצטרפות המאוחרת של ארצות הברית למלחמה; הפניית משאבי המפעלים לייצור אמצעי לחימה.

<p>נושאים לדין</p>
<p>• עיצוב המוצר</p>
<p>באנגליה, הקמת הוועדה המייעצת לעיצוב המוצר (Utility Furniture Advisory Committee) והפיקוח החמור על העיצוב עד 1948; הדמיון לסגנון הארטס אנד קראפטס אך בייצור תעשייתי; תערוכת Britain Can Make Exhibition, במוזיאון ויקטוריה ואלברט, 1946.</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p>
<p>באנגליה: עיצוב חללי מגורים על ידי הוועדה המייעצת לעיצוב המוצר. דוגמה בתערוכת Utility Furniture Exhibition, 1942.</p>
<p>• עיצוב גרפי</p>
<p>- באנגליה, כרזות המעודדות התגייסות למלחמה. דוגמה Pat Keely - We Beat 'em before. We will Beat 'em again, 1940's;   כרזות המעודדות קניית איגרות מלחמה (War Bonds). דוגמה Let's Make him "Heil" with both Hands! Buy Bonds poster, 1942 (unknown designer);   כרזות הקוראות לשתיקה מחשש להאזנות. דוגמה Charles J. Noke - Talk Less. You Never Know poster, 1940's;   כרזות המעודדות גיוס נשים למפעלי ייצור אמצעי לחימה. דוגמה Philip Zec, Women of Britain – Come into the Factories, 1941;   כרזות המעודדות חיסכון. דוגמה HM Bateman - Save Fuel for Battle, for the Ministry of Fuel and Power, 1942</p>

כרזות המציגות את רשעות האויב.

דוגמה Utility Furniture, קטלוג ה- Abram Games, This Child Found a "Blind", 1943
 - בארצות הברית: קריאה בספרו של אדוארד ברני "תעמולה" (Edward Bernay, Propaganda, 1928);
 כרזות המעודדות התגייסות למלחמה.

דוגמה U.S. Office of War Information - Americans will always Fight for Liberty, 1943
 כרזות המעודדות קניית איגרות מלחמה (War Bonds).

דוגמה United States Department of the Treasury - Keep us Flying, Buy War Bonds, 1943
 כרזות הקוראות לשתיקה מחשש להאזנות.

דוגמה Office for Emergency Management - Enemy Ears are Listening, 1942 של
 כרזות המעודדות גיוס נשים לצבא ארצות הברית.

דוגמה Bradshaw Crandell - Are you a Girl with Star-Spangled Heart, Join the WAC Now. Thou-
 sands of Army Jobs Need Filling! Women's Army Corp. for the Recruiting Publicity Bureau of
 the United States Army, c. 1943

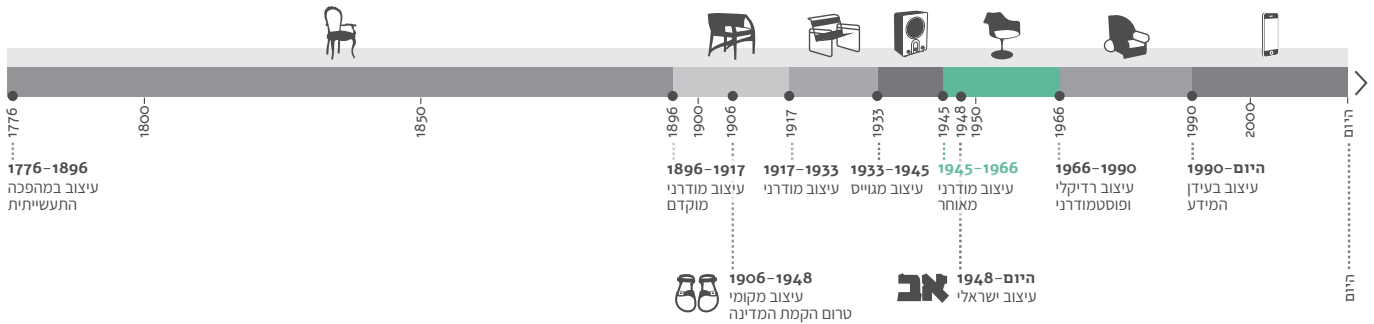
כרזות המעודדות חיסכון.

דוגמה U.S. Office of War Information - Set it Up – Wear it Out – Make it Do, 1943

• עיצוב אופנה

lentraH namroN ,lanummocpmahC htepslE :srengiseD noihsaF nodnoL fo yteicoS detaroprocnl
 .llessuR reteP ,seimA ydraH

פרק 6: העיצוב המודרני המאוחר

פרק זה עוסק בעיצוב בתקופת השיקום והשגשוג הארוכה שהחלה עם סיום מלחמת העולם השנייה ונמשכה עד משבר הנפט העולמי בשנת 1973. הדגש יושם על התמודדות המדינות השונות עם תוצאות מלחמת העולם השנייה דרך היבט העיצוב, מתוך התמקדות במגוון הביטויים האסתטיים של המודרניזם שהתפתחו בכל אחת מהמדינות.

תוכן עניינים

תת-פרק 6.1. עוקב אחר "העיצוב הטוב", המשקף כמיהה לשחזור החזון העיצובי של הבאוהאוס, שגדע המשטר הנאצי.

תת-פרק 6.2. מציג את העיצוב הסקנדינבי, שהתפתח בשנות ה-30 ונחשף לעולם רק בשנות ה-50.

תת-פרק 6.3. מנתח את הסגנון הדומיננטי בעיצוב האיטלקי שאחרי מלחמת העולם השנייה, ה"בל דיזיין", כביטוי לרצון להתנער מהעבר הפאשיסטי ולהשתקם באמצעות עיצוב.

תת-פרק 6.4. דן בסגנונות העיצוב בארצות הברית שלאחר מלחמת העולם השנייה.

מונחים

- אדריכלות ברוטליסטית (Brutalist Architecture)
- גריד (Grid)
- למינציה (Lamination)
- עיצוב דמוקרטי (Democratic design)
- רדי-מייד (Ready-made)
- עיצוב טוב (Good design)

מעצבים ועבודות להדגמה, לפי סגנונות ותחומי העיצוב

”עיצוב טוב” (Good Design)

• עיצוב המוצר

Max Bill – Round table and tripod chairs (Dreirundtisch und Dreibeinstühle), 1949

Max Bill, Hans Gugelot – Ulm Stool, 1955

Dieter Rams, Hans Gugelot – Braun SK4 radio-phonograph combination, 1956

Dieter Rams – TP-1 radio/phone combination, 1959

Dieter Rams – T3 transistor radio, 1958

Grete Jalk – Lounge Chair, 1963

Sony – TR-610 transistor radio, c. 1958

• עיצוב פנים ואדריכלות

Max Bill – Ulm HfG building, 1955

Le Corbusier, Pierre Jeanneret – Unité d’habitation (La Cité Radieuse), 1952

Charlotte Perriand – Unité d’Habitation kitchen, Marseille, 1947-1952

Ludwig Mies van der Rohe – Crown Hall, Illinois, 1956

Philip Johnson – The Glass House, Connecticut, 1949

Hans G. Conrad – Braun Pavilion at Frankfurt Radio Exhibition, 1959

Louis Isadore Kahn – Phillips Exeter Academy Library, New Hampshire, 1965

• עיצוב גרפי

Max Bill – Affiches Konkrete Kunst poster, 1944

Emil Ruder – “Die Gute Form” poster, 1958

Armin Hofmann – William Tell poster, 1963

Joseph Müller-Brockmann – Beethoven Zurich Town Hall poster, 1955

Will Burtin – Scope magazine cover, 1948

Erik Nitsche – General Dynamics postcards, 1955

Max Miedinger – Helvetica typeface, 1957

Adrian Frutiger – Universe typeface, 1957

הסגנון הסקנדינבי (Scandinavian Style)

• עיצוב המוצר

Poul Henningsen – Artichoke Lamp, 1958

Hans Wegner – Valet Chair, 1953

Wiwen Nilsson – Sterling Coffee Pot, 1954

Tapio Wirkkala – Leaf Plate, 1954

Poul Kjaerholm – PK 25, 1951

Arne Jacobsen – Set of Model no. 3100 Myren (Ant) chairs for Fritz Hansen, 1951

Peter Hvidt, Orla Mølgaard-Nielsen – AX Chair for Fritz Hansen, 1950

Grete Jalk – PJ56 Danish Lounge Chair for Poul Jeppesen, 1957

Gillis Lundgren – Lövet flat pack, for Ikea, 1956

Nanna Ditzel – Hanging egg shaped chair, for R. Wengler, 1957

• עיצוב פנים ואדריכלות

Tapio Wirkkala – Finnish pavilion at the Milan Triennial, 1954

• עיצוב גרפי

Gunnar Asplund, Wolter Gahn, Sven Markelius, Eskil Sundahl, Uno Åhrén – Acceptera manifesto, 1931

Märta Måås-Fjetterström – Taraxacum textile, 1930

Unknown designer – Stockholm Design Exhibition poster, 1930

Unknown designer – Stockholm Catalogue Design for 1930 Exhibition, 1930

Tapio Wirkkala – Design in Scandinavia poster, 1954

Unknown designer – The Helsingborg Exhibition Catalogue, 1955

Immanuel Björkhage – Modern Swedish Grammar book cover, 1966

Maija Isola – Unikko poppy print, for Marimekko, 1964

• עיצוב באיטליה – בל דיזיין (Bel Design)

• עיצוב המוצר

Corradino D'Ascanio – Piaggio Vespa 98cc, 1946

Joe Colombo – Tube Chair, 1969

Castiglioni Brothers – Mezzadro Stool, 1957

Gaetano Pesce – Serie Up, for Cassina & Busnelli, 1969

Marco Zanuso, Richard Sapper – Chair, 1964

Cesare Casati, Emanuele Ponzio – Pillola, Set of Five Lamps, 1968

Eero Saarinen – Tulip Chair, 1957

Verner Panton – Panton Chair, 1967

Ettore Sottsass – Valentine, 1969

Giancarlo Piretti – Plia Folding Chair, 1969

Vico Magistretti – Selene Chair, 1968

Mario Bellini – Electric Calculator Divisumma 18, for Olivetti, 1972

Marcello Nizzoli – Lettera 22, for Olivetti, 1950

Yrjö Kukkapuro – Karuselli Chairs, 1964-1965

Eero Aarnio – Armchair for Asko, c. 1967

Folke Jansson – Arabesk Chair, 1955

Anna Castelli Ferrieri – Componibili Container Wall, for Kartell, 1967

• עיצוב פנים ואדריכלות

Verner Panton – Visiona Exhibition, 1970

Joe Colombo – Central living unit at Visiona Exhibition, 1969

Luigi Colani – Satellite-Kitchen, 1969

Ettore Sottsass – Illustration of interior furnishing, in Italy the New Domestic Landscape Exhibition, 1972

• עיצוב גרפי

Lora Lamm – Pirelli Per Lo Scooter poster, 1959

Bob Noorda – Pirelli's Rolle poster, 1959

Riccardo Manzi – Pirelli poster, 1960

Ermanno Scopinich – Pirelli Rubber Shoe Soles poster, 1948

Max Huber – La Rinascente Golf catalogue cover, Studio Boggeri, c. 1955

Giovanni Pintori – Olivetti Studio 44 Typewriter poster, 1954

ארצות הברית

• עיצוב המוצר

Earl Tupper – Tupperware, 1946

Ray and Charles Eames – La Chaise Lounge Chair, 1948

Ray and Charles Eames – Child's Chair, c. 1944

Ray and Charles Eames – Fiberglass Chairs, 1950

Ray and Charles Eames – Eames Lounge Chair and Ottoman, 1956

Charles Eames, Eero Saarinen – Organic Chair, 1940

Harry Bertoia – Diamond Chair, 1950

George Nelson – Coconut Lounge Chair, 1955

George Nelson – Marshmallow Sofa (Marshmallow Love Seat #5670), 1954

George Nelson – Pretzel Chair, 1952

George Nelson – Home Desk, 1958

George Nelson – Ball Clock, 1949

Eliot Noyes – IBM Selectric typewriter, 1961

Texas Instruments of Dallas, Industrial Development Engineering Associates – Regency TR-1 transistor radio, 1954

General Motors – Oldsmobile 88, 1949

Ford – Customline Victoria, 1956

• עיצוב פנים ואדריכלות

Ray and Charles Eames – Eames House, Los Angeles, 1949

George Nelson – House in Kalamazoo, Michigan, for James and Sally Kirkpatrick, 1955

Eero Saarinen – TWA terminal, New York, 1962

Moshe Safdie – Habitat housing complex at the Montreal Expo, 1967

• עיצוב גרפי

Alvin Lustig - D.H. Lawrence, The Man Who Died, book cover, 1947

Ladislav Sutnar - Maxitorq Floating Disc Clutch catalog, c. 1943

Paul Rand – Interfaith Day poster, 1953

Paul Rand – IBM logo, 1956

Paul Rand – AIGA 50th Anniversary, 1965

Milton Glaser – Bob Dylan poster, 1966

Herbert Matter – Harry Bertoia ad, c. 1950

Saul Bass – North by Northwest title sequence, 1959

Elaine Makatura, Saul Bass – Spartacus title sequence, 1960

Lester Beall – Rural Electrification Administration poster, 1937-1941

Alex Steinweiss – Shostakovitch Piano Concerto album cover, 1946

6.1. "עיצוב טוב" (Good Design)

מטרה:

לעקוב אחר "העיצוב הטוב", המשקף כמיהה לשחזור החזון העיצובי של הבאוהאוס, שגדע המשטר הנאצי.

רקע היסטורי:

תבוסת גרמניה הנאצית במלחמת העולם השנייה.

נושאים לדיון
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- מקס ביל (Max Bill) ושהותו בשווייץ בתקופת המלחמה; תערוכת "הצורה הטובה" (Die Gute Form) 1949; חזרתו של מקס ביל לגרמניה, והקמת בית הספר בעיר אולם (Ulm).   - עיצובים שיוצרו במסגרת בית הספר באולם, ושיתוף הפעולה של בית הספר עם דיטר ראמס (Dieter Rams) מעצב חברת "בראון" (Braun); דיטר ראמס ועשרת עקרונות ה"עיצוב הטוב".</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <p>- הסגנון הבינלאומי בארצות הברית: לודוויג מיס ון דר רוהה (Ludwig Mies van der Rohe), פיליפ ג'ונסון (Philip Johnson) והמוזיאון לאמנות מודרנית (MoMA).   - אדריכלות ברוטליסטית באירופה: לה קורבוזיה ופייר ז'נרה. דוגמה Le Corbusier, Pierre Jeanneret, Unité d'Habitation (La Cité Radieuse), 1952.   - עיצוב המטבח הקומפקטי עבור יחידות דיור סטנדרטיות.   דוגמה Charlotte Perriand - Unité d'Habitation kitchen, Marseille, 1947-1952.</p>
<p>• עיצוב גרפי</p> <p>- עיצוב פונטים אוניברסליים ותפוצתם הרחבה.   דוגמה Max Miedinger - Helvetica typeface, 1957.   - העיצוב לפי הכללים שהכתיב יאן טשיכהולד (Jan Tschichold) בספרו "הטיפוגרפיה החדשה" (The New Typography, 1928); טשיכהולד עצמו התנער מקביעותיו בשנות ה-50, ואף כינה אותן "פאשיסטיות", אך המעצבים השווייצרים דחו את שינוי הכיוון והתמידו בכללי "הטיפוגרפיה החדשה".   - פיתוח שיטות הגריד, קריאה מתוך Joseph Müller-Brockmann, Grid Systems in Graphic Design, 1968.   - מאפיינים סגנוניים: עימוד לפי גריד מדעי, טיפוגרפיה סן-סריפית, שילוב צורות גיאומטריות.   - התבססות הסגנון הגרפי השווייצרי ("Swiss style"), כסגנון המרכזי בעולם המערבי.</p>

6.2. העיצוב הסקנדינבי

מטרה:

להציג את העיצוב הסקנדינבי, שבדומה לסגנון הבאוהאוס התפתח אף הוא בשנות ה-30, אך נחשף לעולם רק בשנות ה-50 בעקבות התערוכה "עיצוב בסקנדינביה" (Design in Scandinavia) בשנים 1954-1957.

רקע היסטורי:

מדינות סקנדינביה; משאבים מוגבלים, בעיקר עץ וצמר; הוויכוח בין המצדדים בעיצוב מסורתי (Tradis) לבין המצדדים בעיצוב פונקציונלי (Funkis) בשנות ה-30.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- פיתוח ריהוט בלמינציה בשנות ה-30. דוגמה Alvar Aalto - Alvar Aalto Stool E60, 1932-1933, כיצד הושפע ממפגשו עם ואלטר גרופיוס ומרסל ברוייר (Marcel Breuer).   - הקמת איקאה ופיתוח האריזה השטוחה, Gillis Lundgren, Lövet flat pack, for Ikea, 1956.   - "עיצוב דמוקרטי" (Democratic design) לחברה סוציאליסטית. דוגמה Wilhelm Kage - Praktika, for Gustavsberg, 1933.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- השוואה בין הפונקציונליזם של העיצוב הסקנדינבי לפונקציונליזם האירופי של סגנון הבאוהאוס. דוגמה Axel Einar Hjorth - Furniture and interior design, for the Stockholm Exhibition, for Nordiska Kompaniet, 1930, לעומת, Gunnar Asplund, Paradise Restaurant, Stockholm Exhibition, 1930.   - אדריכלות פונקציונלית לחברה סוציאליסטית בפרויקט סודרה אנגבי (Södra Ängby).</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>שילוב בין המסורת למינימליזם הפונקציונלי (Tapio Wirkkala, Design in Scandinavia poster, 1954).</p>

6.3. עיצוב באיטליה - בל דיזיין

מטרה:

להציג את הסגנון הדומיננטי בעיצוב האיטלקי שלאחר מלחמת העולם השנייה, כביטוי למגמת ההתנערות מהעבר הפאשיסטי והניסיון לשיקום באמצעות עיצוב, ביוזמתן של חברות העיצוב הגדולות המרוכזות בצפון איטליה.

רקע היסטורי:

ההפסד במלחמה; יוזמת החברות התעשייתיות הפרטיות בצפון איטליה ליצירת עיצוב המבשר את החיים החדשים.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- חברות מסחריות משפיעות, ובראשן אוליבטי, ארטמיד זנוטה, נושאות את דגל היצירתיות והיוזמה ומפתחות סגנון שיכתיב את המגמות בדעת הקהל.   - מאפיינים סגנוניים: עיצוב מעודן ויוקרתי המציג את המוצר כידיד, שימוש בפלסטיק מאיכות גבוהה ובחומרים תעשייתיים איכותיים, שילוב רדי-מייד. חלק מהמוצרים עשויים פלסטיק, צבעוניים, מבטאים סגנון חיים צעיר, בהשראת אמנות הפופ. דוגמה Anna Castelli Ferrieri - Componibili container wall, for Kartell, 1967.   - מעצבים לא-איטלקים שיצרו בסגנון זה: אירו סארינן (Eero Saarinen), ורנר פנטון (Verner Panton), יריו קוקאפורו (Yrjö Kukkapuro), אירו ארניו (Eero Aarnio), פולקה יאנסון (Folke Jansson).</p>

• עיצוב פנים ואדריכלות

- מאפיינים סגנוניים: צבעים רוויים, שימוש בפלסטיק, משטחי צבע אחידים בלי כל עיטור.
  - השראה מנחיתת האדם הראשון על הירח, כהישג עתידני לאנושות.
- דוגמה** בתערוכת Visiona בקלן, גרמניה, 1969.

• עיצוב גרפי

- מעצבים שלמדו בבתי ספר לעיצוב בשווייץ מביאים עמם את הסגנון השוויצרי (Swiss style) לאיטליה.
- דוגמה** Max Huber - La Rinascente Golf catalogue cover, c. 1955.
- מאפיינים סגנוניים: מינימליזם בשילוב דימויים גדולים, בצילום או באיור, בעלי אופי משחקי וחינני.
  - דמות "האישה החופשית" בעבודותיה של לורה לם.
- דוגמה** Lora Lamm Pirelli per lo Scooter - Pirelli, Italy, 1959.

• עיצוב אופנה

מעצבים בולטים: Gucci, Valentino Garavani, Pierre Cardin

6.4. עיצוב בארצות הברית

מטרה:

להציג את העיצוב בארצות הברית שלאחר מלחמת העולם השנייה, והאופן שבו יושמו בעת ובעונה אחת כמה סגנונות.

רקע היסטורי:

במלחמת העולם השנייה ארצות הברית לא נפגעה ישירות; המלחמה אף אפשרה לארצות הברית לצאת מהמשבר הכלכלי, והתקופה שלאחריה התאפיינה בשגשוג כלכלי אדיר.

נושאים לדיון

• עיצוב המוצר

- יישום של פלסטיקה ממלחמת העולם השנייה: ארל טאפר (Earl Tupper) וכלי "טאפרוור" (Tupperware) לאחסון מזון, לצד המודל השיווקי של החברה, שהגתה בראוני וייס (Brownie Wise); חברת "דופונט" (Dupont) וגרבוני הניילון.
  - סגנון היוצר סינתזה בין "עיצוב טוב" גרמני לבין "בל דיזיין" איטלקי.
- דוגמה** Texas Instruments - Regency TR-1 transistor radio, 1954.
- עיצוב מכוניות: רחב ושטוח, דומיננטיות של צבעי פסטל, התאמה לנשים ועיצוב בידי נשים.
  - צמד המעצבים ריי וצ'ארלס אימס ועבודתם המשותפת.
- דוגמה** Ray and Charles Eames - Fiberglass Chairs, 1950.

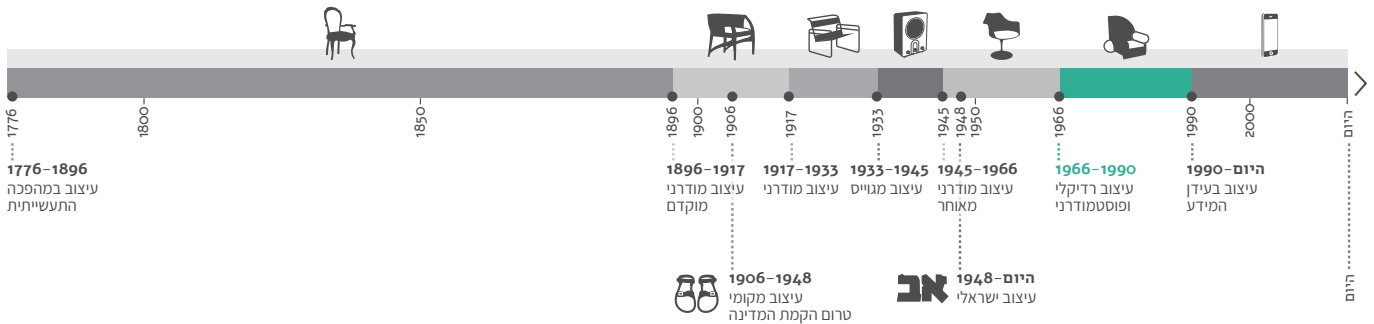
• עיצוב פנים ואדריכלות

- יישום פלסטיקה שפותחה במלחמת העולם השנייה: פורמייקה בעיצוב הפנים בכל חללי המגורים: במטבח, בחדרי השירותים, בחדרים.
- זוג המעצבים ריי וצ'ארלס אימס ואדריכלות בית המגורים שלהם בהשראת הדה סטיל, לעומת עיצוב הפנים העשיר.

• עיצוב גרפי

- מעצבים שלמדו בשווייץ מביאים עמם את הסגנון השווייצרי (Swiss style) לארצות הברית. **דוגמה** Herbert Matter - Harry Bertolia ad, c. 1950. לצד הטמעת הגרפיקה השווייצרית, ניכרת מגמת חזרה לגרפיקה שמרנית, כגון בפרסומות למכונות קאדילק.
- מעצבים אמריקנים מרחיבים את גבולות התחום הגרפי: אלכס שטיינבווייס (Alex Steinweiss) מעצב עטיפות לתקליטים; לדיסלב סוטנר (Ladislav Sutnar) מעצב אינפוגרפיקה; סול באס (Saul Bass) מעצב פתיחי וידיאו מונפשים.

פרק 7: העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני

פרק זה עוסק בתגובת העיצוב לאכזבה מהמודרניזם כפי שבאה לידי ביטוי בעיצוב הרדיקלי, באנטי-עיצוב ובעיצוב הפוסט-מודרני. הדיון מתחיל בפרסום ספרו של רוברט ונטורי "מורכבות וסתירות באדריכלות המודרנית" (Complexity and Contradiction in Art, 1966), ומתמקד גם בהתפכחות שבעקבות משבר האנרגיה העולמי שפרץ ב-1973. הדיון מסתיים בשנת 1990, עם שחר עידן המידע.

תוכן עניינים

תת-פרק 7.1. מציג את הביקורת הנוקבת שהוטחה בעיצוב המודרני החל מסוף שנות ה-60.

תת-פרק 7.2. דן בהתפתחות העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני כתגובת נגד קיצונית המשקפת את עוצמת ההתנגדות לערכי העיצוב המודרני.

מונחים

- אנטי-עיצוב (Anti-design)
- עיצוב רדיקלי (Radical design)
- דה-קונסטרוקציה (De-construction)
- הומאז' (Homage)
- טיפוגרפיה ורנקולרית (Vernacular typography)
- סקיומורפיזם (Skeumorphism)
- פוסט-X (פוסט-מודרניזם) (Postmodernism)
- פסטיש (Pastiche)
- פריט יחידני (One-off)
- גמביארה (Gambiarra)
- Ad hoc design

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

• עיצוב המוצר

עיצוב רדיקלי ((Radical Design):

Gionatan de Paz, Donato d'Urbino, Paolo Lomazzi – Joe armchair sofa, 1970

Piero Gatti, Cesare Paolini, Franco Teodoro – Sacco, 1968

Studio 65 – Capitello Chair, for Gufram, 1971

Gufram (Guido Drocco, Franco Mello) – Cactus, 1972

Andrea Branzi – Superonda, for Archizoom, 1966

Frank O. Gehry – Wiggle side chair, for Vitra, 1972

Archizoom Associates – Dream Beds, 1967

עיצוב פוסט-מודרני ((Postmodern Design):

Andrea Branzi – Animali Domestici, 1985

Marc Newson – Lockheed Lounge, 1986

Peter Shire – Bel Air Armchair, 1984

George Sowden – Mamounia Armchair, 1985

Philippe Starck – Hot Bertaa, 1987

Dorothy Hafner – Firefly platter, c. 1982

Tom Dixon – Kitchen Chairs, 1986-1987

Alchimia – Il Mobili Infinito, 1981

Ettore Sottsass – Carlton room divider, for Memphis, 1981

Ettore Sottsass – Golden Eye Table, 1984

Robert Venturi – Sheraton Chairs, 1978-1984

Michael Graves – Whistling Bird Kettle, for Alessi, 1985

Stanley Tigerman – Formaica Chaise Launger, 1983

Lella and Massimo Vignelli – Coffee Table, Casigliani, Metafora, 1979

Shiru Kuramata – Miss Blanche Chair, 1988

Shiro Kuramata – How High the Moon, 1986

Daniel Weil – Radio in a Bag, 1983

Ingo Maurer – Lucellino Table Lamp, 1992

Dan Friedman – Fountain Table, for the Formica Corporation, 1988

Ron Arad – Concrete Stereo, 1983

Ron Arad – Rover Chair, 1981

Howard Meister – Nothing Continues to Happen Chair, 1981

Nathalie du Pasquier – Fabric designs, 1981-1982

• עיצוב פנים ואדריכלות

Robert Venturi – Vanna Venturi House, Pennsylvania, 1964

Frank O. Gehry – Gehry residence in Santa Monica, 1978

Charles Moore – Piazza d'Italia, New Orleans, 1978

Richard Rogers, Renzo Piano, Gianfranco Franchini – Pompidou Centre, Paris, 1971-1977

Ettore Sottsass, Aldo Cibic – Esprit Showroom and headquarters in Zurich, , late 1980's

Michael Graves – The Portland Building in Oregon, 1982

Michael Graves – Private house, Indian Hill, Cincinnati, Ohio, 1999

Denise Scott Brown – Provincial Capitol Building, Toulouse, 1999

Philip Johnson, John Burgee – AT&T Building, New York, 1984

James Wines – Best products showroom, Houston Texas, 1984

Charles Jencks, Terry Farrell – Jencks House, London, 1978-1983

Mario Botta – Church of San Giovanni Battista, Mogno, 1994-1996

Daniel Libeskind – Jewish Museum Berlin, 1999

Ron Herron – Walking City, for Archizoom, 1964

• עיצוב גרפי

עיצוב פסיכדלי (Psychedelic Design):

Wes Wilson – Grateful Dead, Junior Wells, Chicago Blues Band, and The Doors poster, 1966

Bonnie Maclean – The Yardbirds, The Doors poster, 1967

Bonnie Maclean – Eric Burden poster, 1967

Victor Moscoso – Neon Rose poster, 1967

Alton Kelley, Stanley Mouse – Jim Kweskin Jug Band, Avalon Ballroom poster, 1966

גל חדש (New Wave):

Push Pin Studio – End Bad Breath, anti-Vietnam War poster, 1969

Wolfgang Weingart – Kunsthalle Basel kunstkredit posters '76-'77, 1977

Ralph Schraivogel – Die Welt Im Kastem poster, 1994

April Greiman – Changing Concepts of Space in Architecture & Art Lecture Series poster, 1986

April Greiman, Jayme Odgers – Wet magazine, 1979

April Greiman – Your Turn My Turn 3-D poster, 1983

Paula Scher – Swatch Watch poster, 1985

Katherine McCoy – The Cranbrook Graduate Program in Design poster, 1989

Zuzana Licko – Emperor, Oakland, Universal typefaces, 1985

Ed Fella – Outwest typeface, 1993

Peter Saville – New Order album, Power, Corruption & Lies, 1983

גראנג' (Grunge):

David Carson – Ray Gun magazine, 1990's

Neville Brody – The Death of Typography, 1986

Neville Brody – Seven Songs by 23 Skidoo, 1982

Neville Brody – FF Blur Typeface, 1992

Just van Rossum, Erik van Blokland – FF Beowolf typeface, 1990

7.1. הביקורת על העיצוב המודרני

מטרה:

להציג את הביקורת הקשה שהוטחה בעיצוב המודרני החל מסוף שנות ה-60: ההרצאה של תאודור אדורנו (Theodor W. Adorno) בוורקבונד, הביקורת של ויקטור פאפנק (Victor Papanek) בספרו "Design for the Real World" (1971), וספרו של ואנס פקרד (Vance Packard) "The Waste Makers" (1960).

רקע היסטורי:

העיצוב המודרני שהתגבש לאורך המאה ה-20 מנה סגנונות רבים המגלמים את ההיגיון המודרני, שבין עקרונותיו מקוריות, פשטות, יעילות, פונקציונליות, אמת החומר ואוניברסליות. עקרונות אלו של העיצוב המודרני החלו לעמוד בסימן שאלה החל משנות ה-60.

נושאים לדיון

- ביקורת על המשך הייצור בחומרים פלסטיים חרף משבר האנרגיה העולמי שהכה במדינות המערב בשנות ה-70, ותחילת המודעות למשבר האקולוגי בכנס העיצוב הבין-לאומי באספן (International Design Conference in Aspen, 1970).
- ביקורת תרבות הצריכה והשלכותיה התרבותיות. קריאה מתוך: Vance Packard, The Waste Makers, 1960 - Victor Papanek, Design for the Real World, 1971 -
- ביקורת האובייקטיביות של העיצוב המודרני. קריאה מתוך: Theodor Adorno, Functionalism Today, 1965 -
- ביקורת האחידות האסתטית של העיצוב המודרני. קריאה מתוך: Robert Venturi, Complexity and Contradiction in Architecture, 1966 - Robert Venturi, Denise Scott Brown, Learning from Las Vegas, 1972 -
- ניסוח העמדה הפוסט-מודרנית. קריאה מתוך: Charles Jencks, The Language of Post-Modern Architecture, 1977 -

7.2. העיצוב הרדיקלי והפוסט-מודרני

מטרה:

להציג את העיצוב הפוסט-מודרני כהמשך לדיון הביקורתי על העיצוב המודרני.

רקע היסטורי:

שנות ה-70, משבר אנרגיה עולמי פוקד את העולם המערבי; למרות המודעות למשבר האקולוגי, הייצור בחומרים פלסטיים גואה, וכך עוצמת הביקורת כלפיו; ההתנגדות הביקורתית לעיצוב המודרני מייצרת תגובות נגד המוצאות ביטוי בסגנונות עיצוב חדשניים המנתצים את עקרונות העיצוב המודרני.

נושאים לדיון

- עיצוב המוצר

- עיצוב רדיקלי בקבוצות העיצוב האיטלקיות ארכיזום, ארכיגרם וסופרסטודיו בשנות ה-60.
- החזון של אלסנדרו מנדיני (Alessandro Mendini) ואטורה סוטסאס (Ettore Sottsass). קריאה מתוך: Memphis, The New International Style, 1981; הקמת אלכימיה וממפיס.
- עיצוב פריטים יחידניים (one-off) בעלי אופי תעשייתי. **דוגמה** Ron Arad - Concrete Stereo, 1983.

- מאפיינים סגנוניים: עירוב מקורות השראה, מוצרים גולמיים, נפחיות, חומרים יקרים וזולים יחד, חוסר פונקציונליות. ניתוח ערכי המודרניזם (כפי שהוצגו בפרק 3):
- (1) במקום **מקוריות**, עיצוב המתייחס למסורות עיצוב קודמות. **דוגמה** ;Alessandro Mendini - Redesigned Thonet Chair, for Studio Alchimia, 1978
- (2) במקום **פונקציונליות**, מוצרים לא-פונקציונליים. **דוגמה** ;Dan Friedman - Fountain Table, for the Formica Corporation, 1988
- (3) במקום **פשטות**, עיצוב בצורות מורכבות ועודפות. **דוגמה** ;Alchimia - I Mobili Infinito, 1981
- (4) במקום **יעילות**, מוצרים בלתי יעילים. **דוגמה** ;Ettore Sottsass - Carlton room divider, for Memphis, 1981
- (5) במקום **אוניברסליות**, מוצרים מסוגננים כנגזרת של תרבות. **דוגמה** Alchimia, I Mobili Infinito; Michael Graves - Alessi Signature Kettles, 1985; תערוכת
- (6) במקום **אמת החומר**, סקיומורפיזם ושלילת אמת החומר. **דוגמה** ;Alchimia, Bau.haus Collection Exhibition, 1979; תערוכת Exhibition, 1981
- דוגמה** .Howard Meister - Nothing Continues to Happen, 1981.

• עיצוב פנים ואדריכלות

- רוברט ונטורי, דניס סקוט בראון וסטיבן איזנור ומחקרים "ללמוד מלאס וגאס". קריאה מתוך: Robert Venturi, Denise Scott Brown, Steven Izenour – Learning from Las Vegas, 1972
- רוברט ונטורי ועיצוב הבית הפרטי לאמו: Robert Venturi – Vanna Venturi House, 1964.
- רעיון הדה-קונסטרוקציה וביטוי באדריכלות. **דוגמה** ;Daniel Libeskind - Jewish Museum Berlin, completed in 1999
- פיליפ ג'ונסון והמעבר מאדריכלות מודרנית לאדריכלות פוסט-מודרנית. **דוגמה** ;Philip Johnson & John Burgee - AT&T Building, New York, USA, 1984

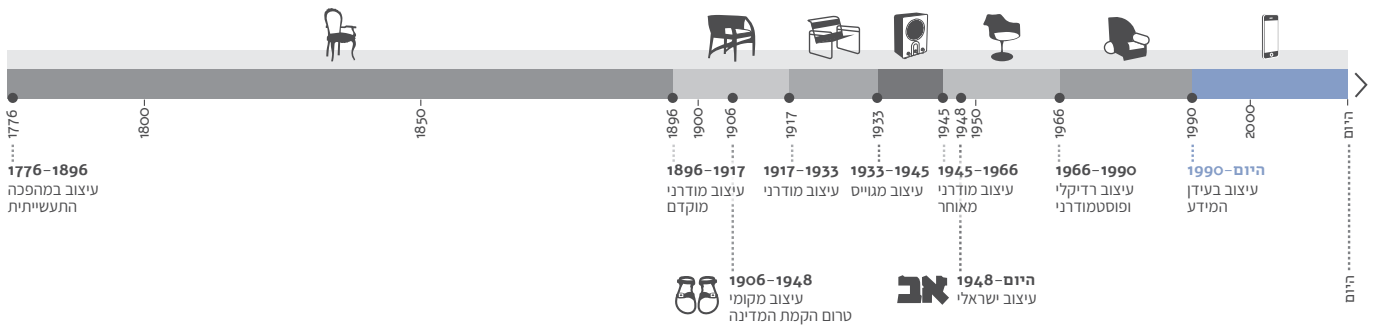
• עיצוב גרפי

- הסגנון הפסיכדלי כמבשר העיצוב הגרפי הפוסט-מודרני.
- וולפגנג וינגרט (Wolfgang Weingart) חלוץ סגנון "הגל החדש" (New Wave), האקדמיה לעיצוב בבאזל (Basel School of Design); תלמידיו מביאים עמם את סגנון העיצוב לארצות הברית.
- עיצוב בהשפעת המחשב. **דוגמה** ;April Greiman - Changing Concepts of Space in Architecture & Art Lecture Series poster, 1986
- הדיון הפוסט-מודרני באקדמיה בקרנברוק (Cranbrook) בהנהגתם של מיכאל וקתרין מקוי (Michael and Katherine McCoy).
- שימוש בהומאז' ובפסטיש. **דוגמה** ;Paula Scher - Swatch Watch poster, 1985
- סגנון הגראנג' (Grunge) וההשראה מטיפוגרפיה ורנקולרית. **דוגמה** ;David Carson - Ray Gun magazine, 1990's

• עיצוב אופנה

- מעצבי אופנה מרכזיים: ג'יאני ורסאצ'ה (Gianni Versace), דולצ'ה וגבאנה (Dolce & Gabbana), ג'ורג'יו ארמני (Giorgio Armani); מעצבת האופנה הבריטית וויאן וסטוד (Vivienne Westwood); המוזיקאי-מפיק הבריטי מלקולם מקלארן (Malcolm McLaren).

פרק 8: עיצוב בעידן המידע

פרק זה סוקר את העיצוב בעידן המידע, המאופיין בהשפעת טכנולוגיות חדשות על אופני יצירת מידע, על היכולת לאגור אותו ולהפיצו, החל מהעשור האחרון של המאה ה-20.

הפרק מתמקד בשלושה זרמים מרכזיים שבלטו בנוכחותם לכל אורך התקופה, והם נבדלים באופנים מהותיים זה מזה: ניאו-מודרניזם, פוסט-מודרניזם עכשווי ופרמטריציזם (Parametricism). זרמים אלה מיוצגים בעיצוב מוצר, עיצוב פנים ואדריכלות ובעיצוב תקשורת חזותית, ונראה כי הם יתמידו בנוכחותם הדומיננטית גם בעשור הקרוב לכל הפחות.

שניים ממאפייניו הייחודיים של העיצוב בתקופה הנדונה בפרק הם: (1) הרחבת תחום העיצוב הגרפי לתחום חדש: תקשורת חזותית, בעקבות פיתוח טכנולוגיות מסך חדשות, ובראשן רשת האינטרנט, הטלפון הסלולרי והמחשב האישי; (2) ורסטיליות של סגנונות אצל אותו מעצב – מעצבים החלו להיחשף לקשת רחבה של סגנונות ואף ליישם בעבודתם יותר מסגנון אחד. כך הצטמצמה בהדרגה האפשרות לקטלג מעצב כמזוהה עם זרם מוגדר זה או אחר, כפי שנעשה לאורך ההיסטוריה של העיצוב.

תוכן עניינים

תת-פרק 8.1. מציג את הסגנון הניאו-מודרני מנקודת מוצא השוואתית מול הסגנון המודרני.

תת-פרק 8.2. דן בסגנון הפוסט-מודרני העכשווי בהשוואה לסגנון הפוסט-מודרני בשני העשורים שקדמו לו.

תת-פרק 8.3. סוקר את הסגנון הפרמטריציסטי, הסגנון המקורי הראשון שלאחר המודרניזם.

מונחים

- טיפוגרפיה גנרטיבית (Generative typography)
- טקסט כתמונה (Text as image)
- ניאו-X (ניאו-מודרניזם) (Neo-modernism)
- עידן המידע / העידן הדיגיטלי (Information era, Digital age, New media)
- שפת שלגייה (Snow White design language)
- סופר-נורמל (Super Normal)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי סגנונות ותחומי העיצוב

ניאו-מודרניזם (Neomodernism)

• עיצוב המוצר

- Hartmut Esslinger** – Apple Iic, 1984
- Jonathan Ive** – Apple iPod, 2002
- Jonathan Ive** – Apple iPhone, 2007 on
- Jasper Morrison** – Toaster, for Rowenta, 2004
- Jasper Morrison** – Air-Chair, for Magis, 2000
- Dr. Dre** – Beats by Dr. Dre Studio headphones, 2008
- Antonio Citterio** – Kelvin Edge lamp with LED technology, for Flos, 2015
- Tom Dixon** – “Beat” lamp family, 2014
- Jaime Hayon** – Table for Republic of Fritz Hansen, 2014
- Naoto Fukasawa** – CD player, for Muji, 1999
- Yves Behar (Fuseproject)** – Robotic Snoo crib, for Happiest Baby, 2016
- Marc Newson** – Leica camera, 2013
- Ronan, Erwan Bouroullec** – Softshell, for Vitra, 2017
- Scholten & Baijings (Stefan and Carole)** – Tilt-top Table, 2011
- IKEA** – Stockholm, 2017
- Hela Jongerius** – Polder Sofa, 2015
- Ingo Maurer** – Floating table, for Established & Sons, 2012

• עיצוב פנים ואדריכלות

- Foster + Partners** – Apple store, Hangzhou, China, 2015
- Ylab Arquitectos** – “Dental Angels” office, Barcelona, 2014
- Ilse Crawford** – Cathay Pacific First-Class Lounge, Hong Kong, 2015
- David Adjaye** – Proenza Schouler Store, New York, 2012
- Jaime Hayon** – Lladró Shop, Madison NYC, 2012
- Nendo** – Theory Melrose, New York, 2013
- John Pawson** – Schragger Apartment, NYC, 2006-2009
- Vincent van Duysen** – DRD Apartment in Knokke, Belgium, 2016
- Robert Stilin** – Modernist Beach House in The Hamptons, New York, 2010

Marc Newson – Hotel Puerta America (6th floor and Bar), Madrid, 2005

Ingo Maurer – Camper Shop, 2000

• עיצוב גרפי ותקשורת חזותית

Ruth Kedar – Google logo, 1998

Pentagram – Mastercard logo, 2016

Naoto Fukasawa – Website (www.Naotofukasawa.com)

Karel Martens – International Poster and Graphic Design Festival of Chaumont, 2010

Niessen & de Vries – Upside down, 2008

C2F – Weltformat (world format) Festival poster, Lucerne, 2014

Melchior Imboden – Weltformat (world format) Festival poster, Lucerne, 2015

Annik Troxler – Weltformat (world format) Festival poster, Lucerne, 2016

Studio Feixen – Luzerner Theater posters, Lucerne, 2016

Metadesign – Near Future posters, 2016

In The Pool – Paris Climate Conference on Global Warming poster, 2014

Studio Dumber – Amsterdam Sinfonietta poster, 2014

Studio Sarp Sozdinler – Number 6 poster, 2004

Snask – Malmö Festival, 2014

Andrew Janik – Mapping the Rise of Mobile Technology for Social Good for Good, 2016

Isao Hashimoto – “1945-1998” (video), A Time-Lapse Map Nuclear Explosions, 2003

פוסט-מודרניזם עכשווי (Contemporary postmodernism)

• עיצוב המוצר

Philippe Starck – Juicy Salif, 1990

Philippe Starck – Guns (lounge, table and bedside) Lamps, for Flos, 2005

Maarten Baas – Smoke collection, for Moooi, 2004

Maarten Baas – Transformation, 2008

Jeff Koons – Masters bag collection, for Louis Vuitton, 2017

Studio Job – Gothic Chair, for Moooi, 2011

Fernando & Humberto Campana – Favela Chair, 1991

Patricia Urquiola – Earthquake 5.9 collection, 2013

Tom Dixon – Ege Carpet collection, 2016

Nendo – Fade-out Chair, 2010

Martino Gamper – “100 Chairs in 100 Days” project, 2009

Max Lamb – “Marmoreal” collection, 2015

Studio Front – Blow Away Vase, 2009

Tejo Remy – You Can’t Lay Down Your Memories, for Droog, 1991

Tejo Remy – Tejo Remy - Rag Chair, 1991

Andreas Muller – Bolle box, for Droog, 1994

Ron Arad – Do-Lo-Res, 2008

Studio Guto Requena – Nóize Chairs, 2012

• עיצוב פנים ואדריכלות

Philippe Starck – Paradis du Fruit, Paris, 2012

Jeffrey Bilhuber – Upper East Side Space & Executive Suites, c. 2010

Muriel Brandolini – Brandolini’s townhouse, New York, c. 2011

Camenzind Evolution, Setter Architects, Studio Yaron Tal – Google’s Campus in Tel Aviv, 2013

Marcel Wanders – Mondrian Doha Hotel, for SBE, 2017

Matali Crasset Architects – Hi Hotel, 2015

Jurgen Bey – Streetscape furniture at Mori Building Company, Tokyo, for Droog design, 2003

• עיצוב גרפי ותקשורת חזותית

Marian Bantjes – I Wonder book, 2010

Stefan Sagmeister – AIGA Detroit poster, 1999

Studio Metahaven – Wikileaks scarves, 2013

Peter Ørntoft – Information graphics, 2010

Gustavo Sousa – Gun Ownership, 2012

Ralph Schraivogel – Paul Newman poster for the Film-Podium Zurich, 2001

פרמטריציזם (Parametricism)

• עיצוב המוצר

Zaha Hadid – Vortex Light, for Zumtobel, 2005

Gergely Boganyi – Boganyi Grand Piano, 2015

Janne Kyttanen – Macedonia iPhone Case, 2013

Joris Laarman – Bone Armchair, 2008

Neri Oxman – Gemini Acoustic Chaise, 2014

Ross Lovegrove – Andromeda, 2010

Mathias Bengtsson – Slice Chair, 2002

Luigi Colani – Mercedes Semis, c. 1970

• עיצוב פנים ואדריכלות

Zaha Hadid – Stuart-Weitzman shoe boutique, 2013

Zaha Hadid – Moscow Office Block, 2015

Zaha Hadid – Hotel Puerta America (1st floor), Madrid, 2005

Ron Arad – Hotel Puerta America (7th floor), Madrid, 2005

Studio LASSA – Villa Ypsilon, Peloponnese, Greece, 2017

Studio Partisans – Bar Raval, Toronto, 2015

Studio Smartvoll – Loft apartment, Salzburg, 2017

Jurgen Mayer H. Architects – Metropol Parasol, 2011

• עיצוב גרפי ותקשורת חזותית

Kian-Peng Ong – Font Agents, 2013

Tiemen Rapati – Distance typeface, 2010

John Oquist – Generative Typography for the 35th Type Director's Club Annual, 2015

8.1. העיצוב הניאו-מודרני

מטרה:

להציג את הסגנון הניאו-מודרני ולדון בהבדלים בינו לבין הסגנון המודרני.

רקע היסטורי:

הפוסט-מודרניזם דחה את הסגנון המודרני שהתגבש והבשיל מראשית המאה ה-20 ועד שנות ה-70 של המאה. מנגד, שורה של חברות, ובראשן "אפל" (Apple), פעלו להשבת "העיצוב הטוב" ("Good Design") הגרמני של שנות ה-50.

תקציר אפיוני הזרם

ערכי הסגנון הניאו-מודרני בהשוואה לסגנון המודרני, לפי ששת מדדי ההשוואה:

1. **מקוריות** – שלא כמו בעיצוב המודרני, הערך "מקוריות" אינו מתקיים בעיצוב הניאו-מודרני, בהיותו מחקה את סגנון "העיצוב הטוב" (Good Design).
2. **פשטות** – כמו העיצוב המודרני, העיצוב הניאו-מודרני מתאפיין בהיותו נטול עיטורים.
3. **פונקציונליות** – כמו העיצוב המודרני, העיצוב הניאו-מודרני עונה על צורך מטריאלי שהוגדר מראש.
4. **יעילות** – כמו העיצוב המודרני, העיצוב הניאו-מודרני מכוון לערך היעילות, הן באופן ייצורו והן בשימוש שייעדו לו בפועל.
5. **אמת החומר** – כמו העיצוב המודרני, העיצוב הניאו-מודרני מקפיד על הצגת החומר בתכונותיו האמיתיות.
6. **אוניברסליות** – כמו העיצוב המודרני, העיצוב הניאו-מודרני מתאים לכל זמן ולכל מקום.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- הרטמוט אסלינגר (Hartmut Esslinger) וסטודיו פרוג (Frog) – עיצוביהם עבור חברת "אפל" (Apple) ב"שפת שלגיה" של דיטר ראמס (Dieter Rams) בתחילת שנות ה-80.</p> <p>- מאפיינים סגנוניים: המוצרים אנונימיים, נטולי מאפיינים ייחודיים, מבוססים על צורות גיאומטריות, בעלי פינות מעוגלות (רדיוסים), הופשטו מהם כל הפרטים והחיבורים כך שנותרו מאפיינים מינימליים ההכרחיים לזיהוי המוצר.</p> <p>- התאמת השפה העיצובית הניאו-מודרנית לטכנולוגיות חדשות.</p> <p>דוגמה מזעור בעקבות טכנולוגיית LED, Antonio Citterio - Kelvin Edge lamp with LED technology, for Flos, 2015.</p> <p>- התמודדות עם האינדיבידואליזציה.</p> <p>דוגמה בכיסויים ("קאברים") לטלפונים סלולריים של חברת "אפל" (Apple).</p> <p>- ניאו-מודרניזם פואטי כמגמה בעיצוב הניאו-מודרני: עיצוב מינימליסטי חינני ומשחקי.</p> <p>דוגמה Hela Jongerius - Polder sofa, 2015.</p> <p>- התערוכה Design and the Elastic Mind במוזיאון "מומה" (MoMA) בניו יורק ב-2007.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- מאפיינים סגנוניים בעיצוב הפנים: עיצוב השואף להראות חלל גדול ומרווח, גם כשמדובר בחלל קטן, שילוב מוצרים ורהיטים ניאו-מודרניים, תמונות בעלות אופי כללי, כגון תמונות טבע, אנונימיות, גם כשמדובר בחלל מגורים.</p> <p>- עיצובי פנים המתאפיינים לעתים בפינות מעוגלות, כמו המוצרים.</p> <p>דוגמה YLAB Arquitectos - "Dental Angels" office, Barcelona, 2014.</p>

- התאמת השפה העיצובית הניאו-מודרנית לטכנולוגיות חדשות, בעיקר בהטמעת טכנולוגיות תאורה, כגון LED ותאורה פלואורסצנטית, ליצירת משטחי תאורה אחידים המקנים תחושה של חלל גדול.
 - באדריכלות, מתמידה מגמת גורדי השחקים והמגה-סטרוקטורות.

• עיצוב גרפי ותקשורת חזותית

- עד למאה ה-21, המעצבים הגרפיים היו אמונים על עיצוב עיתונים, מגזינים וספרים, כרזות, אריזות, טיפוגרפיה, בניית תדמית ומיתוג. העיצוב הגרפי המודרני הגיע לשיאו עם העיצוב השוויצרי, שהופץ ברחבי אירופה ובארצות הברית. מראשית המאה ה-21 נוסף לעיצוב הגרפי ענף התקשורת החזותית, המקיף התמחויות בתחומים דיגיטליים – אינפוגרפיקה, סרטי הנפשה (אנימציה), בימוי סרטוני וידיאו, קליפים ופרסומות, עיצוב מיצגי וידיאו, עיצוב משחקים וסביבות וירטואליות אינטראקטיביות.
 - התמודדות עם האינדיבידואליזציה באמצעות התאמה אישית של ממשקים.
 - כרזות: טיפוגרפיה מוגדלת של הלוגו (בעברית: "סמליל"), שמאבדת קריאות, והופכת לאלמנט גרפי עצמאי; הנושא עצמו אינו מופיע, אלא ייצוג שלו; טיפוגרפיה סן-סריפית; טקסט כתמונה (Text as Image), לעתים קרובות בלי תוספת של דימוי; ניכרת ההשפעה של תוכנות המחשב הגרפיות המפותחות; הכרזה דורשת להתעכב על פענוח חידה ויזואלית, לעתים קרובות בקריאת הטיפוגרפיה, המוסתרת באופן חלקי או מוגדלת; בניגוד לסגנון השוויצרי של שנות ה-50, אין חללים לבנים נטולי אינפורמציה.
 - אינפוגרפיקה: מינימליסטית, מיועדת להקל על הקריאה ועל ההתמצאות לנוכח ההצפה בכמויות אינסופיות של מידע דינמי.
 דוגמה Andrew Janiak - Mapping the Rise of Mobile Technology for Social Good for Good, 2016
 - עיצוב סמלילים: השטחה של הלוגו, העלמת צל והדגשות, ויתור על סריפים והחלפתם בפונטים סן-סריפיים.
 דוגמה התפתחות הלוגו של חברת "גוגל", משנת 1998 ועד ימינו.
 - עיצוב ממשקים: חוברת ההדרכה "עקרונות העיצוב החומרי של ממשק המשתמש" (User Interface Material Design Principles) של חברת "גוגל" משנת 2014. המסמך מספק הנחיות לעיצוב מוצלח של ממשקים, ומציג מענה לביקורת על הסקיומורפיזם בתקשורת החזותית.

• עיצוב אופנה

חברות האופנה המינימליסטיות "תיאורי" (Theory) ו"מוג'י" (MUJI).

8.2. העיצוב הפוסט-מודרני העכשווי

מטרה:

להציג את הסגנון הפוסט-מודרני העכשווי, ולדון בהבדלים בינו לבין הסגנון הפוסט-מודרני של שנות ה-70-90.

רקע היסטורי:

הפוסט-מודרניזם כסגנון עיצובי בעל מאפיינים סגנוניים מוגדרים הגיע למיצוי בסוף שנות ה-90.

תקציר אפיוני הזרם

ערכי הסגנון הפוסט-מודרני העכשווי בהשוואה לסגנון המודרני, לפי ששת מדדי ההשוואה:

1. **מקוריות** – הערך "מקוריות" אינו מתקיים במובן המודרני, שכן העיצוב מתייחס לעיצובי עבר, על ידי הומאז', פסטיש וכו'.
2. **פונקציונליות** – העיצוב הפוסט-מודרני העכשווי הוא פונקציונלי מהבחינה הרגשית: מפעיל את הצופה אמוטיבית.
3. **פשטות** – לעתים העיצוב עצמו פשוט, אך תמיד נושא עמו מסר תרבותי מורכב.
4. **יעילות** – לעתים הייצור יעיל, אך לעתים הוא אינו יעיל במופגן, לצורך העצמת מסרים.
5. **אמת החומר** – החומר מופיע תמיד בתכונותיו האמיתיות, גם כשהוא מחקה חומר אחר (סקיומורפיזם מתקיים יחד עם אמת החומר).

6. **אוניברסליות** – העיצוב הפוסט-מודרני העכשווי מאופיין באמירות מובהקות בתחומים חברתיים-פוליטיים-כלכליים. לשם כך, הוא מתכתב עם רכיבים במטען התרבותי הטבוע בתודעה הקולקטיבית של קהל היעד. צופה שאינו מעורה, יחמיץ משמעויות ומסרים.

נושאים לדין
<p>• עיצוב המוצר</p> <p>- החומר הוא חלק בלתי נפרד ממשמעות המוצר המעוצב. דוגמה Maarten Baas - Smoke collection, for Moooi, 2004;   סקומורפיזם מתקיים יחד עם אמת החומר. דוגמה Studio Job - Gothic Chair, for Moooi, 2011.   - המעצבים רואים בעיצוביהם ביטוי לאחריות אישית-מוסרית. דוגמה Philippe Starck - Gun Lamp, for Flos, 2005.   - עיצוב לימינואידי, על גבול האמנות. דוגמה Maarten Baas - Transformation, 2008.   - ייצור מורכב כמעצים את המסר העולה מהעיצוב, במסגרת תפיסת העיצוב על גבול האמנות (עיצוב לימינואידי). דוגמה Patricia Urquiola - Collection, 2013.</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p> <p>- מאפיינים סגנוניים: תחושה של חלל קטן ואינטימי גם כשמדובר בחלל גדול, על ידי שימוש בתאורה ממוקדת וריבוי פריטים.   - בחללים ציבוריים, יצירת הקשרים קונוטטיביים. דוגמה Philippe Starck - Paradis du Fruit, Paris, 2012.   - העיצוב חותר להצגת מגוון תרבויות מכל התקופות.   - קריאה בספרו של Jeffrey Bilhuber, "The Way Home: Reflections on American Beauty" (2011).</p>
<p>• עיצוב גרפי ותקשורת חזותית</p> <p>- המעצבים רואים בעיצוביהם ביטוי לאחריות אישית-מוסרית. מומלץ לצפות בהרצאתה של מריאן בנטייה: (Marian Bantjes, Intricate beauty by design, TED Talk (2010).   - טיפוגרפיה: הסגנון משקף את מורכבות המידע. דוגמה Marian Bantjes - I Wonder Book, 2010.   - אינפוגרפיקה: מניפולציה במידע קיים על מנת להעביר מסר חברתי. דוגמה Gustavo Sousa - Gun Ownership, 2012.</p>

8.3. העיצוב הפרמטריציסטי

מטרה:

להציג את הסגנון הפרמטריציסטי (מלשון "פרמטר"), ולדון בהיותו הסגנון המקורי הראשון שלאחר המודרניזם.

רקע היסטורי:

הטכנולוגיות הדיגיטליות המתפתחות מאפשרות יכולות מחשוב וייצור מהפכניות ומשפיעות בהשראתן על התפיסות העיצוביות. מעצבי הסגנון בוחרים להציג לראווה את תוצרי היכולות הטכנולוגיות החדשות.

תקציר אפיוני הזרם

ערכי הסגנון הפרמטריציסטי בהשוואה לסגנון המודרני:

1. **מקוריות** – העיצוב הפרמטריציסטי הוא הסגנון המקורי הראשון לאחר העיצוב המודרני שמקיים את ערך המקוריות. הוא אינו מנסה להחיות סגנון מהעבר, ואינו מתכתב עם זרם עיצובי אחר.
- חדשנותו של הסגנון הפרמטריציסטי משתקפת בעיצוב צורות עתידיניות שלא נראו כמותן עד אז, ושתכליתן לשקף ולהציג לראווה את היכולות הטכנולוגיות של המחשוב והייצור.
2. **פשטות** – הסגנון הפרמטריציסטי חף מעיטורים.
- חדשנותו של הסגנון הפרמטריציסטי הוא בצורניות מורכבת, מרובת מרכזים ונפחית.
3. **פונקציונליות** – לעתים מתקיימת, ולעתים כלל אינה מתקיימת, אך היא בעלת קשת רחבה של ביטויים אסתטיים. לפונקציה אחת עשויות להיות צורות רבות.
4. **יעילות** – הסגנון הפרמטריציסטי נוטה להעדפת הצורה על פני יעילות הייצור.
5. **אמת החומר** – החומר לעתים קרובות אינו ידוע, בעיקר בעיצוביה של זהא חדיד, ולעתים מופיע בטהרתו, אך בצורה שנדמית בלתי אפשרית לחומר.
- חדשנותו של העיצוב הפרמטריציסטי משתקפת בעודפות של חומר וניכרת במופע של אקראיות צורנית.
6. **אוניברסליות** – העיצוב מכוון לעתיד משותף לכלל האנושות.

נושאים לדין
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- טכנולוגיות חדשות, כגון STL ו-CNC, לצד תוכנות התלת-ממד, פותחות פתח לעולם מתקדם של אפשרויות ליצור צורות חדשות.</p> <p>- מאפיינים סגנוניים: המוצר נראה כיחידה אורגנית שלמה, שאינה מורכבת מחלקים ואין בה פרטי חיבור, לעתים קרובות מחומר בלתי מזוהה.</p> <p>- Ron Arad – Not Made by Hand and not Made in China Exhibition, 2000</p> <p>- זהא חדיד (Zaha Hadid) כמכוננת הסגנון: על חייה, המשרד העצמאי שהקימה בלונדון והשותפות עם המעצב פטריק שומאכר.</p> <p>- קריאה מתוך המניפסט הפרמטריציסטי שחיבר פטריק שומאכר (Patrik Schumacher, Parametricism as Style, London, 2008)</p> <p>- לואיג'י קולאני (Luigi Colani), מעצב שהקדים את זמנו; עריכת דיון השוואתי בעיצוביו לעומת עיצוביה של חדיד.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות <p>- מאפיינים סגנוניים: שליטה מוחלטת של המעצב על המרחב, כך שאין להזיז דבר ממקומו, תחושה של הימצאות בגוף אורגני סגור, שימוש בתאורה המעצימה את תחושת הזרימה.</p> <p>- תחושת דיסאוריינטציה.</p> <p>- דוגמה Zaha Hadid - Moscow Office block, 2015</p> <p>- שילוב מוצרים בעלי אופי דומה לסגנון הפרמטריציסטי, כגון כיסא פנטון (Verner Panton, Panton Chair), שנדון בפרק 7.</p>

• עיצוב תקשורת חזותית

- עיצוב גופנים חדשים וחוויות וירטואליות; עיצוב גנרטיבי.

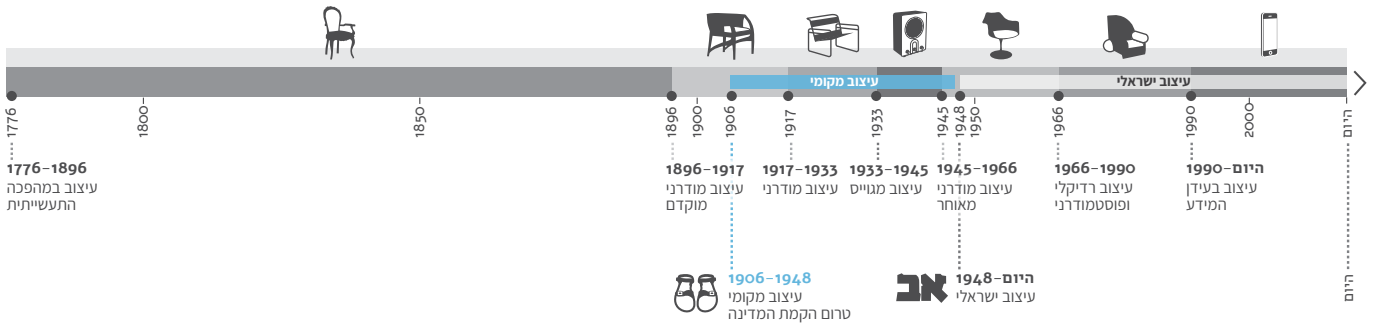
דוגמה Kian-Peng Ong - Font Agents, 2013

- יכולות העיצוב הווירטואלי לעומת העיצוב התלת-ממדי: שינוי מתמיד ומשחק בין קריאות לאי-קריאות.
דוגמה John Oquist - Generative Typography for the 35th Type Director's Club Annual, 2015

• עיצוב אופנה

עיצוביה הפרמטריציסטיים של Iris van Herpen

פרק 9: העיצוב המקומי טרום הקמת המדינה

פרק זה עוסק בעיצוב המקומי בהקשרו ההיסטורי. הפרק מציג את העיצוב בארץ ישראל מימי הקמת "בצלאל" דרך הזרמים הדומיננטיים שהשפיעו על העיצוב בתקופת המנדט הבריטי ועד הקמת המדינה.

תוכן עניינים

תת-פרק 9.1. מציג את העיצוב המקומי בתקופה שקדמה לעלייה הראשונה ואת הקמת "בצלאל" בתחילת המאה ה-20.

תת-פרק 9.2. מציג את העיצוב המקומי בתקופת המנדט הבריטי.

מונחים

- עיצוב מקומי (Local design)
- אוריינטליזם (Orientalism)
- פיוז'ן (Fusion)

מעצבים ועבודות להדגמה לפי תקופות, סגנונות ותחומי העיצוב

• עיצוב המוצר

• בצלאל הישן:

אברהם בר אדון - צפחת, 1929

מעצב לא-ידוע - מנורת פיליג'ן לבצלאל, 1929

מעצב לא-ידוע - צלחות עבודת דמשק לבצלאל, שנות ה-20

• בצלאל החדש:

מעצב לא-ידוע - פמוטים, 1940

זאב שפירא - שרשרת "תורת ה'", 1943

יחיא ימיני – רימונים לספר תורה, 1940

לודוויג יהודה וולפרט – חנוכייה, ראשית שנות ה-40

דוד היינץ גומבל – חנוכייה, שנות ה-40

• מחוץ לבצלאל:

צבי וקלמן רוזנבליט – סנדלים תנ"כיים, שנות ה-30

הדוויג גרוסמן – כלים קרמיים, שנות ה-30

חנה חר"ג צונץ – כלים קרמיים, שנות ה-30

חיה סמואל – כלים קרמיים, שנות ה-30

• עיצוב פנים ואדריכלות

• אקלקטיציזם:

יוסף ברסקי – גימנסיה הרצליה, תל אביב, 1905

אלכסנדר לוי – בית קליינר, רח' אלנבי 11 תל אביב, 1924

אלכסנדר ברוולד – בניין הטכניון הישן, חיפה, 1925

יהודה מגידוביץ' – בית ליון, שד' רוטשילד 466, תל אביב, 1924

יהודה מגידוביץ' – מלון נורדאו, 1925

יוסף ברלין – בית ברלין פסובסקי, תל אביב, 1922-1925

אריה אלחנני – בית הכנסת הגדול, תל אביב, 1929

מרצ'לו פיאצ'נטיני – בניין ג'נרלי ירושלים, 1935

יוסף מינור – בית ביאליק, 1925

• אדריכלות המנדט:

האחים סמאחה – בניין סנסור בירושלים, 1931

אוסטן סיינט בארב הריסון – ארמון הנציב בירושלים, 1928

אוסטן סיינט בארב הריסון – מוזיאון רוקפלר, ירושלים, 1935

פטריק גדס ופרנק מירס – בית דוד וולפסון (הספרייה הלאומית), 1930

קליפורד הולידיי, ר' האבארד – רחוב המלכים, חיפה, סוף שנות ה-20

מעצבים שונים – מצודות טגארט, החל מ-1938

מעצב לא-ידוע – משטרת באטאני, 1935

מעצב לא-ידוע – בית ספר לשוטרים, ירושלים, ראשית שנות ה-30

חברת AEG – תחנת רדינג לחשמל, תל אביב, 1923

• הסגנון הבינלאומי ו"העיר הלבנה":

אריה שרון – מעונות הו"ד, תל אביב, 1935

זאב רכטר – רוטשילד 84, תל אביב, 1933

ג'ניה אוורבוך – קפה גלינה, תל אביב, 1934

ג'ניה אוורבוך – כיכר דיזנגוף, 1935

אריך מנדלסון – בית חיים ויצמן במכון ויצמן למדע, רחובות, 1934

אריך מנדלסון – בניין הדסה הר הצופים, 1938

ריכארד קאופמן – ארמון תוצרת הארץ, יריד המזרח, תל אביב, 1934

יוחנן רטנר – בית המוסדות הלאומיים, ירושלים, 1927

משה גרסטל – שוק תלפיות, חיפה, 1939

• עיצוב גרפי

• בצלאל הישן:

אפרים משה ליליאן – לוגו בצלאל, 1906

יעקב בן דב – "ראה קראתי בשם בצלאל", גלויה, 1929

יוסף בודקו – איור להגדה של פסח, 1921

זאב רבן – קלפי משחק, 1930

בצלאל – אריחי בצלאל, שנות ה-20

• בצלאל החדש:

פרנץ קראוס – Visit Palestine (לבקר בפלשתינה), 1936

יוסי שטרן – כרזה לקק"ל, 1938

יאן לוויט – סמל הפועל, 1927

אריה אלחנני – תעשיית הדיוג (כרזה), 1930

אליהו סיגרד (סיגד) – התערוכה והיריד, 1929

רודי דויטש (דיין) – יד למובטל, שנות ה-30

אסתר ברלין-יואל – פרסומת לחברת לויד (Lloid) ימי ארץ-ישראלי בע"מ, 1930

אברהם גאון – עטיפה לחוברת הד הפוס, 1937

זאב ליפמן – כרזה לבצלאל החדש, 1938

אוטה וליש – קרן היסוד זורעת, העם העברי קוצר (כרזה), 1938

משה וורוביצ'יק – כרזה ליום הפועלת הבין-לאומי, 1947

אוטה וליש – כרזות ל"תנובה", שנות ה-40

יעקב שטרק – דוגמאות טיפוגרפיות לעיטור שטיחים, 1906

• מחוץ לבצלאל:

רפאל פרנק – גופן פרנק-ריהל, 1910

הנרי פרידלנדר – גופן הדסה, 1932

פסח עיר שי, יאן לוויט – גופן חיים, 1929

טוביה (טדק) אהרוני – גופן אהרוני (על בסיס גופן חיים), 1935

פרנציסקה ברוך – לוגו עיתון "הארץ", 1937

9.1. בצלאל

מטרה:

להציג את העיצוב המקומי שלפני תקופת העלייה הראשונה; את בית הספר בצלאל הישן והחדש ואת השפעתו על העיצוב בארץ ישראל, מחוץ לכותלי בית הספר.

רקע היסטורי:

בוריס שץ כיוצר, לצד פועלו להקמת "בצלאל"; חזון הקמת בית הספר – גיבוש שפה חזותית לאומית, קריאה מתוך "כתב היסוד", 1906; הקמת בית הספר לפי מודל ארטס אנד קראפטס: מבנה בית הספר והסדנאות, בהתמקדות בקראפטס – סוגי המלאכות ששוחזרו ונלמדו, כגון סיתות, אריגה, קליעת נצרים, צורפות תימנית ועבודת דמשק; ההבדל בין מודל הארטס אנד קראפטס לפעילות בבית הספר: על הפרדה בין עבודת העיצוב לעבודת המלאכה; העסקת פועלים מקרב העולים החדשים; הפרדה בין נשים לגברים – נשים וילדות שימשו בעיקר בסדנאות האריגה; אי-מתן קרדיט ליוצרים מעדות המזרח.

נושאים לדיון
<p>בצלאל הישן (1906-1929)</p> <ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- אוריינטליזם יהודי: עבודת דמשק סורית, עבודת פיליג'רן תימנית.   - פיוז'ן מזרח-מערב: דוגמה מנורת פיליג'רן – מעצב לא-ידוע, 1929.   - אנונימיות היוצרים בהקשר של גישת הארטס אנד קראפטס: המאמר "רוקמות התחרה של בצלאל" מאת שרה חינסקי (בתוך: "תיאוריה וביקורת", גיליון 11 עמ' 177-205, 1997).</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>- אוריינטליזם בעיצוב הדמויות: דמות "התימני" כמייצג את אבותינו בימי בית שני.   - השראת האר נובו.   דוגמה אפרים משה ליליאן – לוגו בצלאל, 1906.   - "אריחי בצלאל" לבתים בתל אביב.</p>
<p>בצלאל החדש (1935-1960)</p> <ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר <p>- השפעת הבאוהאוס בעיצוב מוצרים בעלי תכנים יהודיים.   דוגמה עבודה של יחיא ימיני – רימונים לספר תורה, 1940.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי <p>- החזון של רודי דויטש: עיצוב גרפי כסוכן של שינוי חברתי.   - עיצוב כרזות תעמולה למוסדות לאומיים במסגרת הלימודים.</p>

9.2. עיצוב בתקופת המנדט

מטרה:

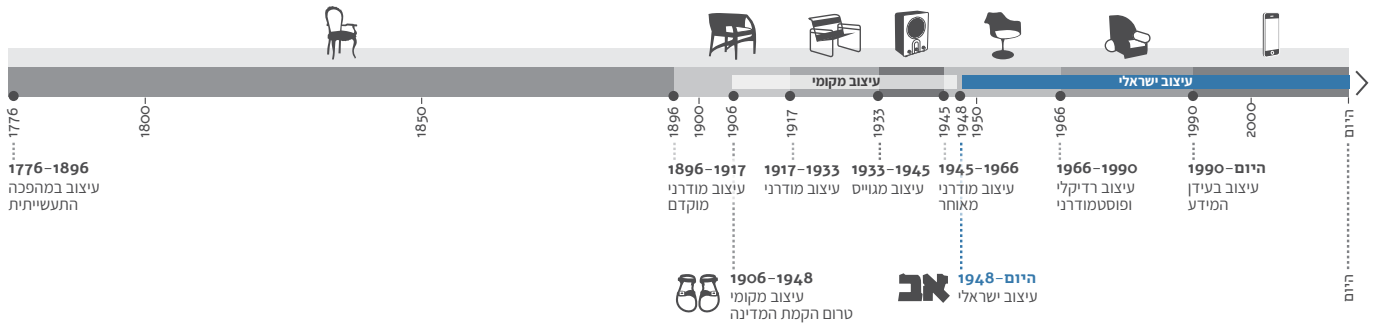
להציג את העיצוב המקומי בתקופת המנדט הבריטי בארץ ישראל.

רקע היסטורי:

עיצוב מקומי טרום העלייה הראשונה: הקדרות החברונית, רקמה פלסטינית מסורתית, קרמיקה ארמנית; תקופת המנדט הבריטי והשפעותיה על החיים בארץ ישראל.

נושאים לדיון
עיצוב מחוץ לבצלאל
• עיצוב המוצר
<ul style="list-style-type: none"> - התגבשות שפה חדשה דרך החומר בעיצוב קרמי; פעילותן של מעצבות הקרמיקה בסטודיות – הדוויג גרוסמן, חנה חר"ג צונץ, חוה סמואל; ההשראה מהתרבות הערבית המקומית, כגון השיטות לשריפת קרמיקה; פעילות המעצבים במפעלי הקרמיקה – נחמי עזז ל"חרסה", פנינה זמיר-עמיר ל"לפיד". - חיבור למסורת הארצישראלית הקדומה. דוגמה עבודה של צבי וקלמן רוזנבליט – סנדלים תנ"כיים, שנות ה-30.
• אדריכלות
<ul style="list-style-type: none"> - אדריכלות בארץ ישראל בימי המנדט הבריטי. דוגמה אוסטן סיינט בארב הריסון – מוזיאון רוקפלר בירושלים, 1935. - אדריכלות אקלקטיציסטית בתל אביב. דוגמה יוסף מינור – בית ביאליק, 1925.
• עיצוב גרפי
<ul style="list-style-type: none"> - התבססות הגרפיקה השימושית כמקצוע, ועליית תפוצתם של משרדי הפרסום בשנות ה-30; הקמת חברות מקצועיות לפרסום. - השפעתו הסגנונית של הקונסטרוקטיביזם הרוסי. דוגמה סמל הפועל, כרזה ל"התערוכה והיריד", 1929. - השפעת סגנון הבאוהאוס הגרמני ניכרת בעימוד, בטיפוגרפיה ובשילוב פוטומונטאז'. דוגמה כרזת יום הפועלת הבין-לאומי שעיבד משה וורוביצ'יק, 1947. - ההשפעה האמריקנית והבריטית על הפרסום. דוגמה האחים שמיר בעיצוב האריזה של גבינת קוטג' ל"תנובה" בשנות ה-60. - השפעת המאיירים הישראלים על עיצוב דמות הישראלי. דוגמה "ישראל" של אריה נבון. - שילוב אלמנטים של מקומיות, כגון נוף מקומי, עם עיצוב מודרניסטי אוניברסלי. - עיצוב האות העברית הסריפית, לדוגמה אצל רפאל פרנק, וגופנים סן-סריפיים, דוגמת גופן חיים – הגופן הסן-סריפי הראשון, בעיצובם של פסח עיר שי ויאן לוויט, 1929.
• עיצוב אופנה
תשלובת אתא, משכית, חברת לודז'יה

פרק 10: עיצוב ישראלי

פרק זה עוסק בעיצוב המקומי ובגיבוש זהות לאומית באמצעות העיצוב בארץ ישראל, מהקמת המדינה ועד ימינו, כחלק ממארג העיצוב הבינלאומי. העיצוב הישראלי מאובחן כתוצר של מדינה שמטמיעה לתוכה תרבויות של מהגרים, לומדת מהעיצוב המקומי הערבי-פלסטיני ומשלבת אותו, מחיה עיצובים מתקופות היסטוריות קדומות של ארץ ישראל, ובו בזמן מתבוננת "החוצה", אל מעבר לים, ובייחוד אל הזרמים העיצוביים והמגמות הדומיננטיות בעולם.

- תוכן עניינים
- תת-פרק 10.1.** מציג את העיצוב בשנותיה הראשונות של מדינת ישראל.
  - תת-פרק 10.2.** סוקר את השפעת המודרניזם המערבי על ישראל, את ההתערבות האמריקנית בעיצוב ואת אימוץ השפה המודרנית.
  - תת-פרק 10.3.** עוסק בביטוי המקומי לעיצוב הפוסט-מודרני.
  - תת-פרק 10.4.** מנתח את העיצוב העכשווי בישראל, כביטוי מקומי לשני זרמים גלובליים: ניאו-מודרניזם ופוסט-מודרניזם עכשווי.

מעצבים ועבודות להדגמה לפי תקופות, סגנונות ותחומי העיצוב

העיצוב בראשית דרכה של המדינה

- עיצוב פנים ואדריכלות

שמואל ביקלס – המשכן לאמנות בעין חרוד, 1948

דורה גד – הספרייה הלאומית ירושלים, 1956

נחום זולוטוב, דני חבקין – שיכון דוגמה – באר שבע, ראשית שנות ה-60

דב ורם כרמי, צבי מלצר, אלפרד אברהם – בית אל על, 1958

יעקב רכטר – מלון הילטון, 1956

<p>יוסף קלרווין, דב כרמי, דני קרוון, דורה גד – משכן הכנסת, 1960</p> <p>דב כרמי, צבי מלצר, מריאן גרינהאוז, מלכיאל קוטלביץ', יצחק ישר, יצחק משה לבקוביץ', מאיר צרפתי, מארק פינטל – בניין הוועד הפועל של ההסתדרות, 1956</p> <p>דן איתן, יצחק ישר – מוזיאון תל אביב, 1932</p>
<p>• עיצוב גרפי</p>
<p>צילה מנוסי, חוה אורנן – בול ופוסטר שמע ישראל, 1962</p> <p>ז'אן דוד – כרזות מתוך הסדרה "ישראל ארץ התנ"ך", 1954</p> <p>יוחנן סימון – כרזת שנה למדינת ישראל, 1949</p> <p>טרופ – כרזת שנתיים למדינת ישראל, 1950</p> <p>קופל גורבין – כרזת 12 שנים למדינת ישראל, 1960</p> <p>מרים קרולי – חג הפרח חיפה, 1958</p> <p>אשר קלדרון – בולי מועדים לשמחה, 1960</p> <p>דוש (קריאל גרדוש) – שרוליק, 1956</p> <p>פרידל שטרן – מפת ישראל בפרסומת לחברת דלק, שנות ה-50</p> <p>עלי גרוס (ומעצבים נוספים) – סמל עיריית ירושלים, 1949</p> <p>איתמר דוד – גופן דוד, 1954</p> <p>צבי האוזמן, ד"ר משה שפיצר – גופן הצבי, 1954</p> <p>אליהו קורן (קורנגולד) – גופן קורן, 1958</p> <p>צבי נרקיס – גופן נרקיס, 1958-1964</p>
<p>מודרניזם (משנות ה-60 ועד שנות ה-80)</p>
<p>• עיצוב המוצר</p>
<p>אריה סולומון – הטלפון הראשון שכלל צג, שנות ה-60</p> <p>משה שקד – כורסה עבור שרוני ושות' בע"מ, תחילת שנות ה-70</p> <p>ברוך גלעדי – סלקטמפ כירה חשמלית שולחנית, עבור חברת "אגמו", תחילת שנות ה-70</p> <p>ישראל גליק – כיריים גז, עבור "קריסטל", תחילת שנות ה-70</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p>
<p>אלפרד אברהם – בית אל על, 1958</p> <p>אל מנספלד, מוניו גיתאי וינרויב – בנייני לאון בלום ברמת הדר, חיפה, 1959-1964</p> <p>לאה אטיאס, אהרון קשטן – מבנה האקדמיה ללשון העברית, ירושלים, 1959</p> <p>רם כרמי – התחנה המרכזית החדשה של תל אביב, 1967</p>

זאב רכטר, יעקב רכטר, משה זרחי – מלון "שפרינצק", נצרת, ראשית שנות ה-60

יעקב רכטר – בית ההבראה בזיכרון יעקב, 1968

אל מנספלד – הספרייה במוזיאון ישראל, ירושלים, 1969

מנחם כהן – בניין עיריית תל אביב, 1957-1964

יצחק פרלשטיין – מוזיאון דוד בן ארי לאמנות עכשווית (מוזיאון בת ים), 1961

מרדכי בן חורין – בית אסיה, 1970

אלדר שרון, צבי הקר, אלפרד נוימן – עיריית בת ים, 1963

• עיצוב גרפי

האחים שמיר – אריזת גבינת קוטג' עבור חברת "תנובה", שנות ה-60

אברהם גיימס – כרזה לתערוכת כיבוש השממה, 1953

פאול קור – כרזת טוס ב"ארקיע" לאילת, 1969

דן ריזינגר – לוגו "הבימה", 1968

עדנה שבלת (מנהל אמנותי: אריה סולומון) – עיצוב תדמית חברה עבור "סנוול", שנות ה-80

רובין ניקולס, פטרישיה סאונדרס – גופן אריאל, 1982

פוסט-מודרניזם (משנות ה-70 ועד שנות ה-90)

• עיצוב המוצר

פלסטיק פלוס – גופי תאורה, שנות ה-80

זליג סגל – מערכת להבדלה, 1992

חנן דה לנגה – כורסת לואי ה-16, 1993

עמית שור בן ארי – מזוזה, פליז וחבל סינתטי, 1991

ורד קמינסקי – קערה, כסף, 1996

דגנית שטרן שוקן – סיכות עשויות כסף ומשי, 1990

לידיה זבצקי – כדים מתוך התערוכה בבית האמנים ירושלים, 1988

טליה טוקטלי – גדודים של רקפות, 2004

• עיצוב פנים ואדריכלות

חנן דה לנגה – אקס־ליבריס, 2011

צבי הראל – טרומפלדור 2 תל אביב, שנות ה-90

ליאון גנייבה – "הבית המשוגע", 1989

אברהם יסקי – מגדל האופרה, 1993

עדה כרמי-מלמד, רם כרמי – בית המשפט העליון, 1992

<p>דן איתן, ברכה חיוטין, מיכאל חיוטין – הגלריה האוניברסיטאית לאמנות ע"ש גניה שרייבר, אוניברסיטת תל אביב, 1988</p> <p>צבי הקר, רם כרמי, גיל ברנשטיין, שמואל גרובמן, רינה הרינג – בית הספירלה, רמת גן, 1990-1984</p> <p>עליזה טולדו, יצחק ישר – דיזנגוף סנטר, 1977</p>
<p>• עיצוב גרפי</p>
<p>דוד טרטקובר – אמנים פלסטינים וישראלים, 1984</p> <p>ירום ורדימון – כרזה לסינפוניטה הישראלית באר שבע, 1983</p> <p>מירה מימי – דוח שנתי לקק"ל, 1987-1986</p> <p>יוסי ג'יברי – 90 שנים לתל אביב, 1999</p> <p>רפי אתגר – כרזה לחג המחזה המקורי הישראלי, 1988</p> <p>ינק יונטף – גופן אליאס, תחילת שנות האלפיים</p> <p>שמואל סלע – גופן חני דק, 1993</p>
<p>עיצוב ניא-מודרני עכשווי (משנות ה-90 ועד ימינו)</p>
<p>• עיצוב המוצר</p>
<p>סטודיו תמוז – סודהסטרים ספיריט, 2016</p> <p>אסף וינברום – מנורת קיר "גרדום", 2010</p> <p>סטודיו בייקרי – Chair 2 עבור Cappellini, 2017</p> <p>ספי חפץ I2D – הילקוט הדיגיטלי, עבור Sandisk, 2015 בקירוב</p>
<p>• עיצוב פנים ואדריכלות</p>
<p>פיצו קדם, סטודיו ברנוביץ-אמית – מעדניית "יוחנן", רמת השרון, 2015</p> <p>Studio MU – The 4th Floor, 2007</p> <p>דוד עזריאלי אדריכלים, אלי עטיה, יסקי מור סיון אדריכלים – מגדלי עזריאלי, 1999-1996</p> <p>סתר אדריכלים – תוספת לבית האיכרים שעיצב שמואל רוזוב (1957), 2017</p> <p>פרסטון סקוט כהן – האגף החדש של מוזיאון תל אביב, 2002</p> <p>קניון איילון – דוד עזריאלי אדריכלים בע"מ, משה צור אדריכלים ובוני ערים בע"מ</p>
<p>• עיצוב גרפי</p>
<p>עדי שטרן – לוגו מוזיאון העיצוב חולון, 2010</p> <p>אביגיל ריינר – עיצוב קטלוג לתערוכת המסתננים בגלריה ארטפורט, 2014</p> <p>סטודיו שועל (גיא שגיא, מושון זר אביב) – מפות לאפליקציית ויז (Waze), 2014</p>

דידי רמז, להב הלוי – פוסטר למצעד אחד במאי, עבור מפלגת דעם, 2013

מיכל סהר – אלנבי סריף, 2002

עיצוב פוסט-מודרני עכשווי (משנות ה-90 ועד ימינו)

• עיצוב המוצר

יעקב קאופמן – תערוכת שרפרפים במוזיאון העיצוב, 2015

עדו ברונז, ארטור ברוטר – שולחן נגד רעידת אדמה, 2012

ורד קמינסקי – סיכות, 2000

דגנית שטן שוקן – שרשראות Smashed Cans, 2010 c.

חברת "שורש" – סנדלי "שורש", שנות ה-90

שמוליק בן שלום – כורסת "הפרה המשוגעת", עבור טאלנטס דיזיין, 2012

סהר בצרי – Happy Holidays, 2008

פיני ליבוביץ' – שולחן Backstage, עבור חברת Casamania, 2014

סטודיו Reddish – Menorah, 2009

איילה צרפתי – מנורות Morning Glory, מתוך Aqua Creations, 1994

עזרי טרזי – שולחן בגדד, 2003

רמי טריף – "Moka", מתוך סדרת "מסורתיתזיה", 2014

עירית אבא – עבודת קדרות בפורצלן צבעוני מתוך תערוכת "זמן צרוב", 2015

עמי דרך, דב גנשורא – מנורת Sunlamp, 1997

שלומית באומן – סדרת "אזל", 2013

יונתן הופ – "שיכון ישראלי", מתוך התערוכה "המובן מאליו", הגלריה בשואבה, 2008

ענת לידר – תכשיטים מסדרת "סינדרום בהשאלה", 2015

עתי חן – רדוקציה, טבעת, 2014

אורלי טסלר, תמרה מנדלוביץ' – Diamond Woods, 2012

• עיצוב פנים ואדריכלות

אילן פיבקו – "מגדל הגן", 2004

רון ארד, אסא ברונז – מוזיאון העיצוב חולון, 2010

סנאן עבד אלקאדר – בית המשרבייה, 2003

סטודיו ירון טל (יחד עם Camenzind Evolution) – עיצוב משרדי חברת "גוגל" בתל אביב, 2013

פיליפ סטארק בשיתוף יסקי, מור, סיון אדריכלים – לובי מגדלי YOO, תל אביב, 2008

סתר אדריכלים – תוספת לבית האיכרים, בעיצובו של שמואל רוזוב (1957), 2017

יסקי סיון אדריכלים – קניון מלחה, 1993

רון ארד – מוזיאון העיצוב בחולון, 2010-2006

• עיצוב גרפי

סטודיו Re-Levant – כרזה לתערוכת הבוגרים של בצלאל, 2017

עודד עזר – פונט, Practical Particles, 2014

לירון לביא טורקניץ – פונט ערבית, 2012

חן מכבי – חישגד תל אביב, 2014

איתן ברטל – גופן עתידיני בשלושה משקלים, 1999

10.1. עיצוב למדינה בראשית דרכה

מטרה:

להציג את העיצוב האופייני לשנותיה הראשונות של המדינה.

רקע היסטורי:

הקמת המדינה; קליטה מוגברת של עולים ומדיניות כור ההיתוך; שנות הצנע; הצורך בעיצוב זהות מקומיות ובהדגשת הלאומיות של ישראל כמדינה יהודית, השוואה לבריטניה בתקופת המלחמה.

נושאים לדין
• עיצוב המוצר
יצירת קשר עיצובי למקורות העבריים. דוגמה בעבודתה של נאורה ורשבסקי ובעיצובי סנדלי נמרוד.
• עיצוב פנים ואדריכלות
דורה גד, מחקר האסתטיקה המקומית והשילוב בין המערב למאפיינים אסתטיים מקומיים. דוגמה דורה גד – עיצוב פנים למוזיאון ישראל, 1965; פרטי ריהוט שעיצבה.
• עיצוב גרפי
- עיצוב דמות הצבר הישראלי. דוגמה אריה נבון – "שרוליק", 1956. - הצגת הקשר ההיסטורי של העם היהודי לארץ ישראל, והצגת ארץ ישראל כארץ המקרא. דוגמה אשר קלדרון – בולי מועדים לשמחה, 1960. - התחרות לעיצוב דגל ישראל והתחרות לעיצוב סמל המדינה; עיצוב תערוכת העשור (סמל, כרזה, מבנים) ועיצוב הביתן הישראלי באקספו '58. - כרזות תעמולה ציונית למטרות אזרחיות. דוגמה ברוך אליחי – כרזת "דברו עברית", 1949. - השפעות צרפתיות על עיצוב כרזות. דוגמה מרים קרולי – חג הפרח חיפה, 1958. - השפעות בריטיות על עיצוב כרזות, בהומור ובסגנון קצעי הנייר. דוגמה פאול קור, התערוכה החקלאית, חיפה, 1959. - טיפוגרפיה ארצישראלית מקומית על בסיס הכתב המקראי. דוגמה אליהו קורן – גופן קורן, 1958.
• עיצוב אופנה
רוז'י בן-יוסף

10.2. מודרניזם

מטרה:

להציג את השפעת המערב על ישראל, את ההתערבות האמריקנית בעיצוב ואת אימוץ השפה המודרנית.

רקע היסטורי:

בתקופה זו העיצוב נוטה למודרניזציה ולאוניברסליות, סגנונות המגויסים למען הצגת ישראל כמדינה ככל המדינות, הנמנית עם משפחת העמים.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר
<ul style="list-style-type: none"> - התערבות אמריקנית בעיצוב ישראלי המיועד לייצוא, ו"המשרד הישראלי לעיצוב המוצר". דוגמה אריה סולומון – הטלפון הראשון הכולל צג, שנות ה-60. - ההשפעה הסקנדינבית על עיצוב המוצר. דוגמה חברת "פיטרו", ספה ספסלית, שנות ה-60.
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב פנים ואדריכלות
<ul style="list-style-type: none"> - יישום הסגנון הבינלאומי והתאמתו לישראל. דוגמה לאה אטיאס ואהרון קשטן – מבנה האקדמיה ללשון העברית, ירושלים, 1959. עיצובים בהשראת לה קורבוזיה והסגנון הברוטליסטי. דוגמה רם כרמי – התחנה המרכזית החדשה של תל אביב, 1967.
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב גרפי
<ul style="list-style-type: none"> - נטייה לאוניברסלי, אימוץ סגנונות שונים ו"עברותם". דוגמה אברהם גיימס – כרזה לתערוכת כיבוש השממה, 1953. - השפעת העיצוב הבריטי הפסיכדלי. דוגמה פאול קור – כרזת "טוס בארקיע לאילת", 1969.
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב אופנה
<p>גדעון אוברזון, לאה גוטליב ("גוטקס"), לולה בר אבנר, רות צרפתי.</p>

10.3 פוסט-מודרניזם

מטרה:

להציג את הביטויים הישראליים של העיצוב הפוסט-מודרני.

רקע היסטורי:

הפוסט-מודרניזם כתופעה עיצובית בתרבות המערב; ביקורת מקומית על המודרניזם, קריאה מתוך "עיצוב מוצרים ואופי לאומי", מאת לן זינגר, נובמבר 1974.

נושאים לדיון
<ul style="list-style-type: none"> • עיצוב המוצר
<p>השפעת הפוסט-מודרניזם האיטלקי.</p> <p>דוגמה "פלסטיק פלוס" – גופי תאורה, שנות ה-80.</p>

• עיצוב פנים ואדריכלות

- עיצוב כאוטי המחבר בין סגנונות מנוגדים.
דוגמה ליאון גנייבה – "הבית המשוגע", 1989.
- אדריכלות בהשפעת הפוסט-מודרניזם האמריקני.
דוגמה אברהם יסקי – מגדל האופרה, 1993.

• עיצוב גרפי

- ריבוי טקסטורות וצורות, לעתים בלי פשר.
דוגמה מירה מימי – דוח שנתי לקק"ל, 1986-1987.
- עיצוב ביקורתי.
דוגמה דוד טרטקובר – אמנים פלסטינים וישראלים, 1984.
- גופני כתב יד.
דוגמה שמואל סלע – גופן חני דק, 1993.

10.4. עיצוב עכשווי

מטרה:

להציג את העיצוב העכשווי בישראל כביטוי מקומי לשני זרמים גלובליים: ניאו-מודרניזם ופוסט-מודרניזם עכשווי.

רקע היסטורי:

עידן המידע משפיע גם על ישראל; העיצוב העכשווי הישראלי, כביטוי לסוגיות הנדונות כיום בתחומי העיצוב בעולם, אל מול ניסיון להגדיר את ייחודיותה של מדינת ישראל; אבחנה בין עיצוב ניאו-מודרני אוניברסלי לעיצוב פוסט-מודרני עכשווי, שהוא ביקורתי ורפלקסיבי.
הערה: נוכחותו של העיצוב הפרמטריציסטי בעיצוב העכשווי בישראל אינה דומיננטית.

נושאים לדיון

עיצוב ניאו-מודרני

• עיצוב המוצר

- עיצוב תעשייתי "הייטקיסטי", לרוב בפלסטיקה.
דוגמה סטודיו תמוז – סודהסטרם ספיריט, 2016.
- עיצוב חצי-תעשייתי בחומרים טבעיים, אסתטיקה אוניברסלית.
דוגמה אסף וינברום – גופי תאורה, 2017.

• עיצוב פנים ואדריכלות

- ביטויים מקומיים באדריכלות הניאו-מודרנית.
דוגמה בעיצוב מעדניית "יוחנן" ברמת השרון.

• עיצוב גרפי

- טיפוגרפיה בזיקה למסורת.
דוגמה מיכל סהר – אלנבי סריף, 2002.

- עיצוב גופנים דו-לשוניים לנוכח הדרישה להתאמה לשוק.
דוגמה שמואל סלע – גופן דולפינים קבוע רגיל, 1998.

עיצוב פוסט-מודרני עכשווי

• עיצוב המוצר

- ביטויים של "הקראפט החדש".
דוגמה אצל מאור אהרון – כיסאות, Matter of Motion, 2015.
 - עיצוב על גבול האמנות.
דוגמה עזרי טרזי – שולחן בגדד, 2003.
 - שיקוף המסורת הערבית בעיצוב המקומי.
דוגמה רמי טריף – "MOKA", מתוך סדרת מסורתיתזציה, 2014.

• עיצוב פנים ואדריכלות

- יישום רעיון האפקטיביות במקום מונח היעילות בעיצוב המשרד.
דוגמה סטודיו ירון טל עם Camenzind Evolution – עיצוב משרדי חברת "גוגל", תל אביב, 2013.

• עיצוב גרפי

- טיפוגרפיה ניסיונית.
דוגמה עודד עזר – פונט Practical Particles, 2014.
 - טיפוגרפיה המבטאת ישראליות.
דוגמה איתן ברטל – "גופן עתיד בשלושה משקלים", 1999.
 - חזרה לעיצוב אוריינטליסטי ולהיסטוריה של העיצוב המקומי.
דוגמה סטודיו Re-Levant – כרזה לתערוכת הבוגרים של בצלאל, 2017.
 - שילוב בין המסורת הערבית לעברית.
דוגמה לירון לביא טורקניץ' – פונט ערבית, 2012.

• עיצוב אופנה

גלי כנעני